

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

ΕΣΠΑ 2007 – 2013

**Εργαλείο προστασίας και ανάδειξης αρχαίων μνημείων στην
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας**

Δούκα Μαριάννα

Διπλωματική εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω, 2021

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

ΕΣΠΑ 2007 – 2013
Εργαλείο προστασίας και ανάδειξης αρχαίων μνημείων στην
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Δούκα Μαριάννα

A.M.: 04618

Επιβλέπων: Ανδρέας Αλεξόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Διπλωματική εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω, 2021

University of West Attica
School of Administration, Economic, and Social Sciences
Department of Accounting & Finance
M.Sc. in Public Economics and Policy

NSRF 2007 – 2013
Tool for the protection and promotion of ancient monuments in the
Region of Central Greece

Douka Mariana
R.N.: 04618

Supervisor: Andreas Alexopoulos, Assistant Professor, University of West Attica,
Department of Accounting & Finance

Master Thesis submitted to the Dept. of Accounting & Finance of the University of West Attica
in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public Economics and Policy

Aigaleo, Greece, 2021

University of West Attica
School of Administration, Economic, and Social Sciences
Department of Accounting & Finance
M.Sc. in Public Economics and Policy

ΕΣΠΑ 2007 – 2013

**Εργαλείο προστασίας και ανάδειξης αρχαίων μνημείων στην
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας**

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την 15-07-2021

A/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1	Αλεξόπουλος Ανδρέας	Επίκουρος καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
2	Χυζ Αλίνα	Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
3	Στρόμπλος Νικόλαος	Διδάσκων, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής/Διευθυντής στη ΕΛΣΤΑΤ	

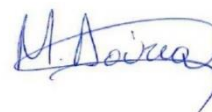
ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Δούκα Μαριάννα του Σωτηρίου, με αριθμό μητρώου 04618 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημόσια Οικονομική και Πολιτική» του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα
Δούκα Μαριάννα

Στο σύντροφό μου, Νίκο

Ευχαριστίες

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα της διπλωματικής μου εργασίας, κύριο Ανδρέα Αλεξόπουλο, για την βοήθεια, τις οδηγίες και την καθοδήγησή του στη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους πρώην συναδέλφους στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας για τη σημαντική βοήθειά τους στο πλαίσιο της έρευνας για τη συλλογή των στοιχείων των έργων ΕΣΠΑ, τα οποία υλοποιήθηκαν από την Υπηρεσία τους, καθώς και την κυρία Παρή Καλαμαρά, Προϊσταμένη της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων για τη συνέντευξη που μου παραχώρησε.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύντροφό μου, Νίκο, για την παρότρυνση, την υπομονή και την υποστήριξή του σε όλη τη διάρκεια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος.

ΕΣΠΑ 2007 – 2013: Εργαλείο προστασίας και ανάδειξης αρχαίων μνημείων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Περίληψη

Ο πολιτισμός βρίσκεται στο κέντρο της πλούσιας Ευρωπαϊκής κληρονομιάς και ιστορίας και κατέχει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της ελκυστικότητας των τόπων και στην ανάδειξη της μοναδικότητας μιας τοποθεσίας. Αποτελεί επίσης βασική κινητήρια δύναμη για την αύξηση των τουριστικών εσόδων, με τον πολιτιστικό τουρισμό να εξελίσσεται σε έναν από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τουριστικούς τομείς παγκοσμίως. Ως απόρροια των ανωτέρω, η Ε.Ε. μέσω των αναπτυξιακών προγραμμάτων της προώθησε την προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ανάπτυξη της πολιτιστικής υποδομής και τη βελτίωση των πολιτιστικών υπηρεσιών.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι αρχικά η παρουσίαση του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, το οποίο αποτέλεσε ένα σημαντικό εργαλείο ανάπτυξης τόσο ευρύτερα όσο και για τον τομέα του Πολιτισμού, για την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν τα μνημεία στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, τα οποία εντάχθηκαν και οι σχετικές δράσεις που υλοποιήθηκαν, για την ανάδειξη και συντήρησή τους, στο εν λόγω πρόγραμμα. Τα μνημεία αυτά είναι μεν καταγεγραμμένα στην βιβλιογραφία και στα Αρχαιολογικά Δελτία των Εφορειών Αρχαιοτήτων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, αλλά αυτή η καταγραφή αφορά στο έργο της κάθε μίας Εφορείας ξεχωριστά. Συνεπώς, μέσω αυτής της εργασίας θα αναδειχθεί, στο σύνολό του, το έργο των Εφορειών Αρχαιοτήτων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, στους άξονες προτεραιοτήτων 58: Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και 59: Ανάπτυξη πολιτιστικής υποδομής. Τέλος, μέσω ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας, επιχειρήθηκε να αξιολογηθεί το ΕΣΠΑ ως εργαλείο προστασίας και ανάδειξης μνημείων, να αναδειχθούν τυχόν προβλήματα που ανέκυψαν κατά την υλοποίηση και το πέρας των έργων καθώς και η παρούσα κατάσταση των μνημείων.

Λέξεις κλειδιά: ΕΣΠΑ 2007 – 2013, χρηματοδοτικό εργαλείο, προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαία μνημεία, Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

NSRF 2007 - 2013: tool for the protection and promotion of ancient monuments in the Region of Central Greece

Abstract

Culture is at the center of Europe's rich heritage and history and plays an important role in enhancing the attractiveness of places and highlighting the uniqueness of a site.. It is also a key driver for increasing tourism revenue, with cultural tourism evolving into one of the fastest growing tourism sectors in the world. As a result of the above, the E.U. through its development programs promoted the protection and preservation of cultural heritage, the development of cultural infrastructure and the improvement of cultural services.

The purpose of this dissertation is initially the presentation of the NSRF 2007 – 2013, which was an important tool for development both more broadly and in relation to the field of Culture, for the protection and promotion of cultural heritage. In addition, the dissertation will present the monuments of the Region of Central Greece, which were included and the relevant actions implemented, for their promotion and maintenance, in this program. Although these monuments are recorded in the bibliography and in the Archaeological Bulletins of the Ephorates of Antiquities of the Region of Central Greece, this recording concerns the work of each Ephorate separately. Therefore, this dissertation will highlight, as a whole, the work of the Ephorates of Antiquities of the Region of Central Greece, in the axes of priorities 58: Protection and preservation of cultural heritage and 59: Development of cultural infrastructure, in total. Finally, through quantitative and qualitative research, it is attempted to evaluate the NSRF as a tool for the protection and promotion of monuments, to highlight any problems that arose during the implementation and completion of the projects as well as the current state of the monuments.

Keywords: NSPA 2007 - 2013, financial tool, protection and promotion of monuments, ancient monuments, Region of Central Greece

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	xiii
Περίληψη.....	xv
Abstract.....	xvii
Κατάλογος πινάκων.....	xxiii
Κατάλογος διαγραμμάτων.....	xxv
Συντομογραφίες.....	xxvi
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	xxvii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	1
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΣΠΑ 2007 – 2013.....	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Γενικά στοιχεία ΕΣΠΑ 2007 – 2013.....	1
1.3 Ο τομέας του Πολιτισμού στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013.....	6
1.4 Στάδια υλοποίησης έργων στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013.....	10
1.5 Ανακεφαλαίωση.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	17
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΑΥΤΕΠΙΣΤΑΣΙΑΣ.....	17
2.1 Εισαγωγή.....	17
2.2 Ανάλυση διαδικασιών της αρχαιολογικής αυτεπιστασίας.....	18
2.3 Ανακεφαλαίωση.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	31
ΈΡΓΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΕΣΠΑ 2007 - 2013 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	31
3.1 Εισαγωγή.....	31
3.2 Έργα που υλοποιήθηκαν με τη μέθοδο της αυτεπιστασίας και χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΣΠΑ 2007 – 2013.....	34
3.2.1 «Αποκατάσταση και μετατροπή σε επισκέψιμο χώρο των υπογείων στοών βορινής πτέρυγας Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας».....	34
3.2.2 «Αποκατάσταση κτηρίου Βαΐλου στη Χαλκίδα».....	37
3.2.3 «Στερέωση και αποκατάσταση ναού Αγ. Γεωργίου στο Ακραιφνιο Βοιωτίας»	41
3.2.4 «Στερέωση και αποκατάσταση ναού Αγ. Σώζοντα Ορχομενού Βοιωτίας» ..	44
3.2.5 «Στερέωση και αποκατάσταση ναών Άτταλης Ευβοίας».....	46
3.2.6 «Στερέωση και αποκατάσταση πύργου Σαιντ Ομέρ στη Θήβα»	49

3.2.7 «Αποκατάσταση Μεσαιωνικών μνημείων Κάστρου Σκύρου (Ναός Παναγίας Επισκοπής και Μεσαιωνική δεξαμενή)».....	53
3.2.8 «Στερέωση και αποκατάσταση Νοτίου Συγκροτήματος Ιεράς Μονής Αγ. Γεωργίου στο Κάστρο Σκύρου»	58
3.2.9 «Προστασία, συντήρηση, διαμόρφωση και ανάδειξη του προϊστορικού οικισμού Παλαμαρίου Σκύρου (Γ' Φάση)».....	60
3.2.10 «Ανάπλαση, ανάδειξη και συντήρηση αρχαιολογικών χώρων Ακρόπολης Ερέτριας».....	63
3.2.11 «Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών»	65
3.2.12 «Αναβάθμιση και επέκταση υπάρχοντος συστήματος πυρόσβεσης Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών».....	68
3.2.13 «Εξασφάλιση αρχαιολογικού χώρου Δελφών και κατασκευή μεταλλικού τοιχίου ανάσχεσης».....	70
3.2.14 «Αποκατάσταση και ανάδειξη του Μεσαιωνικού Κάστρου Υπάτης Νομού Φθιώτιδας».....	70
3.2.15 «Συντήρηση των τοιχογραφιών του Ιερού Ναού Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο Δ.Δ. Βράχας Δήμου Φουρνά Νομού Ευρυτανίας»	73
3.2.16 «Συντήρηση τειχών Κάστρου Λάμιας - αποκατάσταση του Ν.Α. τμήματος του Κάστρου και της νότιας πύλης του»	76
3.2.17 «Επισκευή και μετατροπή του κτηρίου "Αρέθουσα" στη Χαλκίδα σε Διαχρονικό Μουσείο»	78
3.2.18 «Β' φάση επανέκθεσης προϊστορικών - κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας».....	82
3.3 Έργα υλοποιηθέντα από άλλους Δημόσιους Φορείς και χρηματοδοτηθέντα από το ΕΣΠΑ 2007 - 2013.....	85
3.3.1 «Αναπαλαίωση πρώην οικίας και παρελκόμενων κτισμάτων Κριεζώτη στο ΤΚ Τριάδας του Δήμου Διφυών - Μεσσαπίων».....	86
3.3.2 «Αναστήλωση κτιρίου «ΚΥΜΑ» στα Λουτρά Αιδηψού»	87
3.4 Έργα υλοποιηθέντα από το Υπουργείο Πολιτισμού και απενταχθέντα από το ΕΣΠΑ 2007 - 2013.....	88
3.4.1 «Αποκατάσταση ναού Αγίου Νικολάου των Ριτζάνων στον Οξύλιθο Ευβοίας».....	88
3.4.2 «Αποκατάσταση μεσαιωνικού πύργου στα Πολιτικά Ευβοίας».....	90
3.4.3 «Ανάπλαση - Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Ρωμαϊκής παλαίστρας στη Χαλκίδα»	92
3.5 Ανακεφαλαίωση.....	95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	97
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	97
4.1 Εισαγωγή	97
4.2 Σκοπός έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα	97
4.3 Ερευνητική μέθοδος.....	97

4.4 Ερευνητική διαδικασία.....	98
4.5 Ερωτηματολόγιο	98
4.6 Μέθοδος ανάλυσης.....	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	101
ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	101
5.1 Εισαγωγή	101
5.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ποσοτικής έρευνας μέσω μέτρων περιγραφικής στατιστικής.....	101
5.2.1 Δημογραφικά στοιχεία.....	101
5.2.2 Ερωτήσεις που αφορούν στην αξιολόγηση του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και στα προβλήματα που προέκυψαν	108
5.2.3 Ερωτήσεις που αφορούν στα ολοκληρωμένα έργα μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013	124
5.3 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ποσοτικής έρευνας μέσω μέτρων επαγωγικής στατιστικής.....	134
5.4 Παρουσίαση ποιοτικής έρευνας.....	145
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	153
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	153
6.1 Συμπεράσματα έρευνας.....	153
6.2 Προτάσεις αντιμετώπισης προβλημάτων	157
6.3 Περιορισμοί και συστάσεις για μελλοντική έρευνα.....	159
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	161
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	161
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	167
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	174

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 5.1 Φύλο συμμετεχόντων	101
Πίνακας 5.2 Ηλικία συμμετεχόντων	102
Πίνακας 5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης συμμετεχόντων.....	103
Πίνακας 5.4 Κύρια απασχόληση συμμετεχόντων	104
Πίνακας 5.5 Έτη Προϋπηρεσίας συμμετεχόντων.....	105
Πίνακας 5.6 Σχέση εργασίας συμμετεχόντων	106
Πίνακας 5.7 Ειδικότητα απασχόλησης συμμετεχόντων	107
Πίνακας 5.8 Απασχόληση συμμετεχόντων σε ΕΣΠΑ	108
Πίνακας 5.9 Αριθμός εκτελούμενων έργων ΕΣΠΑ συμμετεχόντων	109
Πίνακας 5.10 Σαφής διαδικασία ένταξης έργων στο ΕΣΠΑ	110
Πίνακας 5.11 Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ - Ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης (πληρότητα φακέλου, μελέτες κ.λπ.)	111
Πίνακας 5.12 Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ Σημαντικότητα – μοναδικότητα μνημείου	112
Πίνακας 5.13 Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ Μνημείο-Τοπική Ανάπτυξη	112
Πίνακας 5.14 Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ Αιτήματα φορέων τοπικής κοινωνίας	113
Πίνακας 5.15 Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ Ένταξη με πολιτικά κριτήρια	113
Πίνακας 5.16 Επάρκεια χρηματοδότησης των έργων ΕΣΠΑ	115
Πίνακας 5.17 Συμπληρωματική χρηματοδότηση των έργων	116
Πίνακας 5.18 Ύπαρξη προβλημάτων στην υλοποίηση των έργων ΕΣΠΑ	117
Πίνακας 5.19 Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ Καθυστερήσεις κατά την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού	118
Πίνακας 5.20 Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ Σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες	119
Πίνακας 5.21 Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ Αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο εκτέλεσης έργων-προμηθειών-υπηρεσιών ..	119
Πίνακας 5.22 Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ Δυσχέρεια στη συνεργασία με λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς	120

Πίνακας 5.23	Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ – Απρόοπτα θέματα που ανέκυψαν κατά την υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου του έργου	120
Πίνακας 5.24	Επίπεδο αποτελεσματικότητας ΕΣΠΑ	122
Πίνακας 5.25	Δυνατότητα επίσκεψης και πρόσβασης στα ολοκληρωμένα έργα	124
Πίνακας 5.26	Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων Έλλειψη προσωπικού ειδικότητας φύλαξης – πληροφόρησης	125
Πίνακας 5.27	Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων Έλλειψη λοιπών λειτουργικών υποδομών	126
Πίνακας 5.28	Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων Χαμηλή επισκεψιμότητα λόγω ανεπαρκούς προβολής του μνημείου ...	126
Πίνακας 5.29	Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων Δυσκολία στην πρόσβαση	126
Πίνακας 5.30	Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων Έλλειψη μέριμνας της αρμόδιας Εφορείας Αρχαιοτήτων	127
Πίνακας 5.31	Συμβολή έργων στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας.....	128
Πίνακας 5.32	Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας Ικανοποίηση πολιτιστικών – λατρευτικών αναγκών τοπικής κοινωνίας ..	130
Πίνακας 5.33	Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας Πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία.	130
Πίνακας 5.34	Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας Βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών πέριξ του έργου	131
Πίνακας 5.35	Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου	131
Πίνακας 5.36	Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας Βάση για ανάπτυξη λοιπών δράσεων (πολιτιστικών, αθλητικών, κ.λπ.)..	132
Πίνακας 5.37	Παρούσα κατάσταση μνημείων	134
Πίνακας 5.38	Συσχετίσεις ως προς το Φύλο	136
Πίνακας 5.39	Συσχετίσεις ως προς την Ηλικία	139
Πίνακας 5.40	Συσχετίσεις ως προς το Επίπεδο εκπαίδευσης	140
Πίνακας 5.41	Συσχετίσεις ως προς την Ειδικότητα	141
Πίνακας 5.42	Λοιπές συσχετίσεις	143

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1. Χρηματοδοτική κατανομή στα 8 Τομεακά ΕΠ	5
Διάγραμμα 1.2. Χρηματοδοτική κατανομή στα 5 ΠΕΠ	6
Διάγραμμα 1.3. Χρηματοδοτική κατανομή στον Πολιτισμό ανά Περιφέρεια	9
Διάγραμμα 1.4 Χρηματοδοτική κατανομή στον τομέα Πολιτισμός στο ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου	10
Διάγραμμα 5.1 Φύλο συμμετεχόντων.....	102
Διάγραμμα 5.2 Ηλικία συμμετεχόντων.....	103
Διάγραμμα 5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης συμμετεχόντων.....	104
Διάγραμμα 5.4 Κύρια απασχόληση συμμετεχόντων.....	105
Διάγραμμα 5.5 Έτη Προϋπηρεσίας συμμετεχόντων.....	106
Διάγραμμα 5.6 Σχέση εργασίας συμμετεχόντων.....	107
Διάγραμμα 5.7 Ειδικότητα απασχόλησης συμμετεχόντων.....	108
Διάγραμμα 5.8 Απασχόληση συμμετεχόντων σε ΕΣΠΑ.....	109
Διάγραμμα 5.9 Αριθμός εκτελούμενων έργων ΕΣΠΑ συμμετεχόντων	110
Διάγραμμα 5.10 Σαφής διαδικασία ένταξης έργων στο ΕΣΠΑ.....	111
Διάγραμμα 5.11 Ιεράρχηση κριτηρίων ένταξης έργων στο ΕΣΠΑ.....	114
Διάγραμμα 5.12 Επάρκεια χρηματοδότησης των έργων στο ΕΣΠΑ.....	116
Διάγραμμα 5.13 Συμπληρωματική χρηματοδότηση των έργων	117
Διάγραμμα 5.14 Ύπαρξη προβλημάτων στην υλοποίηση των έργων ΕΣΠΑ	118
Διάγραμμα 5.15 Αξιολόγηση προβλημάτων στην υλοποίηση των έργων ΕΣΠΑ	121
Διάγραμμα 5.16 Επίπεδο αποτελεσματικότητας ΕΣΠΑ	123
Διάγραμμα 5.17 Δυνατότητα επίσκεψης και πρόσβασης στα ολοκληρωμένα έργα ...	125
Διάγραμμα 5.18 Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων	127
Διάγραμμα 5.19 Συμβολή έργων στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας	129
Διάγραμμα 5.20 Τρόποι συμβολής έργων στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας.....	132
Διάγραμμα 5.21 Παρούσα κατάσταση μνημείων	134

Συντομογραφίες

ΕΣΠΑ: Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς

NSRF : National Strategic Reference Framework

ΜΟΠ : Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα

ΚΠΣ : Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

ΕΕ (ΕU) : Ευρωπαϊκή Ένωση (European Union)

ΕΠ : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΕΠ : Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΔΑ : Διαχειριστική Αρχή

ΕΦΔ : Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης

ΠΔΕ : Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων

ΣΑΕ : Συλλογική Απόφαση Ένταξης

ΟΠΣ : Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα

ΠΔ : Προεδρικό Διάταγμα

ΦΕΚ : Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΕΥΠΟΤ : Ειδική Υπηρεσία Πολιτισμού και Τουρισμού

ΣΑΠΟ : Σύμφωνο Αποδοχής Όρων

ΤΔΠ : Τεχνικό Δελτίο Εγκεκριμένης Πράξης

ΥΠΠΟ : Υπουργείο πολιτισμού

ΓΔΑΠΚ : Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΒΑΚΧΕΠ : Βιβλίο Αναλυτικής Καταγραφής Χρηματοοικονομικών Ενεργειών Πράξης

ΕΔΕΛ : Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου

ΚΑΣ : Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο

Η/Μ : Ηλεκτρομηχανολογική

ΕΒΑ : Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων

ΕΠΚΑ : Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

ΕΦΑ : Εφορεία Αρχαιοτήτων

ΒΔ : Βασιλικό Διάταγμα

ΑΜΕΑ : Άτομα Με Αναπηρία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στο πλαίσιο της αρμονικής ανάπτυξης των κρατών μελών του συνόλου της, ενίσχυσε την οικονομική, κοινωνική και εδαφική της συνοχή με στόχο την μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών της (Άρθρα 174 έως 178 της ΣΛΕΕ). Η Ελλάδα, από τα πρώτα χρόνια ένταξής της, Μάρτιος 1983, επωφελήθηκε από σημαντικές εισροές κοινοτικών πόρων, τα οποία διατέθηκαν στις λιγότερες ανεπτυγμένες Περιφέρειες της Ε.Ε. με στόχο την ανάπτυξή τους σε διάφορους τομείς (Υπουργείο Εξωτερικών, 2018).

Τα ευρωπαϊκά προγράμματα χρηματοδότησης, στα οποία συμμετείχε η Ελλάδα από το 1986 έως το 2013 είναι τα κάτωθι:

- Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα και Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1986 -1994)

Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.), τα οποία ξεκίνησαν το 1986 και ολοκληρώθηκαν το 1993, θεωρούνται η αφετηρία άσκησης ουσιαστικής Ευρωπαϊκής Περιφερειακής πολιτικής και έθεσαν για πρώτη φορά το στόχο υλοποίησης μίας ολοκληρωμένης μεσοπρόθεσμης προσπάθειας για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ελλάδα, Ιταλία, Γαλλία) μέσω πολυετών επιχειρησιακών προγραμμάτων. (Ειδική έκθεση ΜΟΠ). Το Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Πακέτο Ντελόρ, 1989 - 1993), το οποίο αναφέρεται σε παρόμοιους αναπτυξιακούς στόχους με τα προηγούμενα προγράμματα για τη στήριξη των κρατών της Κοινότητας και κατανέμει τους πόρους των διαρθρωτικών ταμείων στήριξης στοχευμένα σε τομειακούς και περιφερειακούς επιχειρησιακούς άξονες.

Η αναπτυξιακή στρατηγική που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από το 1984 μέχρι το 1993 (που καλύπτει τόσο τα ΜΟΠ όσο και το Α΄ ΚΠΣ) χαρακτηρίστηκε κυρίως από τη μεγάλη διασπορά των διαθέσιμων πόρων σε μικρά έργα υποδομής σε ολόκληρη τη χώρα, με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου ζωής στις αγροτικές και περιμετρικές περιοχές, την αναβάθμιση του επαρχιακού δίκτυο μεταφορών κ.α. (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007).

- Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1994-1999)

Το Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ή Β΄ Πακέτο Ντελόρ συνέδραμε σημαντικά στην υλοποίηση μεγάλων αναπτυξιακών έργων στη χώρα μας και η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε από μεγαλύτερη έμφαση σε έργα υποδομής εθνικής σημασίας που

ενισχύουν την εξωστρέφεια της οικονομίας και τη γενικότερη διασύνδεση της χώρας με το εξωτερικό. Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής ήταν η προετοιμασία της χώρας για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς και η υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής σε ολόκληρη την χώρα (Οδικοί άξονες, λιμενικά έργα, μετρό της Αθήνας, κ.λπ. (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007).

▪ Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (2000 - 2006)

Την περίοδο 2000 - 2006, η Ελλάδα ενισχύθηκε με σημαντικούς πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής και στόχευσε σε μεγάλα έργα υποδομής σε τομείς κλειδιά, όπως η αγροτική πολιτική, ο τουρισμός και η ναυτιλία. Στην ίδια χρονική περίοδο, χάρη στις υποδομές για την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, που χρηματοδοτήθηκαν από το Β΄ και το Γ΄ Κ.Π.Σ, η ελληνική οικονομία παρουσίασε έναν σημαντικό ρυθμό ανάπτυξης. (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2020)

▪ Δ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Ε.Σ.Π.Α.) 2007 – 2013

Το Δ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, το λεγόμενο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) 2007 - 2013, ήταν το στρατηγικό κείμενο, το οποίο καταρτίστηκε από το Υπουργείο Οικονομίας σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία, τις Περιφέρειες και λοιπούς φορείς, σε διάλογο βέβαια με την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Κύριος στόχος του προγράμματος ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των εγκεκριμένων διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων προς όφελος μιας ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης (Νόμος 3614/2007).

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, το οποίο αποτέλεσε ένα σημαντικό εργαλείο για την προστασία και ανάδειξη των αρχαίων μνημείων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, καθώς και των έργων που εντάχθηκαν και ολοκληρώθηκαν μέσω του εν λόγω προγράμματος. Επιπλέον, μέσω ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας επιχειρήθηκε να αναδειχθούν τυχόν προβλήματα που ανέκυψαν κατά την υλοποίηση και το πέρας των έργων καθώς και η παρούσα κατάσταση των μνημείων.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας θα γίνει παρουσίαση του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, ώστε να κατανοήσουμε τι είναι αυτό το χρηματοδοτικό εργαλείο, για ποιο λόγο δημιουργήθηκε και τι στόχους είχε. Ειδικότερα, θα παρουσιαστεί εννοιολογικά το ΕΣΠΑ, η χρηματοδότηση του, το πως προσεγγίζεται ο τομέας του Πολιτισμού μέσω

αυτού και τέλος η διαδικασία ένταξης, υλοποίησης, ελέγχου και πληρωμής των Πράξεων.

Η προστασία και ανάδειξη των αρχαίων μνημείων γίνεται ως επί το πλείστον με τη διαδικασία της αυτεπιστασίας από το Υπουργείο Πολιτισμού. Γι' αυτό το λόγο, στο δεύτερο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι διαδικασίες που αφορούν στην υλοποίηση των έργων απολογιστικά και με αυτεπιστασία από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Κατόπιν, στο τρίτο Κεφάλαιο θα γίνει η παρουσίαση των έργων, τα οποία εντάχθηκαν και υλοποιήθηκαν στην Αναπτυξιακή ενότητα «Πολιτισμός» στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος από το Υπουργείο Πολιτισμού και από άλλους δημόσιους φορείς.

Στο τέταρτο Κεφάλαιο που ακολουθεί, θα αναλυθεί η Μεθοδολογία της έρευνας που εφαρμόστηκε. Θα παρουσιαστούν δηλαδή ο σκοπός της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, η ερευνητική μέθοδος, η ερευνητική διαδικασία, το ερωτηματολόγιο και η μέθοδος ανάλυσης.

Στη συνέχεια, στο πέμπτο Κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας. Στην πρώτη και δεύτερη ενότητα θα αναλυθούν τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας μέσω μέτρων περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής αντίστοιχα και στην τρίτη ενότητα οι απαντήσεις που δόθηκαν στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας.

Τέλος, στο έκτο Κεφάλαιο περιλαμβάνονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις, που προέκυψαν από την έρευνα.

Το περιεχόμενο της εργασίας στηρίχθηκε στη συγκέντρωση και επεξεργασία δευτερογενών δεδομένων. Δεδομένων δηλαδή που αναφέρονται σε βιβλιογραφικές πηγές, όπως νόμους, εγχειρίδια, επιστημονικές εργασίες και πληροφορίες από διαδικτυακούς τόπους. Ένα μεγάλο κομμάτι της αναζήτησης των δεδομένων έγινε και στο αρχείο έργων της ΕΦΑ Ευβοίας, Υπηρεσίας με τα περισσότερα υλοποιημένα έργα μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΣΠΑ 2007 – 2013

1.1 Εισαγωγή

Το ΕΣΠΑ είναι ένας όρος ιδιαίτερα διαδεδομένος, και ενώ ενδεχομένως κάποιοι να έχουν χρηματοδοτηθεί ή να γνωρίζουν έργα που έχουν χρηματοδοτηθεί μέσω αυτού, κατά πάσα πιθανότητα λίγοι πραγματικά γνωρίζουν την φιλοσοφία του, τους στόχους του και τον τρόπο υλοποίησής του.

Για το λόγο αυτό, στο παρόν Κεφάλαιο θα αναλυθεί η έννοια του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, οι στόχοι του και ο τρόπος εφαρμογής του. Θα αναδειχθεί και η σημασία του πολιτισμού στο εν λόγω πρόγραμμα. Επιπλέον, θα παρουσιαστεί γενικά η χρηματοδότηση του προγράμματος στη χώρα, ανά περιφέρεια και τομέα, αλλά και ειδικά, η χρηματοδότηση στον τομέα του Πολιτισμού. Τέλος, θα γίνει αναφορά στις διαδικασίες που αφορούν στην ένταξη, στην υλοποίηση, στον έλεγχο και στην πληρωμή των ενταγμένων Πράξεων.

1.2 Γενικά στοιχεία ΕΣΠΑ 2007 – 2013

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013. Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «..εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου». (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007)

Οι εθνικές αρχές προκειμένου να υιοθετήσουν τις βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προγραμματισμού και να καταρτίσουν το ΕΣΠΑ, βασίστηκαν στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (Δεκέμβριος 2005), με τις οποίες διασφαλίστηκαν για τη χώρα έως το 2013 οι πόροι της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής, στους νέους Κανονισμούς των Ταμείων της ΕΕ, και στις Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής. Πέραν αυτών, το Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, έλαβε υπόψη του προτάσεις, κατευθύνσεις, εθνικές πολιτικές, ποσοτικά δεδομένα και μελέτες.

Στη βάση όσων προαναφέρθηκαν, η στοχοθεσία του ΕΣΠΑ διατυπώθηκε σε 4 επίπεδα:

- στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ,
- στο επίπεδο των θεματικών (5) και χωρικών (3) προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων,
- στο επίπεδο των Γενικών Στόχων (17), στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα,
- στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Η στρατηγική της ανάπτυξης για την περίοδο 2007 – 2013 εστίαζε στην ανάγκη άσκησης πολιτικής τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, κατά τέτοιο τρόπο που οι Περιφέρειες και οι πόλεις της χώρας να γίνουν πόλος έλξης επενδύσεων και εγκατάστασης επιχειρήσεων. Το στοιχείο αυτό θα οδηγούσε σε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών και σε μείωση των διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Ουσιαστικά, ο στρατηγικός στόχος του ΕΣΠΑ 2007-2013 ήταν η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας, η διατήρηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδο υψηλότερο του μέσου κοινοτικού όρου, για την τόνωση της απασχόλησης, την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007).

Ο στόχος αυτός εξυπηρετήθηκε με την διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε Επιχειρησιακά Προγράμματα, τα οποία διαμορφώθηκαν έτσι ώστε να υλοποιηθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο οι στρατηγικές επιλογές της χώρας. Ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 υλοποιήθηκε μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δώδεκα (12) Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Τα Τομεακά και Περιφερειακά ΕΠ ήταν τα εξής:

- Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
 - Ε. Π. Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη
 - Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα
 - Ε.Π. Ψηφιακή Σύγκλιση
 - Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
 - Ε.Π. Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
 - Ε.Π. Διοικητική Μεταρρύθμιση
 - Ε.Π. Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας

- Ε.Π. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής
- Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π)
 - Π.Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης
 - Π.Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων
 - Π.Ε.Π. Κρήτης & Νήσων Αιγαίου
 - Π.Ε.Π. Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου
 - Π.Ε.Π. Αττικής

Η εξειδίκευση των στρατηγικών στόχων της χώρας έρχεται μέσω των θεματικών (5) και χωρικών (3) προτεραιοτήτων που τέθηκαν. Οι θεματικές προτεραιότητες είναι οι εξής: α) Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας, β) Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία, γ) Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή, δ) Θεσμικό Περιβάλλον και ε) Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης. Οι δε χωρικές είναι οι: α) η βιώσιμη αστική ανάπτυξη, β) η ανάπτυξη της υπαίθρου και γ) η διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007)

Περαιτέρω εξειδίκευση επιτεύχθηκε με τον καθορισμό των δεκαεπτά Γενικών Στόχων του προγράμματος, οι οποίοι είναι οι εξής (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007) :

1. Η αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων
2. Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας
3. Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας
4. Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.
5. Η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικό παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.
6. Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης.
7. Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων
8. Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση
9. Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης

10. Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας
11. Η ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη – απασχόληση – κοινωνική συνοχή)
12. Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και η αποτελεσματική εφαρμογή τους για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών και τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης
13. Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας
14. Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία
15. Η αειφόρος διαχείριση του Περιβάλλοντος
16. Η άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής
17. Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Στο ΕΣΠΑ, το οποίο εξελισσόταν παράλληλα με το Γ' ΚΠΣ, μοναδικό στόχο δεν αποτελούσε η πλήρη απορρόφηση των κονδυλίων αλλά και ο μετασχηματισμός των φορέων προγραμματισμού και ελέγχου και των διαδικασιών ώστε να αποφευχθούν τα λάθη και τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στο Γ' ΚΠΣ. Γι' αυτό λόγο ακολουθήθηκε μία νέα πολιτική, δομικά στοιχεία της οποίας αποτελούσαν η επιτελική εποπτεία του αναπτυξιακού προγραμματισμού και της εφαρμογής των πολιτικών, η ενίσχυση των ικανοτήτων των φορέων προγραμματισμού, διαχείρισης, ελέγχου και υλοποίησης, η προώθηση νέων και βιώσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων και η ενδυνάμωση της εταιρικής σχέσης και της συνυπευθυνότητας των περιφερειακών και τοπικών αρχών (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007).

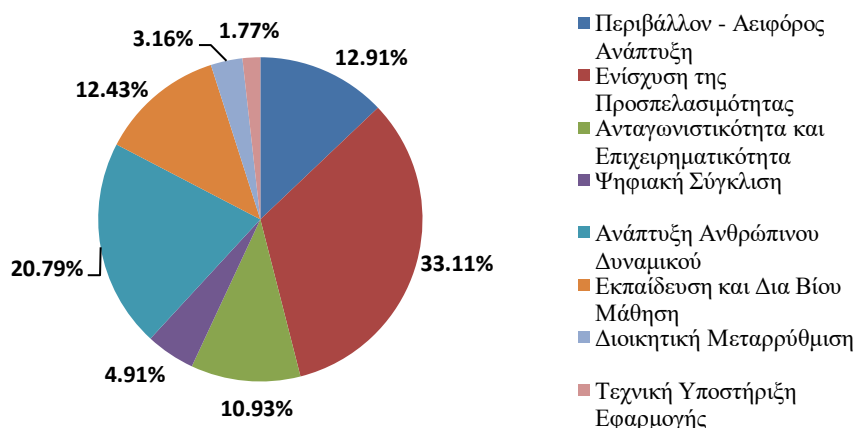
Το χρηματοδοτικό πρόγραμμα ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αφορούσε τη χρονική περίοδο 2007 – 2013, δηλαδή τα έργα, τα οποία εντάχθηκαν σ' αυτό έπρεπε να ολοκληρωθούν μέχρι τις 31-12-2013. Όμως με την εφαρμογή του κοινοτικού κανόνα N+2, δόθηκε παράταση στην ολοκλήρωσή τους για ακόμη 2 έτη, δηλαδή μέχρι το 2015 (Ελεγκτικό Συνέδριο, 2017) .

Ο αρχικός συνολικός προϋπολογισμός του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 ανερχόταν σε 39,4 δις ευρώ (20,4 δις Κοινοτική Συνδρομή – 11,5 δις Εθνική Δημόσια Δαπάνη – 7,5 δις Ιδιωτική Συμμετοχή), λόγω όμως της οικονομικής κρίσης που αντιμετώπιζε η Ελλάδα,

κατόπιν τροποποίησης του Ευρωπαϊκού Κανονισμού, μηδενίστηκε η εθνική συμμετοχή στην εγκεκριμένη συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη και αυξήθηκε το ποσοστό της συγχρηματοδότησης στο 100% από τα Ταμεία της Ε.Ε. (Ελεγκτικό Συνέδριο, 2017).

- Η κατανομή του ΕΣΠΑ στα 8 Τομεακά ΕΠ ήταν η εξής:
 - Ε. Π. Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη: 1.765.853.483,00 ευρώ
 - Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα: 1.494.852.904,00 ευρώ
 - Ε.Π. Ψηφιακή Σύγκλιση: 670.893.492,00 ευρώ
 - Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού: 2.843.161.588,00 ευρώ
 - Ε.Π. Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση: 1.699.565.085,00 ευρώ
 - Ε.Π. Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας: 4.528.019.220,00 ευρώ
 - Ε.Π. Διοικητική Μεταρρύθμιση: 432.832.808,00 ευρώ
 - Ε.Π. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής: 242.050.297,00 ευρώ

Συνολικό ποσό χρηματοδότησης Ε.Π.: 13.677.288.877,00 ευρώ

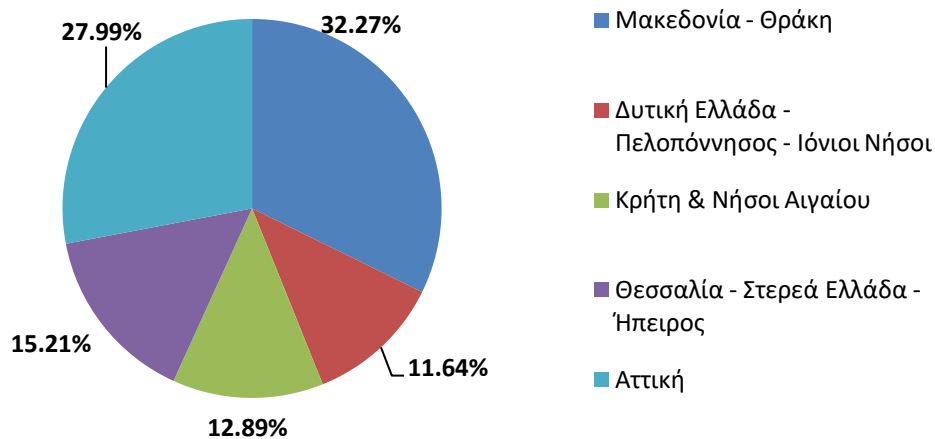
Πηγή: Ίδια επεξεργασία στοιχείων - Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, 2020

Διάγραμμα 1.1.

Χρηματοδοτική κατανομή στα 8 Τομεακά ΕΠ

- Η κατανομή του ΕΣΠΑ στα 5 Π.Ε.Π. είναι η εξής:
 - Π.Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης: 2.792.237.696,00 ευρώ
 - Π.Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων: 1.007.287.183,00 ευρώ
 - Π.Ε.Π. Κρήτης & Νήσων Αιγαίου: 1.115.338.266,00 ευρώ
 - Π.Ε.Π. Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου: 1.315.842.210,00 ευρώ
 - Π.Ε.Π. Αττικής: 2.421.634.351,00 ευρώ

Συνολικό ποσό χρηματοδότησης Π.Ε.Π. : 8.652.339.706,00 ευρώ

Πηγή: Ίδια επεξεργασία στοιχείων - Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, 2020

Διάγραμμα 1.2

Χρηματοδοτική κατανομή στα 5 ΠΕΠ

- Ε.Π. Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων: 220.261.208,00 ευρώ

Συνολική χρηματοδότηση ΕΣΠΑ 2007 – 2013: 22.549.829.791,00 ευρώ

1.3 Ο τομέας του Πολιτισμού στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013

Το 2007, για πρώτη φορά, η Ε.Ε. εξέδωσε διακήρυξη στην οποία τονίζεται η σημασία του πολιτισμού στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και το γεγονός ότι θα πρέπει να υπάρχει μια κοινή στρατηγική στο πλαίσιο αυτό από τα κράτη μέλη της. Στόχος της διακήρυξης αυτής ήταν να προωθηθεί ο πολιτισμός ως ζωτική παράμετρο των διεθνών σχέσεων της Ένωσης, όπως επίσης και η πολιτιστική πολυμορφία και ο πολιτιστικός διάλογος (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2021).

Ο ελληνικός πολιτισμός είναι διεθνώς αναγνωρισμένος και αυτό φαίνεται και στο έγγραφο του ΕΣΠΑ 2007-2013, στο οποίο αναφέρεται ως δεδομένο ότι ο πολιτισμός της Ελλάδας αποτελεί ένα συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας έναντι των άλλων κρατών μελών, το οποίο θα πρέπει να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της οικονομικής και δη της τουριστικής της ανάπτυξης. Αποτελεί το μέσο προβολής της χώρας τόσο στην Ευρώπη όσο και σε όλο τον κόσμο, προσελκύει επισκέπτες και αποτελεί σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης και δημιουργίας απασχόλησης, κάτι το οποίο είχε ήδη φανεί από την διενέργεια των Ολυμπιακών και Παραολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα.

Η αύξηση στον αριθμό προσέλκυσης τουριστών - επισκεπτών πολιτιστικών μνημείων είχε ήδη φανεί και από την ολοκλήρωση των προηγούμενων προγραμμάτων ενίσχυσης της χώρας (Γ' ΚΠΣ). Στον τομέα των Μουσείων, είχε σημειωθεί σημαντική

πρόοδος. Οι σημαντικότερες πόλεις της Ελλάδας και οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι διέθεταν σύγχρονες μουσειακές υποδομές, με αποτέλεσμα την αύξηση κατά 8% των επισκεπτών το 2005 έναντι του 2004 (2,7 εκατ. το 2005 έναντι 2,5 εκατ. το 2004) (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007). Στον τομέα των μνημείων η αύξηση των επισκεπτών το 2005 ήταν της τάξης του 19 % (6,9 εκατ. το 2005 έναντι 5,8 το 2004). Αυτό είχε να κάνει με το γεγονός ότι στα μνημεία υπήρχαν πολλές φορές ανάγκες στερέωσης, αποκατάστασης και ανάδειξής τους σε τέτοιο βαθμό που οι επεμβάσεις τους ολοκληρώνονταν σε πέραν του ενός επιχειρησιακού προγράμματος (π.χ. Β' ΚΠΣ, Γ' ΚΠΣ, κ.τ.λ.). (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007)

Ένα άλλο στοιχείο που αναδεικνύει τη «στενή» σχέση μεταξύ του πολιτισμού και του τουρισμού είναι το γεγονός ότι σε σημαντικές ιστορικά πόλεις της Ελλάδας είχε αυξηθεί ο τουρισμός υψηλής ποιότητας. Δηλαδή σε πόλεις όπως η Αθήνα, η Ρόδος, η Κρήτη, με σημαντικό ιστορικό και μνημειακό πλούτο, είχε αυξηθεί ο τουρισμός, ο οποίος συνδέεται με τη διοργάνωση συνεδρίων. Οι τρεις αυτές περιοχές συγκεντρώνουν το 56% των επισκεπτών των αρχαιολογικών χώρων και το 35% των επισκεπτών των μουσείων (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007).

Πέραν των τριών αυτών περιοχών, και άλλες περιοχές στην Ελλάδα εξαρτώνται οικονομικά από τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία για την ανάπτυξή τους. Γι αυτό το λόγο γινόταν σαφές στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013 ότι θα έπρεπε να συνεχιστούν τα έργα προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και η δημιουργία νέων κτηριακών υποδομών που θα στηρίζουν τον πολιτισμό και κατ' επέκταση τον τουρισμό και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007).

Σε αυτό το πλαίσιο, ένας από τους βασικούς στόχους της αναπτυξιακής στρατηγικής του ΕΣΠΑ 2007 - 2013 ήταν να αναδειχθεί ο Πολιτισμός ως ζωτικός παράγοντας της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας (Στόχος 17). Η ανάδειξη αυτή θα γινόταν μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και δη των Περιφερειακών, μέσω δύο συγκεκριμένων κατευθύνσεων:

- ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών της χώρας
- τόνωση της ζήτησης στον τομέα του Πολιτισμού

Η ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών της χώρας αφορούσε όλες τις περιόδους, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης υποδομών Σύγχρονου Πολιτισμού στα αστικά κέντρα και στον αγροτικό χώρο, καθώς και στην ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών στο νησιωτικό χώρο, στους ορεινούς όγκους και κατά μήκος των

σημαντικών οδικών αξόνων και των υδάτινων οδών. Η δε τόνωση της ζήτησης στον τομέα του Πολιτισμού εστίαζε στην ανάπτυξη ποιοτικών υπηρεσιών και πολιτιστικών θεσμών ευρωπαϊκής ή και παγκόσμιας εμβέλειας (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007).

Μέσω της προστασίας και ανάδειξης του Πολιτισμού θα επιτυγχανόταν ένας ακόμη στόχος της στρατηγικής ανάπτυξης της χώρας, ο οποίος ήταν ο επαναπροσδιορισμός και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της (Στόχος 3), που θα οδηγούσε στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και κατ' επέκταση στην τουριστική και οικονομική ανάπτυξη της.

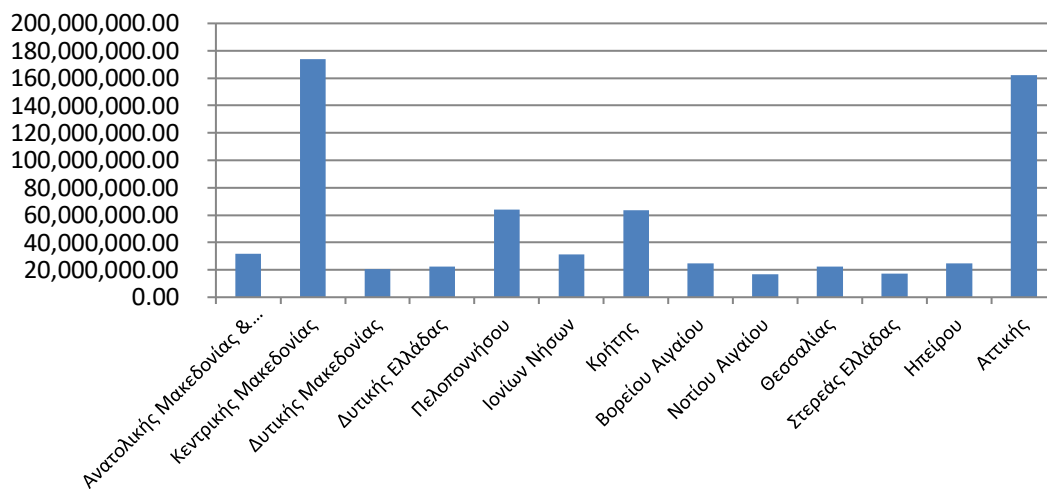
Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς παγκοσμίως και σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτονται στο έγγραφο του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (2007) για το ΕΣΠΑ, η Ελλάδα βρίσκεται στη 15^η θέση παγκοσμίως σε τουριστικές αφίξεις και 4^η ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές χώρες. Συμβάλει έτσι στο 17% του ΑΕΠ και παράλληλα εξασφαλίζει 800.000 θέσεις άμεσης ή έμμεσης απασχόλησης (18% της συνολικής απασχόλησης). Επιπλέον, ενδεικτικό της συμβολής του τουρισμού στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας αποτελεί το μέγεθος της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου των ξενοδοχείων και εστιατορίων στην Ελλάδα το έτος 2004, το οποίο ανήλθε σε 8.821,9 εκατ. ευρώ και αντιστοιχούσε στο 7,57% της εθνικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας.

Σε μια περαιτέρω ανάλυση των ανωτέρω γίνεται αντιληπτό ότι στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013 έγινε μία προσπάθεια μέσω της προστασίας και ανάδειξης της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς, να αναπτυχθεί ο τουρισμός με τις ανάλογες επιδράσεις στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Βέβαια, αυτό μπορεί να γίνει κατανοητό αν λάβουμε υπόψη τον βασικό στόχο του ΕΣΠΑ, ο οποίος ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των εγκεκριμένων διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων προς όφελος μιας ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης.

Η χρηματοδότηση στην Αναπτυξιακή Ενότητα «Πολιτισμός» ανέρχεται στα 675.872.353,00 ευρώ σε όλη την Ελλάδα. Συγκεκριμένα η χρηματοδότηση ανά Περιφέρεια έγινε ως εξής:

- Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης: 31.711.697,00 ευρώ
- Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας: 173.837.088,00 ευρώ
- Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: 20.723.608,00 ευρώ
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: 22.551.278,00 ευρώ

- Περιφέρεια Πελοποννήσου: 63.937.944,00 ευρώ
- Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: 31.411.560,00 ευρώ
- Περιφέρεια Κρήτης 63.592.052,00 ευρώ
- Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: 24.579.280,00 ευρώ
- Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: 16.548.115,00 ευρώ
- Περιφέρεια Θεσσαλίας: 22.484.938,00 ευρώ
- Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: 17.379.679,00 ευρώ
- Περιφέρεια Ηπείρου: 24.925.986,00 ευρώ
- Περιφέρεια Αττικής: 162.189.128,00 ευρώ

Πηγή: Ίδια επεξεργασία στοιχείων - Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, 2020

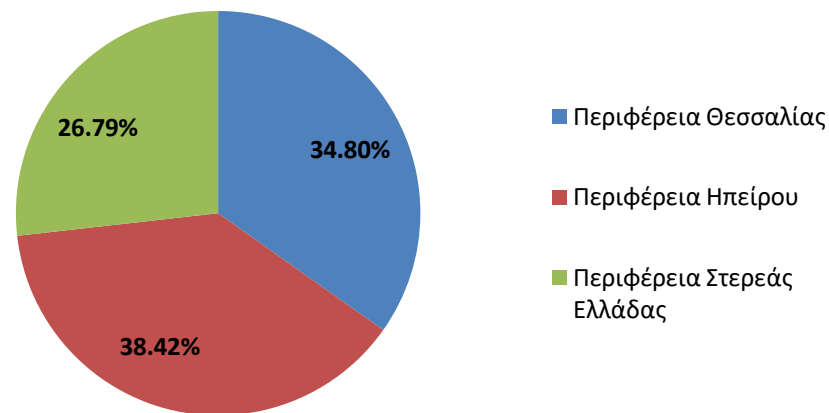
Διάγραμμα 1.3

Χρηματοδοτική κατανομή στον Πολιτισμό ανά Περιφέρεια

Τα περισσότερα χρήματα, όπως φαίνεται και διαγραμματικά, δόθηκαν στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Αττικής με 173.837.088,00 ευρώ και 162.189.128,00 ευρώ αντίστοιχα. Ακολουθούν οι Περιφέρειες Πελοποννήσου και Κρήτης με 63.937.944,00 ευρώ και 63.592.052,00 ευρώ αντίστοιχα.

Τα έργα, τα οποία υλοποιήθηκαν στον αναπτυξιακό τομέα Πολιτισμός μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 ήταν συνολικά 611, εκ των οποίων στο ΠΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου υλοποιήθηκαν τα 83. Συγκεκριμένα, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας υλοποιήθηκαν 36 έργα με συνολικό προϋπολογισμό 22.579.558,00 ευρώ, στην Περιφέρεια Ηπείρου 27 έργα με συνολικό προϋπολογισμό 24.925.986,00 ευρώ και στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας 20 έργα με συνολικό προϋπολογισμό 17.379.679,00

ευρώ. Με την Ήπειρο να λαμβάνει ένα μεγαλύτερο κομμάτι στην πίτα της χρηματοδότησης, σε σχέση με τις άλλες δύο Περιφέρειες.

Πηγή: Ίδια επεξεργασία στοιχείων - Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, 2020

Διάγραμμα 1.4

Χρηματοδοτική κατανομή στον τομέα Πολιτισμός στο ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου

1.4 Στάδια υλοποίησης έργων στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013

Για την διαδικασία ένταξης - υλοποίησης - ελέγχου - πληρωμής των έργων στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013, καταρτίστηκε και εκδόθηκε στις 21-05-2008 από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών «Εγχειρίδιο διαδικασιών διαχείρισης και έλεγχου πράξεων κρατικών ενισχύσεων» στο οποίο αναλύεται το κάθε στάδιο καθώς και οι διαδικασίες, τις οποίες οφείλουν να τηρούν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς.

Τα στάδια για την υλοποίηση ενός έργου στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013 είναι τα εξής:

1. Έκδοση πρόσκλησης για υποβολή αιτήσεων υπαγωγής επενδυτικών σχεδίων
2. Επιλογή και έγκριση πράξης
3. Παρακολούθηση της υλοποίησης της πράξης
4. Ολοκλήρωση φυσικού και οικονομικού αντικειμένου πράξης
5. Παρακολούθηση μετά την ολοκλήρωση της πράξης
6. Επαλήθευση των Πράξεων
7. Πληρωμή Δικαιούχων Πράξεων
8. Δημοσιονομική διόρθωση

Θα ακολουθήσει συνοπτική παρουσίαση των σταδίων προκειμένου να κατανοήσουμε τη γενικότερη διαδικασία.

1. Έκδοση πρόσκλησης για υποβολή αιτήσεων υπαγωγής επενδυτικών σχεδίων

Μέσω της συγκεκριμένης διαδικασίας γίνεται η ενημέρωση των δυνητικών δικαιούχων, σχετικά με τις δυνατότητες χρηματοδότησης που παρέχονται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος καθώς και το καθεστώς ενίσχυσης.

Η Διαχειριστική Αρχή (ΔΑ) ή ο Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης (ΕΦΔ) εκδίδει Πρόσκληση υποβολής αιτήσεων υπαγωγής επενδυτικών σχεδίων/ενίσχυσης προς τους δικαιούχους, η οποία εγκρίνεται με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού που προΐσταται της ΔΑ ή του ΕΦΔ ή με κοινή απόφαση του αρμόδιου Υπουργού και του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία δημοσιεύεται καταλλήλως (διαδίκτυο, εφημερίδες εθνικής ή περιφερειακής εμβέλειας κ.λπ.)

Το περιεχόμενο της πρόσκλησης περιλαμβάνει λεπτομερώς όλα τα απαραίτητα στοιχεία ενημέρωσης των δυνητικών δικαιούχων σχετικά με τις δυνατότητες και τους όρους χρηματοδότησης πράξεων στο πλαίσιο της συγκεκριμένης πρόσκλησης, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των δικαιούχων. Επιπλέον, η πρόσκληση συνοδεύεται από τυποποιημένο έντυπο υποβολής Αίτησης υπαγωγής Επενδυτικών Σχεδίων/Ενίσχυσης.

2. Επιλογή και έγκριση πράξης

Η επιλογή και έγκριση των προς χρηματοδότηση πράξεων γίνεται σύμφωνα με τα εγκεκριμένα από την Επιτροπή Παρακολούθησης κριτήρια και έχει τα εξής στάδια: α) Παραλαβή και έλεγχος πληρότητας των αιτήσεων ενίσχυσης, β) Αξιολόγηση των αιτήσεων ενίσχυσης και γ) Επιλογή πράξεων για χρηματοδότηση και έκδοση απόφασης χρηματοδότησης – ένταξης πράξης.

Μόλις ολοκληρωθεί η αξιολόγηση της πρότασης, εκδίδεται σχετική Απόφαση χρηματοδότησης - ένταξης πράξης του αρμόδιου οργάνου, η οποία κοινοποιείται με συστημένη επιστολή ή με κάθε πρόσφορο τρόπο στο δικαιούχο. Για κάθε πράξη που αξιολογήθηκε αρνητικά ή δεν λαμβάνεται απόφαση χρηματοδότησης λόγω μη επάρκειας πόρων, ενημερώνεται εγγράφως ο δυνητικός δικαιούχος, όπου τεκμηριώνονται οι λόγοι απόρριψης της αίτησης ενίσχυσης.

3. Παρακολούθηση της υλοποίησης της πράξης

Η διαδικασία παρακολούθησης της υλοποίησης της Πράξης περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

α) Παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης

Η ΔΑ παρακολουθεί το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της πράξης και του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου, σε σχέση με την εγκεκριμένη απόφαση χρηματοδότησης - ένταξης πράξης.

β) Τροποποίηση απόφασης χρηματοδότησης - ένταξης πράξης/σύμβασης

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης της Πράξης ενδέχεται να προκύψουν μεταβολές των όρων της απόφασης χρηματοδότησης - ένταξης πράξης. Η τροποποίηση της απόφασης χρηματοδότησης - ένταξης της πράξης πραγματοποιείται κατόπιν υποβολής αιτήματος τροποποίησης από το δικαιούχο στις εξής περιπτώσεις: 1) ύπαρξη απόκλισης φυσικού και οικονομικού αντικειμένου επένδυσης, 2) παράταση του χρονοδιαγράμματος ολοκλήρωσης της επένδυσης, 3) αλλαγή στοιχείων του δικαιούχου (π.χ. η επωνυμία της επιχείρησης κ.λπ.), 4) μεταβολή ποσοστού και τρόπου χρηματοδότησης (π.χ. ίδια συμμετοχή, τραπεζικός δανεισμός κλπ).

Σε περίπτωση αποδοχής του αιτήματος τροποποίησης, εκδίδεται τροποποιημένη απόφαση χρηματοδότησης - ένταξης πράξης, η οποία κοινοποιείται από τη ΔΑ στο δικαιούχο της ενίσχυσης. Σε περίπτωση μη αποδοχής του αιτήματος τροποποίησης της πράξης, ο δικαιούχος ενημερώνεται εγγράφως για την απόφαση αυτή με σχετική αιτιολόγηση, στην οποία αναφέρεται ότι υποχρεούται να υλοποιήσει την πράξη, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην αρχική απόφαση χρηματοδότησης - ένταξης πράξης.

γ) Ανάκληση απόφασης χρηματοδότησης - ένταξης πράξης / λύση σύμβασης

Ανάκληση απόφασης χρηματοδότησης - ένταξης γίνεται στην περίπτωση ύπαρξης αδυναμίας υλοποίησης της πράξης είτε υπάρχουν σοβαρές αποκλίσεις από τους όρους της απόφασης χρηματοδότησης-ένταξης.

4. Ολοκλήρωση φυσικού και οικονομικού αντικειμένου πράξης

Μέσω της συγκεκριμένης διαδικασίας γίνεται η επιβεβαίωση από τη ΔΑ ή τον ΕΦΔ της ολοκλήρωσης και ικανοποίησης των στόχων μιας πράξης, σύμφωνα με την εγκεκριμένη απόφαση χρηματοδότησης - ένταξης πράξης, καθώς και η επιβεβαίωση της ορθότητας, κανονικότητας και επιλεξιμότητας των αντίστοιχων δηλώσεων δαπανών.

Η ολοκλήρωση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου της πράξης, πιστοποιείται από τη ΔΑ ή τον ΕΦΔ με προκαθορισμένες και θεσμοθετημένες διοικητικές ενέργειες, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην ισχύουσα απόφαση χρηματοδότησης - ένταξης πράξης. Ειδικότερα, η πράξη θεωρείται ολοκληρωμένη εφόσον:

- πιστοποιηθεί το σύνολο του φυσικού αντικειμένου,
- εγκριθούν οι δαπάνες (πιστοποίηση οικονομικού αντικειμένου),
- επιτευχθούν λοιποί στόχοι της επένδυσης
- κατατεθούν όλες οι απαιτούμενες νόμιμες άδειες που αφορούν στο έργο της επένδυσης και τα δικαιολογητικά όπως αυτά ορίζονται κάθε φορά στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο και επιμέρους εγκυκλίου,
- γίνει έναρξη της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης (όπου απαιτείται).

Μετά την εξέταση των δικαιολογητικών που υποβάλλονται από τον δικαιούχο ή και με επιτόπιες επαληθεύεις και με βάση τα αποτελέσματα της επιβεβαίωσης, η ΔΑ ή ο ΕΦΔ προβαίνει στην έκδοση Απόφασης/Βεβαίωσης Ολοκλήρωσης Πράξης, με την οποία: α) βεβαιώνεται η ολοκλήρωση της επένδυσης ή ανακοινώνεται η λύση της σύμβασης σύμφωνα με τα προβλεπόμενα σε αυτή και β) ορίζεται το τελικό καταβλητέο ποσό της δημόσιας επιχορήγησης.

5. Παρακολούθηση μετά την ολοκλήρωση της πράξης

Μετά την ολοκλήρωση της Πράξης και διάστημα το οποίο προβλέπει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, ελέγχεται η τήρηση των δεσμεύσεων του δικαιούχου και σε περίπτωση μη τήρησης τους, προβλέπεται η επιβολή κυρώσεων.

6. Επαλήθευση των Πράξεων

Η επαλήθευση των πράξεων περιλαμβάνει τη διαδικασία της Διοικητικής και επιτόπιας επαλήθευσης - πιστοποίησης της δαπάνης της πράξης, κατά την οποία γίνεται η επαλήθευση της παράδοσης των συγχρηματοδοτούμενων προϊόντων και υπηρεσιών και της πραγματοποίησης των δαπανών που δηλώνουν οι δικαιούχοι για τις διάφορες πράξεις, καθώς και της συμμόρφωσής τους με τους όρους της απόφασης χρηματοδότησης - ένταξης πράξης και τους κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες.

Με την ολοκλήρωση της διενέργειας της επαλήθευσης και προκειμένου να καταβληθεί η δημόσια επιχορήγηση προς τους δικαιούχους επενδυτές, το αρμόδιο όργανο επαλήθευσης συντάσσει Έκθεση Επαλήθευσης - Πιστοποίησης, στην οποία προσδιορίζονται το φυσικό αντικείμενο των προϊόντων ή υπηρεσιών που έχει επαληθευτεί και το αντίστοιχο οικονομικό αντικείμενο.

7. Πληρωμή Δικαιούχων Πράξεων

Ο σκοπός της διαδικασίας είναι η δέσμευση του προϋπολογισμού κάθε ενταγμένης πράξης που συγχρηματοδοτείται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, μέσω της εγγραφής

της στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και η διάθεση της δημόσιας δαπάνης στους Δικαιούχους, σύμφωνα με την εγκεκριμένη Έκθεση Επαλήθευσης – Πιστοποίησης και περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

1) Εγγραφή ομάδας πράξεων στο ΠΔΕ

Τα ποσά της δημόσιας δαπάνης (εθνικής και κοινοτικής συμμετοχής) προς τους δικαιούχους των ενισχύσεων, εγγράφονται στο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων (ΠΔΕ) μέσω συλλογικής απόφασης έργου (ΣΑΕ) του φορέα Χρηματοδότησης. Η εγγραφή σε ΣΑΕ γίνεται βάσει της απόφασης εκχώρησης ή του προϋπολογισμού της πρόσκληση

2) Διάθεση χρηματοδότησης πράξης

Για τη λήψη χρηματοδότησης της πράξης υπάρχουν τρία στάδια. Αρχικά η ΔΑ ή ο ΕΦΔ υποβάλλει αίτημα στον Φορέα Χρηματοδότησης της πράξης. Ο Φορέας Χρηματοδότησης αξιολογεί το αίτημα χρηματοδότησης ως προς την ύπαρξη πιστώσεων στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, την τήρηση των εγκεκριμένων ορίων πληρωμών και άλλες υποχρεώσεις σχετικά με το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, και τέλος το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, με βάση το αίτημα του Φορέα Χρηματοδότησης και το όριο πληρωμών που έχει εγκριθεί κατά Συλλογική Απόφαση, εκδίδει την απόφαση διάθεσης χρηματοδότησης στον Φορέα Χρηματοδότησης. Βάσει της απόφασης του ΥΠΟΙΟ πιστώνεται ο λογαριασμός του Φορέα Χρηματοδότησης στην Τράπεζα της Ελλάδας.

8. Δημοσιονομική διόρθωση

Ο σκοπός της διαδικασίας είναι η ακύρωση του συνόλου ή μέρους της Κοινοτικής ή και Εθνικής συμμετοχής σε ένα έργο ή πράξη, στο πλαίσιο της συγχρηματοδότησής του από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της περιόδου 2007-2013 συνεπεία παρατυπιών που εντοπίζονται από τη ΔΑ ή τον ΕΦΔ του επιχειρησιακού προγράμματος μέσω των διοικητικών ή επιτόπιων επαληθεύσεων καθώς και από την Αρχή Πιστοποίησης κατόπιν επιθεωρήσεων.

1.5 Ανακεφαλαίωση

Στο Κεφάλαιο αυτό έγινε μία εννοιολογική ανάλυση του ΕΣΠΑ, δηλαδή βάσει ποιων διαδικασιών δημιουργήθηκε, τι στόχοι είχαν τεθεί για την ανάπτυξη της χώρας και τι θέση είχε ο Πολιτισμός σ' αυτό. Παρουσιάστηκε επίσης η χρηματοδοτική κατανομή τόσο στα περιφερειακά και τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα όσο και στον τομέα του Πολιτισμού. Τέλος, και προκειμένου να έχουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα του

προγράμματος, αναλύθηκε η διαδικασία ένταξης, ελέγχου και ολοκλήρωσης των ενταγμένων πράξεων.

Ως απόρροια όσων προαναφέρθηκαν, γίνεται κατανοητό ότι η Ε.Ε. σε συνεργασία με τους εθνικούς φορείς είχε δημιουργήσει ένα πρόγραμμα χρηματοδότησης και ενίσχυσης, το οποίο υπόκειται σε συγκεκριμένους κανόνες που αφορούν στην ένταξη, στη χρηματοδότηση, στην υλοποίηση και στην ολοκλήρωση μια ενταγμένης Πράξης και είχε συγκεκριμένους στόχους, οι οποίοι επιτυγχάνονταν μέσω συγκεκριμένων κατευθύνσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΑΥΤΕΠΙΣΤΑΣΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Η προστασία και η ανάδειξη αρχαίων μνημείων υλοποιείται με τη μέθοδο της αυτεπιστασίας από τις κεντρικές και τις περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού.

Γι' αυτό, στο παρόν Κεφάλαιο θα αναλύσουμε τις διαδικασίες με τις οποίες εκτελείται ένα αρχαιολογικό έργο με τη μέθοδο της αυτεπιστασίας. Πριν όμως προχωρήσουμε στην ανάλυση αυτή, κρίνεται σκόπιμο να διασαφηνιστούν κάποιες έννοιες, όπως τι είναι η Εφορεία Αρχαιοτήτων, τι αρμοδιότητες έχει και τι εννοούμε με τον όρο αρχαιολογικό έργο.

Οι Εφορείες Αρχαιοτήτων, οι οποίες αποτελούν περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού, αναλαμβάνουν κατά τεκμήριο, λόγω της επιστημονικής και καλλιτεχνικής φύσης τους και της εξαιρετικής λεπτότητάς τους (Ν. 1958/91, άρθρο 81) την πλειονότητα των αρχαιολογικών έργων που υλοποιούνται δι' αυτεπιστασίας. Η αρμοδιότητα των Εφορειών Αρχαιοτήτων ανάγεται σε όλα τα θέματα σχετικά με την προστασία και τη φύλαξη των αρχαιοτήτων, την επιστημονική έρευνα, την αποκάλυψη, τη συντήρηση, την ανάδειξη των αρχαιοτήτων και την έκθεσή τους στα Μουσεία. Επιπλέον, είναι αρμόδιες για τη μελέτη, τον προγραμματισμό, τη διαχείριση και την εκτέλεση κάθε έργου συντήρησης, αποκατάστασης, αναστήλωσης, ανάδειξης και διαμόρφωσης μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, καθώς και του φυσικού ή μη περιβάλλοντός τους, και φυσικά την εκτέλεση όλων των ανωτέρω έργων με αυτεπιστασία και απολογιστικά. (Π.Δ. 191/2003, άρθρο 44 § 1, ΦΕΚ 146/Α' /13.6.2003).

Αρχαιολογικό έργο ή έργο ανάδειξης είναι ένα προσωρινό συλλογικό εγχείρημα που είναι μοναδικό και θα πρέπει να ικανοποιεί τις τρεις Αρχές που διέπουν την εκτέλεσή του, ήτοι την Αρχή της Επιστημονικής Τεκμηρίωσης, την Αρχή της Προστασίας των Αρχαιοτήτων και την Αρχή της Ανάδειξης, να έχει σαφείς στόχους, ορισμένο φυσικό αντικείμενο, σαφές χρονοδιάγραμμα και προκαθορισμένο προϋπολογισμό.

2.2 Ανάλυση διαδικασιών της αρχαιολογικής αυτεπιστασίας

Η αρχαιολογική αυτεπιστασία έχει καθιερωθεί ως δόκιμη μέθοδος υλοποίησης αρχαιολογικών έργων. Παρέχει δύο ουσιώδη πλεονεκτήματα για την επιτυχή εκτέλεση του αρχαιολογικού έργου: α) την διεπιστημονική συνεργασία, η οποία αποτελεί το θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίζεται η οργάνωση για το σχεδιασμό και την υλοποίηση του αρχαιολογικού έργου. Ο σύνθετος χαρακτήρας του αρχαιολογικού έργου απαιτεί τη συμμετοχή στο σχεδιασμό και στην υλοποίησή του διαφορετικών επιστημονικών ειδικοτήτων (αρχαιολόγοι, αρχιτέκτονες, στατικοί, συντηρητές, χημικοί, τοπογράφοι, πληροφορικοί κ.α.) και β) την απαραίτητη διαχειριστική ευελιξία και ευχερέστερη προσαρμογή των μελετών και των εργασιών στις ιδιαίτερες απαιτήσεις των μνημείων και στα αρχαιολογικά δεδομένα που προκύπτουν στην πορεία υλοποίησης του έργου.

Στο πλαίσιο της εναρμόνισης με τις απαιτήσεις για τη Διαχειριστική Επάρκεια των Δικαιούχων του ΕΣΠΑ 2007-2013, σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ 1429 «Διαχειριστική επάρκεια οργανισμών για την υλοποίηση έργων δημοσίου χαρακτήρα – Απαιτήσεις», η ΕΥΤΟΠ κατήρτισε το «Εγχειρίδιο Διαδικασιών Αρχαιολογικών έργων που εκτελούνται δι' αυτεπιστασίας», το οποίο περιλαμβάνει τις επιμέρους διαδικασίες, οι οποίες καλύπτουν πλήρως τον κύκλο ζωής του Αρχαιολογικού Έργου, από την αρχική του σύλληψη μέχρι και τη λειτουργία του. Ο κύκλος ζωής του Αρχαιολογικού Έργου, σύμφωνα με το προαναφερόμενο εγχειρίδιο, είναι ο εξής:

1. Έναρξη έργου
2. Σχεδιασμός έργου - σχέδιο διαχείρισης έργου
3. Εκτέλεση με ίδια μέσα - ανάθεση συμβάσεων εργασιών και προμηθειών
4. Παρακολούθηση της εκτέλεσης του έργου
5. Διαχειριστικό κλείσιμο έργου
6. Απολογισμός - ανάλυση και αξιολόγηση αποτελεσμάτων
7. Έλεγχοι - επιθεωρήσεις - ανασκόπηση συστήματος

Αναλυτικότερα θα εξετάσουμε το τι περιλαμβάνει το κάθε στάδιο, από την έναρξη έως και την ολοκλήρωση ενός αρχαιολογικού έργου.

1. Έναρξη Έργου

Για την έναρξη ενός έργου είναι απαραίτητη η καταχώρισή της πρότασης του στο Ετήσιο Επιχειρησιακό Σχέδιο (Πρόγραμμα Δράσης) του Υπουργείου Πολιτισμού και η έγκρισή του. Στη συνέχεια ακολουθούν οι εξής ενέργειες.

- Εκπόνηση και έγκριση μελετών

Για την εκκίνηση ενός αρχαιολογικού έργου είναι απαραίτητη η εκπόνηση και έγκριση των σχετικών μελετών. Οι μελέτες των αρχαιολογικών έργων είναι εξειδικευμένες μελέτες και η διαδικασία εκπόνησής τους τις διαφοροποιεί από τις συνήθεις τεχνικές μελέτες κτηριακών ή άλλων δομικών έργων. Οι μελέτες για τα αρχαιολογικά έργα είναι δυνατόν να ολοκληρώνονται παράλληλα με το εκτελούμενο έργο, χωρίς κατά κανόνα να αποτελούν ξεχωριστά υποέργα. Αυτό συχνά γίνεται καθώς για τη διερεύνηση όλων των δεδομένων ενός μνημείου ή αρχαιολογικού χώρου, προαπαιτείται η έναρξη ορισμένων εργασιών (π.χ. αποχωματώσεις, διερευνητικές τομές, κ.λπ.) και ερευνών (π.χ. αναλύσεις κονιαμάτων, κ.λπ.), οι οποίες παρέχουν τα απαραίτητα στοιχεία για να εκπονηθούν οι μελέτες. Ωστόσο, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ελάχιστη απαιτούμενη ωριμότητα για την υλοποίηση ενός αρχαιολογικού έργου, αυτό πρέπει να διαθέτει μία εγκεκριμένη μελέτη, σύμφωνα με τις Προδιαγραφές των Μελετών Ωρίμανσης Αρχαιολογικών Έργων.

- Αδειοδοτήσεις από τρίτους φορείς – Χρηματοοικονομική ανάλυση

Η εξασφάλιση όλων των αδειών (π.χ. Περιβαλλοντική αδειοδότηση,) που είναι απαραίτητες για την υλοποίηση του έργου, καθώς και η σύνταξη της χρηματοοικονομικής ανάλυσης (μόνο για έργα προϋπολογισμού άνω του 1.000.000,00 ευρώ) αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την έναρξη του έργου.

- Διαχείριση κυριότητας ακινήτων

Η εξασφάλιση της κυριότητας του ακινήτου επί του οποίου υλοποιείται το αρχαιολογικό έργο απαιτεί την μέριμνα από τις αρμόδιες Υπηρεσίες προκειμένου να προηγηθεί της έναρξης του έργου ο προσδιορισμός της περιοχής επέμβασης, η κήρυξη των μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων και οι οριοθετήσεις αρχαιολογικών χώρων.

2. Σχεδιασμός Έργου - Σχέδιο Διαχείρισης Έργου

Κατά τη διαδικασία σχεδιασμού ενός αρχαιολογικού έργου είναι απαραίτητο να γίνει σαφής προσδιορισμός του φυσικού αντικείμενου, του χρονοδιαγράμματος του έργου καθώς και του προϋπολογισμού του προκειμένου αυτό να ενταχθεί σε συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα. Μετά την ένταξή του έργου ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας είναι αρμόδιος τόσο για την οργάνωση όσο και τη διαχείριση του έργου.

- Προσδιορισμός φυσικού αντικείμενου έργου

Συχνά, τα αρχαιολογικά έργα ολοκληρώνονται μέσω διαδοχικών έργων, κάθε ένα από τα οποία υλοποιεί συγκεκριμένο τμήμα ενός ευρύτερου Προγράμματος. Επίσης, συχνά οι αρχαιολογικές μελέτες, που εκπονούνται και εγκρίνονται, περιγράφουν ευρύτερες παρεμβάσεις, υποσύνολο των οποίων αποτελεί κάθε συγκεκριμένο έργο. Αποτελεί συνεπώς κρίσιμο παράγοντα για την επιτυχία ενός έργου, η αποσαφήνιση του φυσικού αντικείμενου που επιλέγεται να υλοποιηθεί στο πλαίσιο του έργου αυτού, λαμβανομένων υπ' όψιν των χρονικών και οικονομικών περιορισμών που τίθενται κάθε φορά.

Υπό την εποπτεία του Προϊσταμένου της Υπηρεσίας, συντάσσεται κείμενο που περιλαμβάνει τη σκοπιμότητα και το φυσικό αντικείμενο του έργου. Η σκοπιμότητα του έργου περιγράφει τους στόχους του έργου, τις ανάγκες που αυτό καλείται να καλύψει και προσδιορίζει τελικά τον κύριο χαρακτήρα του έργου, όπως είναι:

- άρση ετοιμορροπίας,
- αποκατάσταση φθορών στα μνημεία,
- λήψη μόνιμων μέτρων προστασίας,
- μερική ή εκτεταμένη αναστήλωση του μνημείου,
- απόδοση του μνημείου ή του χώρου σε σύγχρονη χρήση,
- εξασφάλιση προσπελασιμότητας – επισκεψιμότητας στα μνημεία ή στους αρχαιολογικούς χώρους
- Χρονοδιάγραμμα έργου

Για τη σύνταξη του χρονοδιαγράμματος ενός έργου θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν η διάρκεια του κάθε διακριτού τμήματος, η λογική σχέση ανάμεσα στις δραστηριότητες (π.χ. ποια δραστηριότητα πρέπει να ολοκληρωθεί πριν ξεκινήσει μία άλλη, ποιες δραστηριότητες μπορούν να υλοποιούνται παράλληλα, κ.λπ.), οι εγκρίσεις και αδειοδοτήσεις που δεν έχουν ενδεχομένως ολοκληρωθεί, καθώς και οι ειδικές συνθήκες υλοποίησης του έργου (π.χ. διακοπή εργασιών το χειμώνα σε ορεινές περιοχές, κλπ).

- Προϋπολογισμός έργου

Κατά τη σύνταξη του προϋπολογισμού του έργου προσδιορίζεται ο τρόπος υλοποίησης του φυσικού αντικείμενου και η αιτιολόγησή του μέσω της ειδικής έκθεσης Αιτιολόγησης Προϋπολογισμού. Στο πλαίσιο αυτό καταγράφονται οι δραστηριότητες (μελέτες, υπηρεσίες ή εργασίες), οι οποίες θα υλοποιηθούν από τα συνεργεία της Υπηρεσίας, εκείνες που προβλέπεται να ανατεθούν σε τρίτο και

προσδιορίζεται σε ποιες από τις δραστηριότητες αυτές απαιτείται παράλληλα να γίνουν προμήθειες.

Ο προϋπολογισμός και το χρονοδιάγραμμα στα έργα που εκτελούνται με αυτεπιστασία είναι ενδεικτικοί διότι επηρεάζονται από μία σειρά παραγόντων, οι οποίοι έχουν να κάνουν τόσο με την υπάρχουσα κατάσταση του μνημείου, τον τύπο παρέμβασης επί του μνημείου (π.χ. στερέωση, μερική ή εκτεταμένη αναστήλωση, συντήρηση, κ.α.), όσο και με εξωτερικούς παράγοντες (π.χ. η γεωγραφική περιοχή επηρεάζει το κόστος μεταφοράς υλικών κλπ).

▪ Ένταξη σε συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα

Για να ενταχθεί ένα αρχαιολογικό έργο σε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα δημοσιεύεται αρχικά πρόσκληση για την υποβολή προτάσεων από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή και η αρμόδια Υπηρεσία υποβάλλει σε αυτήν:

- Τυποποιημένη Αίτηση Χρηματοδότησης
- Τεχνικό Δελτίο, το οποίο αποτελεί και το Πρόγραμμα του Έργου
Στο Σύστημα Διαχείρισης του ΕΣΠΑ το Τεχνικό Δελτίο που υποβάλλεται με την Αίτηση του Τελικού Δικαιούχου ονομάζεται «Τεχνικό Δελτίο Προτεινόμενης Πράξης». Εάν το έργο ενταχθεί στο Πρόγραμμα, τότε το Τεχνικό Δελτίο ονομάζεται «Τεχνικό Δελτίο Πράξης».
- Χρηματοοικονομική ανάλυση προσδιορισμού συντελεστή ελλείμματος χρηματοδότησης, στην περίπτωση που το προτεινόμενο έργο παράγει έσοδα και ο συγχρηματοδοτούμενος προϋπολογισμός του είναι άνω του 1.000.000 €.
- Τις σχετικές αδειοδοτήσεις / εγκρίσεις, κ.λπ.
- Άλλα συνοδευτικά έγγραφα, σύμφωνα με τους όρους της πρόσκλησης, ή εάν ζητηθούν κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης.

Το έργο αξιολογείται από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Με την ολοκλήρωση της αξιολόγησης αποστέλλεται στην Υπηρεσία Σύμφωνο Αποδοχής Όρων της Απόφασης Ένταξης (ΣΑΠΟ). Το ΣΑΠΟ επιστρέφεται υπογεγραμμένο από τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας στην αρμόδια Διαχειριστική Αρχή, η οποία θα ολοκληρώσει την Ένταξη του έργου στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα με την έκδοση της Απόφασης Ένταξης, στην οποία ενσωματώνεται το Τεχνικό Δελτίο Πράξης (ΤΔΠ), με βάσει τα στοιχεία του οποίου θα αναληφθεί η νομική δέσμευση για το υποέργο (Απόφαση Αυτεπιστασίας) και θα υποβληθεί ηλεκτρονικά το Τεχνικό Δελτίο Υποέργου.

Κατά την υλοποίηση ενός έργου μπορεί να προκύψει η ανάγκη τροποποίησης των στοιχείων της πράξης που έχουν προσδιοριστεί στην απόφαση ένταξης, (π.χ. μεταβολή φυσικού αντικειμένου, μεταβολή οικονομικού αντικειμένου, μεταβολή χρονοδιαγράμματος υλοποίησης, συνδυασμός αυτών, κλπ). Σ' αυτή την περίπτωση μπορεί να γίνει τροποποίηση της απόφασης ένταξης είτε με πρωτοβουλία του φορέα υλοποίησης, είτε με πρωτοβουλία της αρμόδιας Δ.Α.

▪ Οργάνωση έργου

Αυτό το στάδιο έχει ως στόχο να εξασφαλιστούν οι απαραίτητες οργανωτικές προϋποθέσεις, σε προσωπικό και εξοπλισμό για την επιτυχή υλοποίηση του έργου.

Μετά την έκδοση της απόφασης ένταξης ο φορέας υλοποίησης υποβάλλει αίτημα στην αρμόδια κεντρική διεύθυνση του ΥΠ.ΠΟ. για την έκδοση απόφασης αυτεπιστασίας. Με την Υπουργική Απόφαση Αυτεπιστασίας η αρμόδια Υπηρεσία εντέλλεται από τον Υπουργό Πολιτισμού να προχωρήσει στην εκτέλεση του αρχαιολογικού έργου σύμφωνα με το Πρόγραμμα του Έργου που έχει καταρτίσει. Συνεπώς, η Απόφαση Αυτεπιστασίας είναι η νομική δέσμευση, που ορίζει τον τρόπο εκτέλεσης του έργου, το φυσικό του αντικείμενο, το χρόνο έναρξης και λήξης, και τον προϋπολογισμό του.

Μετά την έκδοση της Απόφασης Αυτεπιστασίας, η Υπηρεσία συντάσσει Τεχνικό Δελτίο Υποέργου, το οποίο υποβάλλει ηλεκτρονικά στην αρμόδια Δ.Α. και ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας, ο οποίος έχει και τη γενική εποπτεία του έργου, συγκροτεί την οργανωτική δομή του έργου, και συγκεκριμένα ορίζει:

- τον υπεύθυνο του έργου, ο οποίος αναλαμβάνει το συντονισμό και την ευθύνη για την υλοποίηση του υποέργου σύμφωνα με τον εγκεκριμένο σχεδιασμό.
- την ομάδα επίβλεψης, η οποία έχει την ευθύνη για τις εργασίες των επιμέρους συνεργείων. Ο υπεύθυνος του υποέργου ορίζεται ως επικεφαλής της ομάδας επίβλεψης.
- τον τεχνικό ασφαλείας του έργου, ο οποίος εκτελεί τα καθήκοντά του, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στον «Οδηγό Ασφάλειας και Υγείας Αρχαιολογικών Έργων που εκτελούνται δι' Αυτεπιστασίας».
- τον υπόλογο του έργου, ο οποίος είναι υπεύθυνος για οικονομική διαχείριση του έργου και οφείλει να συνεργάζεται με τους επιβλέποντες του έργου και το Λογιστήριο της Υπηρεσίας
- την επιτροπή παραλαβής εργασιών και υλικών.

Κατά την εκκίνηση του έργου πραγματοποιούνται απαραίτητως οι ακόλουθες ενέργειες:

- Τοποθετείται στο εργοτάξιο ενημερωτική πινακίδα, σύμφωνα με τις προδιαγραφές που ορίζει η αρμόδια Διαχειριστική Αρχή.
- Εξασφαλίζεται, εάν δεν έχει ήδη εξασφαλιστεί, η περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου στο σύνολό του, ή τουλάχιστον σε τμήμα αυτού, προκειμένου να μπορεί να αρχίσει η υλοποίησή του μέχρι την οριστική τακτοποίηση του θέματος.
- Δημιουργούνται οι απαραίτητες υποδομές στο εργοτάξιο (σύνδεση με δίκτυα ΟΚΩ, χώροι φύλαξης υλικών και ευρημάτων, χώροι υγιεινής κλπ) με τη μίσθωση ή την κατασκευή οικίσκων.
- Γίνονται οι προμήθειες υλικών και εξοπλισμού ασφάλειας και υγείας του προσωπικού (φαρμακείο, μέσα ατομικής προστασίας, κλπ).

Στο πλαίσιο οργάνωσης του έργου προβλέπεται και η τήρηση του φακέλου του έργου, ο οποίος συγκροτείται από τον υπεύθυνο του έργου, ο οποίος συνεπικουρείται από τους επιβλέποντες του έργου (ανά υποέργο), τον τεχνικό ασφαλείας του έργου, τον υπόλογο του έργου, την επιτροπή παραλαβής εργασιών και υλικών. Ο φάκελος του έργου θα πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα έγγραφα και διαδικασίες που αφορούν στην εκτέλεση του έργου και να είναι διαθέσιμος στους φορείς ελέγχου.

3. Εκτέλεση με ίδια μέσα - Ανάθεση συμβάσεων εργασιών και προμηθειών

Στα αρχαιολογικά έργα που εκτελούνται με αυτεπιστασία μπορεί να απασχολείται το μόνιμο προσωπικό της Υπηρεσίας, το προσωπικό της υπηρεσίας με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου καθώς και το προσωπικό που προσλαμβάνεται για το έργο με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου. Η πρόσληψη προσωπικού πραγματοποιείται με την έκδοση από τον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας της σχετικής ανακοίνωσης, κατόπιν έγκρισης της ΓΔΑΠΚ, στην οποία αναφέρονται όλα τα απαραίτητα στοιχεία (χρονικό διάστημα σύμβασης, δυνατότητα ανανέωσης κ.λπ.).

Όσον αφορά στη διαδικασία ανάθεσης εργασιών και προμηθειών για την υλοποίηση του έργου, αυτή διαφοροποιείται ανάλογα με το ύψος της δαπάνης. Διακρίνεται σε αναθέσεις για μικρές προμήθειες (έως 2.500,00 €), αναθέσεις με διαπραγμάτευση (απευθείας ανάθεση), αναθέσεις με τη διενέργεια πρόχειρου

διαγωνισμού. Σε κάθε περίπτωση ακολουθούνται τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις του Δημόσιου Λογιστικού.

4. Παρακολούθηση της εκτέλεσης του έργου

Η καθημερινή παρακολούθηση του έργου πραγματοποιείται από τους επιβλέποντες και αποτυπώνεται στο ημερολόγιο του έργου, το οποίο συντάσσεται καθημερινά και στο οποίο αυτό καταγράφονται: το απασχολούμενο κατά ειδικότητα προσωπικό, τα μηχανήματα ή άλλα μέσα που χρησιμοποιούνται στο έργο, τα υλικά και ο εξοπλισμός που προσκομίστηκαν στο εργοτάξιο, οι εκτελούμενες εργασίες από το προσωπικό του έργου, οι εκτελούμενες εργασίες από τρίτους (αναδόχους) και γενικά κάθε άλλο στοιχείο που είναι αναγκαίο για την τεκμηρίωση. Πέραν όμως του ημερολογίου του έργου, υπάρχει και το Αρχαιολογικό Ημερολόγιο που τηρείται ως ημερολόγιο επιστημονικής - αρχαιολογικής τεκμηρίωσης, ή το ημερολόγιο συντήρησης, κλπ. Επίσης, μαζί με το Ημερολόγιο του Έργου και το Αρχαιολογικό Ημερολόγιο, η πορεία υλοποίησης του έργου τεκμηριώνεται και φωτογραφικά, με παράλληλη τήρηση φωτογραφικού αρχείου του έργου.

Στο πλαίσιο της καθημερινής παρακολούθησης του έργου, η ομάδα επίβλεψης παρακολουθεί επίσης την πρόοδο και την τήρηση του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης του φυσικού αντικειμένου, ανά διακριτό τμήμα. Η παρακολούθηση του φυσικού αντικειμένου πραγματοποιείται μέσω ηλεκτρονικής καταγραφής στο Βιβλίο Αναλυτικής Καταγραφής Χρηματοοικονομικών Ενεργειών Πράξης (ΒΑΚΧΕΠ), το οποίο είναι μηχανογραφημένο και έχει διαμορφωθεί ειδικά για την παρακολούθηση αρχαιολογικών έργων που εκτελούνται με αυτεπιστασία. Μ' αυτόν τον τρόπο διαπιστώνονται έγκαιρα καθυστερήσεις στο χρονοδιάγραμμα διακριτών τμημάτων, ελέγχεται εάν και σε ποιο βαθμό οι καθυστερήσεις αυτές επηρεάζουν το συνολικό χρονοδιάγραμμα του έργου και διατυπώνονται προτάσεις για την επιτάχυνση εκτέλεσής του.

Σαφώς κάθε έργο υφίσταται κατά τη διαδικασία υλοποίησής του μικρές ή μεγάλες μεταβολές. Ειδικότερα όμως, στα αρχαιολογικά έργα η μεταβολή του φυσικού αντικειμένου κατά τη διάρκεια υλοποίησής του αποτελεί συνηθισμένη και αναμενόμενη δραστηριότητα, καθώς στην πορεία είναι δυνατόν να αποκαλυφθούν νέα αρχαιολογικά δεδομένα. Συνήθως, οι μεταβολές στο φυσικό αντικείμενο προκαλούν και μεταβολές στο οικονομικό αντικείμενο. Και στις δύο περιπτώσεις απαιτείται τροποποίηση του ΤΔΠ, επαναξιολόγηση του έργου, ένταξη στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και νέες αποφάσεις αυτεπιστασίας. Είναι ωστόσο δυνατή

η εσωτερική αναπροσαρμογή του οικονομικού αντικειμένου, δηλαδή μεταφορά χρηματικών ποσών ανάμεσα στα διακριτά τμήματα.

Στο πλαίσιο ελέγχου του έργου τόσο από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή όσο και από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του ΥΠ.ΠΟ., οι αρμόδιες Υπηρεσίες υλοποίησης των έργων υποβάλλουν τις ανάλογες αναφορές προόδου του έργου. Οι αναφορές αυτές είναι: α) Τα Μηνιαία Δελτία Δήλωσης Δαπανών, τα οποία υποβάλλονται υποχρεωτικά και ηλεκτρονικά στην αρμόδια Διαχειριστική Αρχή και κοινοποιούνται στην ΕΥΠΟΤ μέσα στο πρώτο δεκαήμερο κάθε μήνα, αποτελούν τυποποιημένα έντυπα του Συστήματος Διαχείρισης του ΕΣΠΑ και συντάσσονται σύμφωνα με τις σχετικές κατά περίπτωση οδηγίες. Τα στοιχεία των Μηνιαίων Δηλώσεων πρέπει να ταυτίζονται κάθε φορά με τα οικονομικά στοιχεία που τηρούνται ηλεκτρονικά στο ΒΑΚΧΕΠ. β) Τα Δελτία Παρακολούθησης Προόδου Πράξης, τα οποία υποβάλλονται υποχρεωτικά και ηλεκτρονικά στην αρμόδια Διαχειριστική Αρχή, σύμφωνα με τις οδηγίες του Συστήματος Διαχείρισης του ΕΣΠΑ, και κοινοποιούνται στην ΕΥΠΟΤ. γ) Οι Τρίμηνες Εκθέσεις Απολογισμού, οι οποίες υποβάλλονται από τις Περιφερειακές και Ειδικές Περιφερειακές Υπηρεσίες στην Προϊσταμένη Αρχή (αρμόδια Κεντρική Διεύθυνση του ΥΠ.ΠΟ.) και ουσιαστικά αποτελούν τριμηνιαίες συνοπτικές εκθέσεις για την πορεία του έργου που εκτελείται με αυτεπιστασία και στις οποίες αποτυπώνονται η πρόοδος του φυσικού αντικειμένου και η οικονομική πρόοδος ανά διακριτό τμήμα.

5. Διαχειριστικό κλείσιμο έργου

Το διαχειριστικό κλείσιμο ενός αρχαιολογικού έργου περιλαμβάνει το κλείσιμο του φυσικού αντικειμένου και του οικονομικού αντικειμένου κι την παραλαβή του αρχικά από το ΥΠΠΟΑ και στη συνέχεια από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή.

➤ Βεβαίωση περαίωσης και παραλαβή έργου από το ΥΠ.ΠΟ.

α) Κλείσιμο φυσικού αντικειμένου - Βεβαίωση Περαιώσης Εργασιών

Το έργο, το οποίο υλοποιήθηκε με τη μέθοδο της αυτεπιστασίας, περαιώνεται όταν έχουν ολοκληρωθεί και παραληφθεί όλες οι εργασίες στο εργοτάξιο και στο γραφείο, έχουν προσκομισθεί και παραληφθεί όλα τα υλικά και έχουν περαιωθεί όλες οι αναθέσεις σε τρίτους. Τότε, ο επιβλέπων υποβάλλει στο πρωτόκολλο της Υπηρεσίας του την Έκθεση Περαιώσης και ο Προϊστάμενος εκδίδει Βεβαίωση Περαιώσης. Και τα δύο αυτά έγγραφα, τα οποία κοινοποιούνται στο ΥΠ.ΠΟ. και στην αρμόδια Διαχειριστική Αρχή, αποτελούν την επιβεβαίωση για την ολοκλήρωση του φυσικού αντικειμένου του έργου. Η δε αναφορά της ημερομηνίας

περαίωσης επιβεβαιώνει, σε σχέση με το χρονοδιάγραμμα του Τ.Δ.Π. και την Απόφαση Αυτεπιστασίας, την εμπρόθεσμη ή όχι εκτέλεσή του.

β) Κλείσιμο οικονομικού αντικειμένου

Το οικονομικό αντικείμενο ενός αρχαιολογικού έργου κλείνει όταν έχουν ολοκληρωθεί όλες οι οικονομικές ενέργειές του (π.χ. πληρωμές σε εργαζόμενους, αναδόχους εργασιών ή προμηθειών, ασφαλιστικές εισφορές, φόροι, κλπ). Στη συνέχεια πραγματοποιούνται οι απαραίτητες ενέργειες για το κλείσιμο του ΒΑΚΧΕΠ του έργου και η ενημέρωση της Διεύθυνσης ΠΔΕ του ΥΠΟΙΑΝ, που εκδίδει τη ΣΑΕ, για την ολοκλήρωση του έργου, ώστε τυχόν υπόλοιπο να μην εμφανιστεί στο ΠΔΕ του επόμενου έτους.

γ) Έκθεση Απολογισμού

Η Έκθεση Απολογισμού υποβάλλεται στην Προϊσταμένη Αρχή (αρμόδια Κεντρική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ.), προκειμένου να κινηθεί η διαδικασία της παραλαβής, καθώς και στην αρμόδια Διαχειριστική Αρχή, καθώς αποτελεί έγγραφο ισοδύναμο της προσωρινής παραλαβής του έργου και τοποθετείται στο έργο αναμνηστική πινακίδα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τους κανόνες δημοσιότητας.

δ) Παραλαβή του έργου από το Υπουργείο Πολιτισμού

Η Προϊσταμένη Αρχή, δηλαδή η αρμόδια Κεντρική Υπηρεσία του ΥΠ.ΠΟ., ορίζει Επιτροπή Ποιοτικής Παραλαβής του έργου, αποτελούμενη από τρία τουλάχιστον μέλη με ειδικότητες ανάλογες προς τη φύση των εργασιών. Η Επιτροπή Ποιοτικής Παραλαβής, αφού ελέγξει ότι η Έκθεση Απολογισμού ανταποκρίνεται στις περιγραφές και στα διακριτά τμήματα φυσικού αντικειμένου που αναφέρονται στο τελευταίο εγκεκριμένο Τεχνικό Δελτίο της Πράξης και μετά από επιτόπου επίσκεψη στο έργο, συντάσσει Πρακτικό με το οποίο παραλαμβάνει το φυσικό αντικείμενο του έργου και το οποίο κατακυρώνεται από την Προϊσταμένη Αρχή.

➤ Κλείσιμο του έργου από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή

Για να παραληφθεί το έργο από τη Διαχειριστική Αρχή πρέπει να υποβληθεί Έκθεση Ολοκλήρωσης Πράξης, η οποία συνοδεύεται από τα εξής έγγραφα (Υπουργείο Πολιτισμού, 2008) :

α) τελικό Τεχνικό Δελτίο της Πράξης,

β) τελικό Δελτίο Παρακολούθησης Προόδου Πράξης,

γ) τελικό Μηνιαίο Δελτίο Δήλωσης Δαπανών,

δ) ΒΑΚΧΕΠ,

ε) Βεβαιώσεις Περαιώσης και τις Απολογιστικές Εκθέσεις για όλα τα υποέργα του έργου,

στ) εκθέσεις συμμόρφωσης σε παρατηρήσεις Ελέγχων ή επιθεωρήσεων,

ζ) οποιοδήποτε άλλο στοιχείο ζητηθεί από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή.

Πριν από την έκδοση της Απόφασης Ολοκλήρωσης Πράξης, η αρμόδια Διαχειριστική Αρχή κατά κανόνα προβαίνει σε τελική επιθεώρηση του έργου από τη Μονάδα Β' και ενδεχομένως και από τη Μονάδα Γ'. Στη συνέχεια η Διαχειριστική Αρχή εκδίδει την Απόφαση Ολοκλήρωσης Πράξης, η οποία αποτελεί έγγραφο ισοδύναμης αξίας με την παραλαβή του έργου. Η έκδοση όμως της Απόφασης Ολοκλήρωσης Πράξης δεν απαλλάσσει την Υπηρεσία από την υποχρέωση να δεχθεί έλεγχο είτε από τη Διαχειριστική Αρχή, είτε από την ΕΔΕΛ, είτε από οποιονδήποτε άλλο αρμόδιο φορέα ελέγχου.

➤ Οργάνωση της λειτουργίας του έργου

Μετά την ολοκλήρωση και παραλαβή του έργου από τους αρμόδιους Φορείς, ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας μεριμνά για την ορθή λειτουργία του έργου, διενεργώντας τα εξής: α) Εξασφαλίζει το απαραίτητο προσωπικό (π.χ. φύλακες) για τη λειτουργία του αρχαιολογικού χώρου ή μνημείου και β) Μεριμνά για την εφαρμογή των οδηγιών για μελλοντικές εργασίες στο έργο, όπως π.χ. εργασίες καθαρισμού, συντήρησης, κ.λπ., όπως αυτές έχουν καταγραφεί στο Μητρώο του Έργου. Επιπλέον, κάθε έργο που περαιώνεται και λειτουργεί, θα πρέπει να εμφανίζεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του ΥΠΠΟΑ των επόμενων ετών, στις σχετικές δαπάνες λειτουργίας και συντήρησης, εκτός και εάν οι δραστηριότητες αυτές χρηματοδοτούνται από άλλους πόρους.

6. Απολογισμός - ανάλυση και αξιολόγηση αποτελεσμάτων

Μετά την παραλαβή του έργου από το ΥΠΠΟ και το κλείσιμο του έργου από την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή, ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας συντάσσει Έκθεση Απολογισμού της Διαχείρισης του Έργου, στην οποία καταγράφονται και αξιολογούνται τα προβλήματα που προέκυψαν κατά την υλοποίηση του έργου, οι μέθοδοι που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπισή τους, οι οποίες αξιολογούνται ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Επιπλέον, καταγράφονται και τα προβλήματα που ενδεχομένως έχουν συστηματικό ή δομικό χαρακτήρα στη λειτουργία του ΥΠ.ΠΟ. και στο Σύστημα Υλοποίησης Έργων δι' Αυτεπιστασίας, και προτείνονται διορθωτικές ενέργειες. Η Έκθεση κοινοποιείται στην αρμόδια Κεντρική Διεύθυνση και τη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

7. Έλεγχοι - επιθεωρήσεις - ανασκόπηση συστήματος

Οι Υπηρεσίες που υλοποιούν ένα συγχρηματοδοτούμενο έργο έχουν κάποιες υποχρεώσεις έναντι των ελεγκτικών οργάνων του ΕΣΠΑ. Οι έλεγχοι των οργάνων αυτών σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστούν τους άλλους ελέγχους στους οποίους υπόκειται κάθε Εφορεία Αρχαιοτήτων (Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου, Ελεγκτικό Συνέδριο, κλπ).

Οι έλεγχοι, οι επιθεωρήσεις και οι επαληθεύσεις πραγματοποιούνται μετά από ενημέρωση της Υπηρεσίας, στην έδρα της Υπηρεσίας ή/και επιτόπου στο έργο. Μετά τη διενέργεια του ελέγχου, τα ελεγκτικά όργανα συντάσσουν έκθεση αποτελεσμάτων ελέγχου την οποία αποστέλλουν στην Υπηρεσία και η οποία δύναται να διατυπώσει εγγράφως τις αντιρρήσεις της εντός τακτής προθεσμίας. Στη συνέχεια, η Υπηρεσία είναι υποχρεωμένη να συμμορφωθεί με τις παρατηρήσεις και υποδείξεις που της έγιναν, και να ενημερώσει τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα σχετικά με τις διορθωτικές ενέργειες στις οποίες έχει προβεί.

Πέραν των ελέγχων από τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα, οι Υπηρεσίες υπάγονται και σε εσωτερικές επιθεωρήσεις που έχουν ως στόχο την πιστοποίηση της τήρησης του Συστήματος Διαχειριστικής Επάρκειας των Υπηρεσιών του ΥΠ.ΠΟ. που υπάγονται στη ΓΔΑΠΚ. Οι επιθεωρήσεις αυτές μπορεί να είναι είτε προληπτικές είτε τακτικές. Οι προληπτικές έχουν ως στόχο την υποστήριξη των Υπηρεσιών του ΥΠ.ΠΟ. προκειμένου να κατανοήσουν τις απαιτήσεις του Συστήματος Διαχειριστικής Επάρκειας. Οι δε τακτικές τον έλεγχο της τήρησης των διαδικασιών του Συστήματος Διαχειριστικής Επάρκειας.

2.3 Ανακεφαλαίωση

Σε συνέχεια όσων προαναφέρθηκαν, διαπιστώνουμε ότι τα έργα, τα οποία εντάχθηκαν στην Αναπτυξιακή Ενότητα «Πολιτισμός» και εκτελούνται με αυτεπιστασία από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού, υλοποιούνται σε εφαρμογή προβλεπόμενων διαδικασιών του προγράμματος ΕΣΠΑ, οι οποίες αναλύονται περαιτέρω στο σχετικό Εγχειρίδιο του Υπουργείου Πολιτισμού, στο οποίο προβλέπονται όλες οι διαδικασίες που πρέπει να τηρηθούν από την αρχή, την πρόταση δηλαδή για την υλοποίηση ενός έργου, μέχρι την περάτωση και παράδοσή του στο κοινό.

Η διαδικασία της εκτέλεσης αρχαιολογικού έργου με αυτεπιστασία είναι μία πολυσχιδής διαδικασία, η οποία απαιτεί εξειδικευμένο προσωπικό, εφαρμογή

τεχνοτροπιών και εξειδικευμένων τεχνικών γνώσεων και παρέχει την απαραίτητη διαχειριστική ευελιξία και προσαρμογή στις ιδιαίτερες απαιτήσεις των μνημείων και στα αρχαιολογικά δεδομένα που προκύπτουν στην πορεία υλοποίησης ενός έργου. Η γνώση και εφαρμογή των διαδικασιών της αυτεπιστασίας, όπως προβλέπονται, αποτελεί υποχρέωση όλων των εμπλεκομένων διότι πάντα ελλοχεύει ο κίνδυνος όχι μόνο της καταστροφής του μνημείου αλλά και της αφαίρεσης της ιστορικότητάς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΈΡΓΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΕΣΠΑ 2007 - 2013 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013, και συγκεκριμένα στη SWOT ανάλυση (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007), που πραγματοποιήθηκε ώστε να τεκμηριωθεί με σαφήνεια η συνεκτικότητα της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης με την προτεινόμενη αναπτυξιακή στρατηγική του, στα ισχυρά σημεία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας συγκαταλέγεται η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά ενώ στις αδυναμίες της ο χαμηλός βαθμός ανάπτυξης των υπηρεσιών προσέλκυσης και εξυπηρέτησης επισκεπτών στους πολιτιστικούς πόρους της.

Τα παραπάνω δεδομένα λήφθησαν υπόψη κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του επιχειρησιακού προγράμματος και συγκεκριμένα της Αναπτυξιακής Ενότητας «Πολιτισμός». Η Αναπτυξιακή Ενότητα «Πολιτισμός», υπάγεται στον Άξονα Προτεραιότητας 5: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής και περιελάμβανε έργα με τις παρακάτω θεματικές προτεραιότητες: α) 58: Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, β) 59: Ανάπτυξη πολιτιστικής υποδομής και γ) 60: Άλλη συνδρομή για τη βελτίωση των πολιτιστικών υπηρεσιών. Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας πραγματοποιήθηκαν όμως έργα ενταγμένα μόνο στις 2 πρώτες προτεραιότητες.

Το ΕΣΠΑ ουσιαστικά ξεκίνησε στην Περιφέρεια Στερεά Ελλάδα το 2010 και τα έργα τα οποία εντάχθηκαν στις θεματικές προτεραιότητες 58 και 59, ήταν τα εξής:

1. «Αποκατάσταση και μετατροπή σε επισκέψιμο χώρο των υπογείων στοών βορινής πτέρυγας Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας», συνολικού προϋπολογισμού: 600.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
2. «Αποκατάσταση κτηρίου Βαΐλου στη Χαλκίδα», συνολικού προϋπολογισμού: 600.000, 00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
3. «Στερέωση - Αποκατάσταση ναού Αγίου Γεωργίου στο Ακράϊφνιο Βοιωτίας», συνολικού προϋπολογισμού: 469.980,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
4. «Στερέωση - Αποκατάσταση ναού Αγίου Σώζοντα Ορχομενού Βοιωτίας», συνολικού προϋπολογισμού: 150.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58

5. «Στερέωση - Αποκατάσταση ναών Άτταλης Ευβοίας», συνολικού προϋπολογισμού: 300.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
6. «Στερέωση - Αποκατάσταση πύργου Σαιντ Ομέρ στη Θήβα», συνολικού προϋπολογισμού: 350.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
7. «Αποκατάσταση ναού Αγίου Νικολάου των Ριτζάνων στο Οξύλιθο Ευβοίας» συνολικού προϋπολογισμού: 250.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
8. «Αποκατάσταση μεσαιωνικού πύργου στα Πολιτικά Ευβοίας» συνολικού προϋπολογισμού: 400.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
9. «Αποκατάσταση μεσαιωνικών μνημείων κάστρου Σκύρου (Ναός Παναγίας Επισκοπής και μεσαιωνική δεξαμενή)», συνολικού προϋπολογισμού: 540.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58,
10. «Στερέωση και αποκατάσταση νοτίου συγκροτήματος Ι. Μονής Αγ. Γεωργίου στο Κάστρο Σκύρου», συνολικού προϋπολογισμού: 1.450.759,76 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
11. «Προστασία, συντήρηση, διαμόρφωση και ανάδειξη του προϊστορικού οικισμού Παλαμαρίου Σκύρου (Γ' Φάση)», συνολικού προϋπολογισμού: 850.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
12. «Ανάπλαση - Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Ρωμαϊκής παλαίστρας στη Χαλκίδα», συνολικού προϋπολογισμού: 850.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
13. «Ανάπλαση, ανάδειξη και συντήρηση αρχαιολογικών χώρων Ν. Κλιτος Ακρόπολης Ερέτριας», συνολικού προϋπολογισμού: 700.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
14. «Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών», συνολικού προϋπολογισμού: 600.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
15. «Εξασφάλιση αρχαιολογικού χώρου Δελφών, κατασκευή μεταλλικού τοίχου ανάσχεσης», συνολικού προϋπολογισμού: 468.613,62 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
16. «Αναβάθμιση και επέκταση υπάρχοντος συστήματος πυρόσβεσης Αρχαιολογικού χώρου Δελφών (Α' Φάση)», συνολικού προϋπολογισμού: 1.946.676,27 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
17. «Αποκατάσταση και ανάδειξη του μεσαιωνικού κάστρου Υπάτης, Ν. Φθιώτιδας», συνολικού προϋπολογισμού: 1.000.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58

18. «Συντήρηση των τοιχογραφιών του Ιερού Ναού Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο Δ.Δ. Βράχας Δήμου Φουρνά, Ν. Ευρυτανίας», συνολικού προϋπολογισμού: 350.000,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
19. «Συντήρηση τειχών Κάστρου Λάμιας - αποκατάσταση του Ν.Α. τμήματος του Κάστρου και της νότιας πύλης του», συνολικού προϋπολογισμού: 529.059,00 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
20. «Αναπαλαίωση πρώην οικίας και παρελκόμενων κτισμάτων Κριεζώτη στο ΤΚ Τριάδας του Δήμου Διφυών - Μεσσαπίων», συνολικού προϋπολογισμού: 2.125.239,87 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
21. «Αναστήλωση κτιρίου «ΚΥΜΑ» στα Λουτρά Αιδηψού», συνολικού προϋπολογισμού: 484.165,32 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 58
22. «Β' φάση επανέκθεσης προϊστορικών - κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας», συνολικού προϋπολογισμού: 4.178.889,61 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 59
23. «Επισκευή και μετατροπή του κτηρίου "ΑΡΕΘΟΥΣΑ" στη Χαλκίδα σε διαχρονικό Μουσείο», συνολικού προϋπολογισμού: 5.834.293,95 ευρώ, θεματική προτεραιότητα: 59

Όλα τα παραπάνω έργα αρχικά υλοποιήθηκαν μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013. Μετά όμως την ολοκλήρωσή τους και λόγω υπερκάλυψης του διαθέσιμου ποσού στον συγκεκριμένο Τομέα από την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, για διαχειριστικούς λόγους, τρία από αυτά τα έργα απεντάχθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν από το ΠΔΕ της Περιφέρειας. Τελικά από το εν λόγω πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκαν 20 έργα συνολικού προϋπολογισμού 17.379.679,00 ευρώ

Στο παρόν Κεφάλαιο θα παρουσιαστούν και τα 23 έργα, τα οποία αρχικά εντάχθηκαν στην Αναπτυξιακή Ενότητα «Πολιτισμός» του ΕΣΠΑ 2007 – 2013. Στην πρώτη ενότητα, θα παρουσιαστούν τα έργα τα οποία αφορούν στην προστασία και ανάδειξη αρχαίων μνημείων και υλοποιήθηκαν με τη μέθοδο της αυτεπιστασίας, στη δεύτερη τα έργα, τα οποία αφορούν στην προστασία και ανάδειξη νεώτερων μνημείων και στην τρίτη, τα έργα τα οποία ναι μεν αφορούν στην προστασία και ανάδειξη αρχαίων μνημείων αλλά εν τέλει απεντάχθηκαν από το εν λόγω πρόγραμμα.

3.2 Έργα που υλοποιήθηκαν με τη μέθοδο της αυτεπιστασίας και χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΣΠΑ 2007 – 2013

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής αποτελούν τα έργα, τα οποία εκτελέστηκαν από Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού, Κεντρικές και Περιφερειακές, και αφορούν τόσο στην προστασία και ανάδειξη αρχαίων μνημείων όσο και στην δημιουργία υποδομών, οι οποίες λειτουργούν υποστηρικτικά προς την διατήρηση και προώθηση του πολιτισμού. Τα έργα αυτά θα παρουσιαστούν στις επόμενες υποενότητες και θα γίνει μια προσπάθεια ανάδειξής τους με σύντομο και περιεκτικό τρόπο, αποτυπωμένα αρχικά ανά θεματική ενότητα και στη συνέχεια ανά φορέα υλοποίησης.

3.2.1 «Αποκατάσταση και μετατροπή σε επισκέψιμο χώρο των υπογείων στοών βορινής πτέρυγας Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση των υπόγειων στοών της Βορινής πτέρυγας των κελιών της Βυζαντινής Μονής του Οσίου Λουκά Βοιωτίας, οι οποίες χρονολογούνται από τη Βυζαντινή και τη Μεταβυζαντινή περίοδο. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 600.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 597.919,21 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 597.864,85 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 12-02-2013 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης την πρώην 23^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

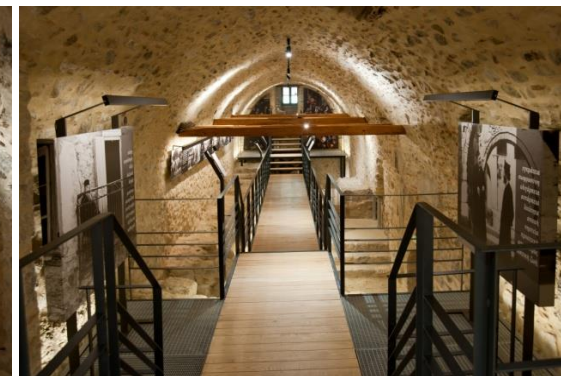
Η Ιερά Μονή Οσίου Λουκά στη Βοιωτία, αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα μνημεία της μεσοβυζαντινής τέχνης και αρχιτεκτονικής και περιλαμβάνεται στον κατάλογο τόπων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ. Πριν την έναρξη του έργου, σωζόταν στο μεγαλύτερο μέρος, η μεταβυζαντινή φάση του χώρου κατά την διάρκεια της οποίας οι χώροι της βόρειας πτέρυγας χρησιμοποιήθηκαν ως αποθηκευτικοί χώροι των αγαθών της μονής (Μεγάλη Στοά/ Κρύπτη). Ο πυρήνας της περιοχής της βόρειας πτέρυγας, όπου εκτελέστηκαν εργασίες, αποτελείται από δύο αλληπάλλληλες θολωτές στοές, οι οποίες εδράζονται πάνω στο φυσικό βράχο, του οποίου το περίγραμμα και την κλίση ακολουθούν. (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας)

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2013):

- Καθαρισμός και στερέωση τοιχοποιιών και θόλων
- Ενίσχυση και προστασία της θεμελίωσης
- Εφαρμογή επιχρισμάτων εσωτερικά στους δύο χώρους των αποθηκών
- Αποκατάσταση υφιστάμενων ανοιγμάτων, αποκατάσταση κουφωμάτων
- Διαμόρφωση εσωτερικών χώρων. Ολοκλήρωση της αποχωμάτωσης για τη διερεύνηση της αρχικής στάθμης, στερέωση και προστασία των ευρημάτων, καθαίρεση υφιστάμενου και κατασκευή νέου διαδρόμου περιήγησης με ξύλινα και μεταλλικά στοιχεία και νέα κλιμακοστάσια, σε συνδυασμό με την οργάνωση σημείων στάσης και ξενάγησης.
- Διαμόρφωση δαπέδων
- Κατασκευή ξύλινης ψευδοροφής
- Παροχή πληροφόρησης (με εποπτικό κατεξοχόν υλικό) για την ιστορία της μονής σε σχέση με τα ευρήματα και την ανάδειξή τους με συνοδευτικά οπτικοακουστικά μέσα κατά μήκος της πορείας του διαδρόμου επίσκεψης.
- Αναπαράσταση διαβίωσης μοναχού
- Η/Μ εγκαταστάσεις.
- Σχεδιασμός – οργάνωση – παραγωγή φακέλου εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
- Μεταφορές προσωπικού και υλικοτεχνικού εξοπλισμού.
- Εργασίες εκσκαφών, στεγάνωσης και μεταφορών για την κατασκευή αποστραγγιστικής τάφρου.
- Εργασίες στεγάνωσης στην Ταράτσα της Βόρειας Πτέρυγας.

Στο πλαίσιο του έργου, οι επεμβάσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν, αφορούσαν στη στερέωση και αποκατάσταση του κτηρίου με διατήρηση και ανάδειξη της υστερότερης φάσης του χώρου, που σώζεται σε μεγαλύτερο βαθμό, ώστε το μνημείο να καταστεί επισκέψιμο και να φωτιστεί, μέσω του πληροφοριακού υλικού, η ιστορία της Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας. (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2013)

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση του μνημείου, τη διενέργεια εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή του.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.2.2 «Αποκατάσταση κτηρίου Βαΐλου στη Χαλκίδα»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση του κτηρίου Βαΐλου, ενός διάφορου οικοδομήματος στο ιστορικό κέντρο της Χαλκίδας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 680.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 679.997,82 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 673.707,58 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 26-08-2010 και ολοκληρώθηκε στις 15-11-2015, με φορέα υλοποίησης την πρώην 23^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Στο ιστορικό κέντρο της Χαλκίδας, σε περίοπτη θέση βρίσκεται το κοσμικό κτήριο, γνωστό ως «Οικία Βαΐλου», ένα σύμβολο ακμής και ευημερίας της πόλης στα χρόνια της Ενετοκρατίας. Στο μνημείο, το οποίο πιθανόν ήταν η έδρα του ενετού διοικητή της πόλης, αναγνωρίζονται στοιχεία από τρεις οικοδομικές/ιστορικές φάσεις: την ενετική, την οθωμανική και τη νεοελληνική. Στην περίοδο της Ενετοκρατίας (αρχές 14ου αιώνα) ανάγεται η νότια πτέρυγα του ισογείου, η οποία αποτελεί τυπικό δείγμα κοσμικής αρχιτεκτονικής της εποχής. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία με αποτέλεσμα να υποστεί σημαντικές επεμβάσεις, κυρίως στο εσωτερικό.

Στη βόρεια πτέρυγα του ισογείου διαμορφώθηκε κλειστή αυλή, στην κεντρική κατασκευάστηκαν δύο εγκάρσια τόξα και διανοίχθηκε πηγάδι, ενώ η νότια πτέρυγα κατατμήθηκε σε χώρους με υπόγεια. Οι μετασκευές, που έγιναν στο κτήριο κατά το 19ο αιώνα, με πιο χαρακτηριστικές αυτές στην πρόσοψη, του προσέδωσαν το χαρακτήρα λαϊκού νεοκλασικού σπιτιού. (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας, 2021).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ξύλινα στοιχεία (δοκοί, φουρούσια κ.α.) της ενετικής περιόδου. Παρόμοια οροφή με αυτήν του ισογείου, η οποία χρονολογείται στα 1340 περίπου, υπάρχει κάτω από το πάτωμα της Αίθουσας του Μεγάλου Συμβουλίου στο Palazzo Ducale της Βενετίας, ενώ η οροφή του ορόφου παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με αυτήν της Αγίας Παρασκευής στη Χαλκίδα, απέναντι από το μνημείο, η οποία χρονολογείται στα τέλη του 13ου αιώνα (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας, 2021).

Οι εργασίες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010) :

- Κατασκευή περιμετρικού αποστραγγιστικού αυλακιού
- Αναδιαμόρφωση των όψεων, καθαιρέσεις επιχρισμάτων, δυτικών προσκτισμάτων και λοιπών νεωτερικών κατασκευών, συντήρηση και στερέωση τοιχοποιιών, επίχριση οθωμανικών και νεώτερων λιθοδομών, αποκατάσταση ανοιγμάτων και κουφωμάτων, αντικατάσταση εξώστη από οπλισμένο σκυρόδεμα στην ανατολική όψη, κατασκευή μεταλλικού εξώστη στη δυτική πλευρά του ορόφου της ενετικής πτέρυγας
- Ανακατασκευή της δίρριχτης στέγης στο βόρειο - οθωμανικό τμήμα του κτηρίου και διατήρηση της υφιστάμενης στο νότιο - ενετικό τμήμα. Τοποθέτηση νέων κεραμιδιών ίδιου τύπου με τα αντίστοιχα της γειτονικής Αγίας Παρασκευής
- Αποκατάσταση ξύλινων κατασκευών (κλιμακοστασίων, πατωμάτων, οροφών, φατωμάτων, ξυλόπηκτων τοίχων, σαχνισιού κλπ)
- Διαμόρφωση εσωτερικών χώρων
- Στερέωση - ανάδειξη των σωζόμενων αρχιτεκτονικών καταλοίπων στο ισόγειο
- Κατασκευή χώρων υγιεινής (με πρόβλεψη και για ΑμΕΑ) και ράμπας πρόσβασης ΑμΕΑ από τη δυτική πλευρά του κτηρίου.
- Δημιουργία έκθεσης με εποπτικό υλικό προβολής του ενετικού παρελθόντος της Χαλκίδας, όπως και της οθωμανικής και νεοκλασικής αρχιτεκτονικής της πόλης.
- Μελέτη και κατασκευή Η/Μ εγκαταστάσεων.

- Επιστημονική τεκμηρίωση – δημοσίευση των ευρημάτων - δημιουργία αφίσας/ανακοίνωσης της ολοκλήρωσης του έργου.

Στόχος της πράξης ήταν η αποκατάσταση του μνημείου με συνολική αντιμετώπιση των επιμέρους προβλημάτων που παρουσίαζε (υγρασία, φθορές της τοιχοποιίας, νεωτερικές προσθήκες, προβλήματα στις στέγες κλπ) και διαμόρφωση του εσωτερικού του (με την τοποθέτηση και πληροφοριακού υλικού), ώστε να γίνει επισκέψιμο και λειτουργικό στο κοινό (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση του μνημείου, τη διενέργεια εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή του.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.2.3 «Στερέωση και αποκατάσταση ναού Αγ. Γεωργίου στο Ακραιφνιο Βοιωτίας»

Το έργο αφορούσε στη στερέωση και αποκατάσταση του βυζαντινού ναού του Αγ. Γεωργίου στο Ακραιφνιο Βοιωτίας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 469.980,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη: 468.188,55 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 467.394,49 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε

από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 14-9-2010 και ολοκληρώθηκε στις 31-12-2014, με φορέα υλοποίησης την πρώην 23^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

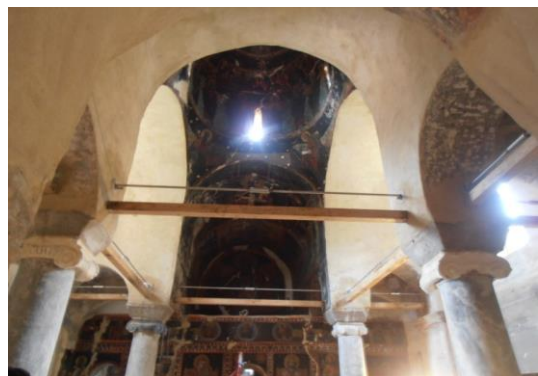
Ο ναός του Αγ. Γεωργίου ήταν χτισμένος στο νότιο άκρο του οικισμού του σημερινού Ακραιφνίου στους πρόποδες του λόφου, όπου υψώνεται η ακρόπολη της Αρχαίας Ακραιφίας. Η ανοικοδόμησή του, σύμφωνα με διατηρούμενη στο ναό επιγραφή (1311), συνδέθηκε με τον Φράγκο ιππότη Αντουάν ντε Φλαμά. Μετά τις εργασίες αποκατάστασης που πραγματοποιήθηκαν στο ναό, προέκυψαν στοιχεία, που τεκμηριώνουν πρωιμότερη οικοδομική φάση του μνημείου, ενώ διαπιστώθηκε επίσης ότι ο ναός κτίστηκε πάνω σε κτήριο με ψηφιδωτό πρώιμης βυζαντινής περιόδου. Στο αρχικό κτίσμα έχει προστεθεί μικρός νάρθηκας και ένας αρκετά μεταγενέστερος ευρύχωρος εξωνάρθηκας (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας, 2021)

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Κατασκευή αποστραγγιστικής τάφρου
- Καθαίρεση επιχρισμάτων και αρμολογήματα των τοιχοποιιών
- Αντικατάσταση στέγης
- Τοποθέτηση ελκυστήρων
- Αντικατάσταση δαπέδων, εκτός του εξωνάρθηκα
- Στερέωση και συντήρηση τοιχογραφιών
- Συντήρηση των λίθινων αρχιτεκτονικών μελών
- Αντικατάσταση κουφωμάτων
- Εγκατάσταση Η/Μ εξοπλισμού
- Επιστημονική τεκμηρίωση – δημοσίευση των ευρημάτων
- Αποχωμάτωση για την προετοιμασία της περιοχής της αποστραγγιστικής τάφρου, συντήρηση - προστασία των αποκαλυφθεισών αρχαιοτήτων, λήψη μέτρων και κατάλληλη διευθέτηση του χώρου για την προστασία του μνημείου από την υγρασία στην περιοχή βόρεια και ανατολικά του ναού
- Καθαίρεση των επιχρισμάτων και αρμολογήματα των τοιχοποιιών
- Αντικατάσταση στέγης
- Τοποθέτηση ελκυστήρων

Στόχος της Πράξης ήταν, με την ολοκλήρωση του έργου, το μνημείο να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και πάλι για τις λατρευτικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και να είναι επισκέψιμο από μεγάλο αριθμό διερχόμενων τουριστών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση του μνημείου, τη διενέργεια εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή του.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.2.4 «Στερέωση και αποκατάσταση ναού Αγ. Σώζοντα Ορχομενού Βοιωτίας»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση του βυζαντινού ναού του Αγίου Σώζοντα στον Ορχομενό Βοιωτίας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 150.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 149.985,41 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 149.985,41 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 26-08-2010 και ολοκληρώθηκε στις 29-03-2013, με φορέα υλοποίησης την πρώην 23^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Ο ιδιαίτερα μικρών διαστάσεων βυζαντινός ναός αφιερωμένος στη μνήμη του αγίου μάρτυρος Σώζοντος βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της πλατείας της συνοικίας της

Σκριπούς στον Ορχομενό Βοιωτίας, σε απόσταση μόλις 300μ. από την Παναγία Σκριπού, το αρχαίο θέατρο και τον θολωτό τάφο του Μινύα. Ανήκει στον τύπο του τρίκογχου μονόχωρου τρουλαίου ναού χωρίς νάρθηκα και χρονολογείται στον 12ο αιώνα. Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετώπιζε το μνημείο σχετιζόταν με το έδαφος θεμελίωσης, το οποίο έχει δημιουργήσει διαμπερείς ρωγμές, όλος δε ο ναός είχε μία κλίση προς τα βόρεια (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας).

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Εξυγίανση της υπάρχουσας θεμελίωσης με εκτέλεση αρμολογημάτων, ενεμάτων
- Κατασκευή περιμετρικής αποστράγγισης και περιμετρικής πλάκας από σκυρόδεμα
- Αποκατάσταση των τοιχοποιιών μετά την αφαίρεση των νεώτερων επιχρισμάτων και την εκ νέου αρμολόγηση
- Αποκατάσταση των στεγών με κεραμίδια χειροποίητα όμοιου τύπου με τα υπάρχοντα.
- Επισκευή - αντικατάσταση κουφωμάτων
- Καθαρισμός των μαρμάρινων μελών και των λίθινων πλακών του δαπέδου
- Συντήρηση των τοιχογραφιών
- Αντικατάσταση της υπάρχουσας Η/Μ εγκατάστασης
- Επιστημονική τεκμηρίωση – δημοσίευση των ευρημάτων

Στόχος της Πράξης ήταν, με την ολοκλήρωση του έργου, το μνημείο να μπορεί να εξυπηρετεί τις λατρευτικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και να είναι επισκέψιμο από μεγάλο αριθμό διερχόμενων τουριστών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση του μνημείου και την τελική φάση – ολοκλήρωσή του.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.2.5 «Στερέωση και αποκατάσταση ναών Άτταλης Ευβοίας»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση δύο βυζαντινών ναών μικρών διαστάσεων, τον Άγιο Νικόλαο και το ναό Εισοδίων της Θεοτόκου, οι οποίοι βρίσκονται στο κέντρο του οικισμού της Άτταλης σε απόσταση 50μ. μεταξύ τους. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 300.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 299.924,20 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 299.924,20 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 την 01-09-2010 και ολοκληρώθηκε στις 29-08-2014, με φορέα υλοποίησης την πρώην 23^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Ο ναός του Αγίου Νικολάου, διαστάσεων 14,80 x 11,50 μ, πριν την έναρξη των εργασιών, σωζόταν σε ερειπιώδη κατάσταση και διατηρούσε μόνο τα κατώτερα τμήματα των περιμετρικών τοίχων. Ο ναός των Εισοδίων της Θεοτόκου ήταν αρχικά τρίκλιτος ναός με αρχικές διαστάσεις 13,45 x 11,85 μ. Είχε δεχτεί όμως πολλές κατά καιρούς επεμβάσεις, με αποτέλεσμα το ιερό και το κεντρικό κλίτος να αποτελούν ένα μονόχωρο ναό με δίρριχτη στέγη, καθώς οι αρχικά εξωτερικοί τοίχοι σώζονται σε χαμηλό ύψος (έως 1,50 μ.), και τα πλάγια κλίτη και ο νάρθηκας δεν στεγάζονται (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας).

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Για το ναό του Αγίου Νικολάου:

1. Στερέωση τοιχοποιίας με τοπικές ανακτήσεις, αρμολογήματα, συμπληρώσεις

2. Στεγάνωση επιφανειών των σωζόμενων τοίχων με επικάλυψη υδραυλικού ασβεστοκονιάματος
 3. Αποκατάσταση αρχικού μαρμάρινου δαπέδου
 4. Δημιουργία ζώνης με αδρανή υλικά περιμετρικά του ναού για προστασία από τη βλάστηση
- Για το ναό των Εισοδίων της Θεοτόκου:

1. Διερεύνηση θεμελίων του κυρίως ναού και των πλάγιων κλιτών
2. Καθαρισμό τοιχοποιίας
3. Αντικατάσταση ξύλινης στέγης του κεντρικού κλίτους
4. Αρμολογήματα, καθολική εφαρμογή ενεμάτων σε όλες τις τοιχοποιίες του κεντρικού κλίτους και τοποθέτηση βλήτρων
5. Αντικατάσταση κουφωμάτων
6. Αντικατάσταση δαπέδου
7. Νέα Η/Μ εγκατάσταση

Τέλος, προβλεπόταν και για τους δύο ναούς η επιστημονική τεκμηρίωση και η δημοσίευση των ευρημάτων της έρευνας.

Στόχος της Πράξης ήταν, με την ολοκλήρωση του έργου, τα μνημεία αυτά να αποδοθούν στην τοπική κοινωνία, να αποτελέσουν πόλο έλξης επισκεπτών και να αναδειχθεί η πολιτισμική φυσιογνωμία του υποβαθμισμένου αυτού τμήματος της Εύβοιας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση των μνημείων, τη διενέργεια εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή τους.

- Άγιος Νικόλαος

- Ναός των Εισοδίων της Θεοτόκου

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.2.6 «Στερέωση και αποκατάσταση πύργου Σαιντ Ομέρ στη Θήβα»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση ενός ορθογώνιου πύργου στον αύλειο χώρο του Μουσείου Θήβας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 350.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 349.673,47 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη

Δημόσια Δαπάνη 349.669,07 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 16-09-2010 και ολοκληρώθηκε στις 31-10-2014, με φορέα υλοποίησης την πρώην 23^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Ο πύργος Σαιντ Ομέρ, ο οποίος βρίσκεται στο βόρειο άκρο του λόφου της Καδμείας, στην αυλή του Μουσείου Θήβας, αποτελούσε τμήμα του κάστρου, που ιδρύθηκε από τον Nicholas II de Saint Omer. Πρόκειται για πύργο μεγάλων διαστάσεων (15,40 μ. x 14 μ., πάχος τοίχων 3 μ., σωζόμενο ύψος 14 μ.), που διέθετε τουλάχιστον τρεις ορόφους. Πριν την έναρξη του έργου, σώζονταν το ισόγειο και τμήμα του α' ορόφου. Έλειπε, δηλαδή, η στέγαση και το άνω τμήμα των τοίχων του (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας).

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

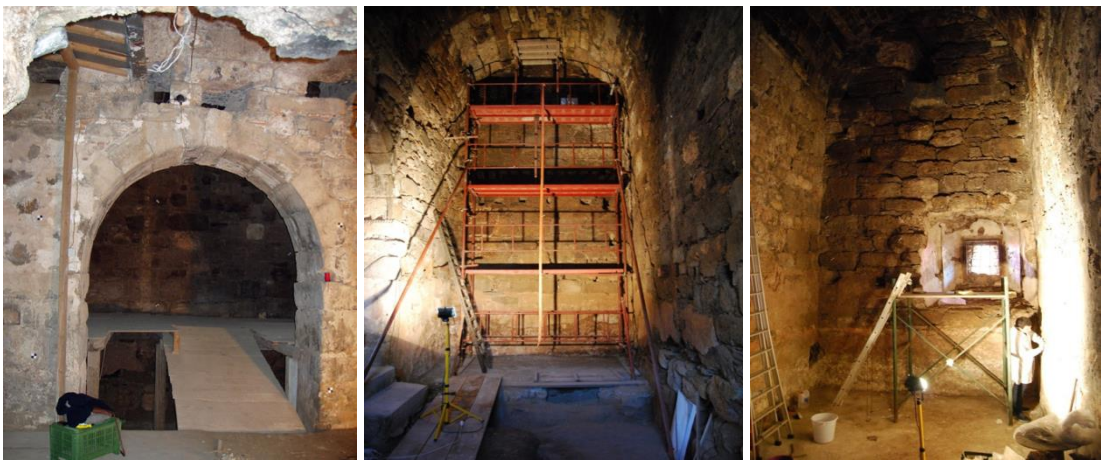
- Κατασκευή περιμετρικής αποστραγγιστικής τάφρου
- Απομάκρυνση νεωτερικών κατασκευών στο εσωτερικό του ισογείου χώρου (ξύλινο πατάρι, παλαιά τσιμέντα), αποχωμάτωση ισογείου
- Στερέωση τοιχοποιιών (αρμολόγημα, στερέωση λιθοσωμάτων, συντήρηση γλυπτών, καθαρισμός βιολογικών επικαθίσεων, στεγάνωση άνω επιφανειών, τοποθέτηση στεγάστρου στην περιοχή της κτιστής σκάλας που οδηγούσε στον δεύτερο όροφο κ.λπ.)
- Στερέωση - αποκατάσταση τόξων και σωζόμενων θόλων
- Αντικατάσταση δαπέδου στον όροφο
- Κατασκευή υδρορροής για την απορροή των ομβρίων από τον όροφο
- Κατασκευή - τοποθέτηση κουφωμάτων
- Στερέωση - αποκατάσταση των αποκαλυφθέντων στοιχείων των φάσεων χρήσης του μνημείου, μετά την αποχωμάτωση του ισογείου
- Διαμόρφωση δαπέδων στο χώρο του ισογείου. Στο νότιο χώρο, κατασκευή νέου ειδικού (μεταλλικού) δαπέδου που θα διασφάλιζε την ενότητα του χώρου και θα επέτρεπε να διακρίνονται τα αποκαλυφθέντα στοιχεία των φάσεων χρήσης του μνημείου (λιθόστρωτος διάδρομος, τοιχία, κλίμακες κλπ.), με πρόβλεψη και για την επίσκεψη ΑΜΕΑ. Στο βόρειο χώρο, διαμόρφωση - κατασκευή νέου δαπέδου, το οποίο θα αναδεικνύει τα σωζόμενα στοιχεία του αποκαλυφθέντος δαπέδου

- Η/Μ εγκατάσταση και δημιουργία ειδικού εσωτερικού φωτισμού στο χώρο του ισογείου για την ανάδειξη των αποκαλυφθέντα στοιχείων των φάσεων χρήσης του μνημείου
- Τοποθέτηση απλού ανοιχτού αναβατορίου για την πρόσβαση στον όροφο.
- Επιστημονική τεκμηρίωση – δημοσίευση υλικού, σχεδιασμός - τοποθέτηση εποπτικού υλικού

Στόχος της Πράξης ήταν, με την ολοκλήρωση του έργου, να είναι δυνατή και ασφαλής η επίσκεψη στο εσωτερικό του πύργου. Το μνημείο να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να αποδοθεί στην πόλη της Θήβας και, σε συνδυασμό με το Μουσείο, να συμβάλει στην άνοδο του τουρισμού και του πολιτιστικού επιπέδου, και να βελτιωθεί η αναγνωσιμότητά του μνημείου τόσο για την τοπική κοινωνία και τους επισκέπτες, όσο και για την επιστημονική κοινότητα (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

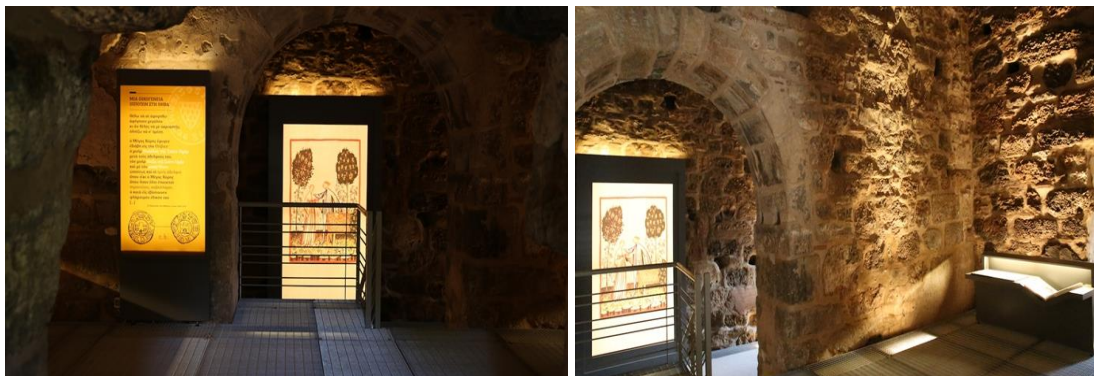
Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση των μνημείων, τη διενέργεια εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή τους.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

Πηγή: Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας, 2021

3.2.7 «Αποκατάσταση Μεσαιωνικών μνημείων Κάστρου Σκύρου (Ναός Παναγίας Επισκοπής και Μεσαιωνική δεξαμενή)»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση του βυζαντινού ναού της Παναγίας της Επισκοπής και της Μεσαιωνικής Δεξαμενής στη Σκύρο. Ο συνολικός προϋπολογισμός της Πράξης ανερχόταν στις 540.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 539.996,24 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 539.987,11 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 10-09-2010 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης την πρώην 23^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Ευβοίας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Η Μεσαιωνική Δεξαμενή ή όπως ονομάζεται τοπικά η «Σκοτεινή Φυλακή» βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο του Κάστρου της Σκύρου. Πρόκειται για μια υπέργεια λιθόκτιστη κατασκευή με ορθογώνια κάτοψη διαστάσεων 9,20 x 14,85 μέτρων, η οποία εξωτερικά εδράζεται ως επί το πλείστο στον φυσικό βράχο. Ο εσωτερικός χώρος χωρίζεται με μία οξυκόρυφη τοξοστοιχία σε δύο επιμήκεις ορθογώνιους, καθέννας από τους οποίους στεγάζεται με κτιστό θόλο. Η κατασκευαστική μορφή της, καθώς και τα υλικά και ο τρόπος δομής, τοποθετούν την ανέγερσή της τουλάχιστον στην περίοδο της Φραγκοκρατίας, αν και βάσει επιγραφής που βρέθηκε δίπλα στο μνημείο δεν αποκλείεται η πιθανότητα της μεσοβυζαντινής χρονολόγησής της (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας).

Ο ναός της Παναγίας της Επισκοπής βρίσκεται στην δυτική πλευρά του ανώτερου επιπέδου του Κάστρου και χρονολογείται, βάσει επιγραφής, το 895 μ.Χ. Ο αρχικός αρχιτεκτονικός τύπος του ναού ήταν αυτός του «μεταβατικού» σταυροειδούς εγγεγραμμένου με τρούλο (Α' κατασκευαστική φάση). Σε μεταγενέστερους χρόνους, πιθανότατα κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας - Ενετοκρατίας, ο ναός μετασκευάστηκε (Β' κατασκευαστική φάση) και διατήρησε τη μορφή του μέχρι το 1841, όπου κατέρρευσε λόγω σεισμού. Στα Οθωμανικά χρόνια προστέθηκε σ' αυτόν δωμάτιο πάνω από τη νότια κεραία του αρχικού σταυρού (Γ' κατασκευαστική φάση). Το 1960 πραγματοποιήθηκε στον ναό εκτεταμένο αναστηλωτικό πρόγραμμα, το οποίο όμως δεν μπόρεσε να τον προστατέψει από την περαιτέρω κατάρρευσή του λόγω των ισχυρών σεισμών που τον έπληξαν το έτος 1981 και 2001 (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας).

Ενώ το έργο της αποκατάστασης των Μεσαιωνικών μνημείων στο Κάστρο Σκύρου βρισκόταν σε εξέλιξη, στο παρακείμενο έργο «Αποκατάστασης και στερέωσης του νότιου συγκροτήματος της Ι.Μ. Αγίου Γεωργίου Σκύρου» ανακαλύφθηκε το Ιερό άγνωστου μέχρι τότε τοιχογραφημένου ναού. Συγκεκριμένα, ο χώρος εντοπίστηκε κατά τη διερεύνηση του δαπέδου στο παρεκκλήσι της Ευαγγελίστριας, το οποίο βρίσκεται λίγο ανατολικότερα και σε ανώτερη στάθμη από το Ιερό του σημερινού Καθολικού της Μονής. Οι εργασίες αποχωμάτωσης και συντήρησης απαιτούσαν εξειδικευμένο προσωπικό και ως εκ τούτου εντάχθηκαν στο φυσικό αντικείμενο του έργου «Αποκατάσταση Μεσαιωνικών Μνημείων Κάστρου Σκύρου (ναός Παναγίας της Επισκοπής και Μεσαιωνική Δεξαμενή), με επέκταση και του οικονομικού αντικειμένου (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας).

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Εργασίες στην Μεσαιωνική Δεξαμενή:
 1. Στερέωση κεντρικής τοξοστοιχίας (αρμολογήματα, τοπικές ανακτήσεις)
 2. Εκτεταμένες στερεωτικές εργασίες στους θόλους, όπου υπήρχε κίνδυνος κατάρρευσης (εξυγίανση, βαθύ αρμολόγημα, συμπληρώσεις, ανακατασκευές, συρραφή ρωγμών, τοποθέτηση ελκυστήρων και θλιπτήρων)
 3. Αποκατάσταση δώματος και εξασφάλιση απορροής όμβριων από την στέγη
- Εργασίες στον Ναό της Παναγίας της Επισκοπής:
 1. Μικρής έκτασης ανακατασκευή - ανάκτηση τμημάτων τοίχων και ανοιγμάτων, που είχαν καταρρεύσει από τους σεισμούς
 2. Εξυγίανση, μόνωση και ανακεράμωση της στέγης του ανατολικού τμήματος του ναού
 3. Αρμολόγημα τοιχοποιιών, ενέματα, τοποθέτηση ελκυστήρων και θλιπτήρων, μεταλλικές ή άλλες στηρίξεις τοιχοποιιών μετά από τη διαστασιολόγηση των κατασκευών
 4. Διατήρηση και συντήρηση φραγμάτων ανοιγμάτων
 5. Ανακατασκευή του συνθρόνου
 6. Συντήρηση τοιχογραφικού διακόσμου
 7. Συντήρηση και τακτοποίηση λίθινων αρχιτεκτονικών μελών
- Εργασίες στο Ιερό του παλαιού καθολικού της Μονής Αγίου Γεωργίου:
 1. Αποχωμάτωση υστεροβυζαντινού ναού που αποκαλύφθηκε κάτω από το δάπεδο του παρεκκλησίου, το οποίο είναι προσκολλημένο στο ανατολικό τμήμα του καθολικού της μονής του Αγίου Γεωργίου εντός του κάστρου Σκύρου, και λήψη άμεσων μέτρων για την στερέωση των αποκαλυφθέντων λιθοδομών
 2. Λήψη άμεσων σωστικών μέτρων για τη στερέωση των αποκαλυφθέντων τοιχογραφιών στον ανωτέρω ναό
 3. Εκπόνηση μελέτης για τη συντήρηση του αποκαλυφθέντος τοιχογραφικού διακόσμου στον ανωτέρω ναό

Στόχος της Πράξης ήταν, με την ολοκλήρωση του έργου, τα μνημεία να μπορούν να χρησιμοποιηθούν και πάλι για τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και να είναι επισκέψιμα από μεγάλο αριθμό τουριστών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση των μνημείων, τη διενέργεια εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή τους.

- Μεσαιωνική Δεξαμενή

- Ναό της Παναγίας της Επισκοπής

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.2.8 «Στερέωση και αποκατάσταση Νοτίου Συγκροτήματος Ιεράς Μονής Αγ.

Γεωργίου στο Κάστρο Σκύρου»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση του Νοτίου συγκροτήματος της Ι. Μονής Αγ. Γεωργίου στο Κάστρο Σκύρου. Ο συνολικό προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στο 1.437.775,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 1.437.775,21 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 1.435.393,50 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007- 2013 στις 23-09-2010 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης την Διεύθυνση Αναστήλωσης Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Στην κορυφή της χώρας της Σκύρου, στην είσοδο του Μεσαιωνικού Κάστρου βρίσκεται η Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου, η οποία είναι Μετόχι της Ιεράς Μονής Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους. Σύμφωνα με την τοπική προφορική παράδοση η ίδρυσή της συνδέεται με του βυζαντινούς αυτοκράτορες Νικηφόρο Φωκά και Ιωάννη Τσιμισκή, καθώς και με τον όσιο Αθανάσιο (10^{ος} αιώνας). Βέβαια αυτό δεν επιβεβαιώνεται με τα αρχαιολογικά δεδομένα. Η ασφαλής παλαιότερη αναφορά είναι του 1289, όπου ο τότε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Αθανάσιος Α΄ παραχωρεί τον Άγιο Γεώργιο ως μετόχι της Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους, όπως παραμένει μέχρι και σήμερα. Το Μεσαίωνα, ο χώρος αυτός αποτελούσε την οχυρή είσοδο του κάστρου και βρισκόταν σ' αυτόν δημόσια κτήρια, οικίες και φυσικά η μονή του Αγίου Γεωργίου. Από τον 17^ο αιώνα και μετά παρατηρείται σημαντική εξάπλωση της μονής προς βορρά και δύση (Καραμπίνης, 2013).

Το σύνολο των οικοδομικών φάσεων του σημερινού μοναστηριακού συγκροτήματος χρονολογείται περίπου στην περίοδο της τουρκοκρατίας. Το καθολικό της μονής ανήκει στον αρχιτεκτονικό τύπο του σύνθετου τετρακίονιου σταυροειδούς εγγεγραμμένου και χρονολογείται, βάση επιγραφής, στα 1599 – 1602. Η βόρεια όψη της εκκλησίας έφερε αρχικά πολλά ανοίγματα, τα οποία φράχθηκαν τον 17^ο αιώνα όταν προσκολλήθηκε σ' αυτήν ο σημερινός νάρθηκας. Τον 18^ο αιώνα ο νάρθηκας μεγαλώνει, ενώ τον 19^ο αιώνα κατασκευάζεται η μνημειακή σημερινή σκάλα εισόδου. Οι δε τοιχογραφίες του καθολικού χρονολογούνται στον 18^ο αιώνα (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας).

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση του Νοτίου συγκροτήματος της Ι. Μονής Αγ. Γεωργίου στο Κάστρο Σκύρου, στο οποίο περιλαμβάνονταν το Καθολικό, ο

Νάρθηκας, τα παρεκκλήσια, το διαβατικό καθώς και η δυτική και η ανατολική πτέρυγα. Το συγκρότημα υπέστη σημαντικότερες ζημιές από το σεισμό της 26ης Ιουλίου 2001, με συνέπεια να μην είναι επισκέψιμο.

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Στερέωση του βραχώδους υποβάθρου του συγκροτήματος
- Οικοδομικές και Η/Μ εργασίες στο σύνολο των κτηρίων,
- Εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης του περιβάλλοντος χώρου

Στόχος της Πράξης ήταν να παραδοθεί αποκαταστημένο και κατάλληλο προς χρήση το νότιο συγκρότημα και ο περιβάλλον χώρος του (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό¹ από την τελική φάση, ολοκληρωμένο πλέον το μνημείο, από προσωπικό αρχείο το 2015.

¹ Δεν κατέστη εφικτό, παρά τη σχετική επικοινωνία να ληφθεί φωτογραφικό υλικό της πρότερης κατάστασης του μνημείου και της φάση υλοποίησης του από την Διεύθυνση Αναστήλωσης Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Μνημείων.

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

3.2.9 «Προστασία, συντήρηση, διαμόρφωση και ανάδειξη του προϊστορικού οικισμού Παλαμαρίου Σκύρου (Γ' Φάση)»

Το έργο αφορούσε στη συντήρηση και ανάδειξη του προϊστορικού οικισμού Παλαμαρίου στη Σκύρο. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 812.363,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 812.363,07 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 811.655,82 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 26-08-2010 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης την Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Στο σημείο αυτό της Σκύρου είχε βρεθεί το 1980 ένας οικισμός ο οποίος χρονολογείται από την Πρώιμη και Μέση Χαλκοκρατία, δηλαδή της 3ης και των πρώτων αιώνων της 2ης π.Χ. χιλιετίας. Ο οικισμός αυτός, σύμφωνα με ευρήματα, υπήρξε σταθμός στη διακίνηση των πολύτιμων αγαθών (οψιανού και χαλκού) των προϊστορικών χρόνων στο Αιγαίο. Επιπλέον, η οχύρωση που βρέθηκε το 2000 έδειχνε ότι δεν αποτελούσε έναν απλό οικισμό αλλά και μια σημαντικά οχυρωμένη πόλη του Αιγαίου. Οι εργασίες που αφορούσαν στην προστασία, συντήρηση, διαμόρφωση και

ανάδειξη του προϊστορικού οικισμού Παλαμαρίου Σκύρου πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες φάσεις. Ξεκίνησαν το 1980, όπου έγινε η πρώτη δοκιμαστική ανασκαφή με χρηματοδότηση του Υπουργείου Πολιτισμού, συνεχίστηκαν κάνοντας χρήση τόσο της χρηματοδότησης του Υπουργείου Πολιτισμού όσο και του Γ' ΚΠΣ και ολοκληρώθηκαν το 2015 με το ΕΣΠΑ 2007 – 2013. (Ρωμανού, Μπονάτσος, 2017),

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Συντήρηση – στερέωση τμημάτων Τείχους – Προμαχώνων και Προτειχισμάτων, στις εσωτερικές, εξωτερικές και στην άνω επιφάνεια τους, με τελικό στόχο την ανάδειξή τους
- Συντήρηση – στερέωση τοίχων Οικιών, συντήρηση - στερέωση των χαμηλών λίθινων κατασκευών (πεζούλια, τζάκια, πυροστιές κλπ), και προστατευτική επίστρωση δαπέδων
- Συντήρηση – στερέωση των παραλλήλων βραχιόνων στο ανατολικότερο άκρο της νότιας οχύρωσης,
- Επίστρωση μίας νέας Διαδρομής Επισκεπτών, στους τομείς Α και Δ κατά μήκος της ΒΔ περίφραξης
- Αντικατάσταση της κεντρικής Στάσης Ενημέρωσης στον Τομέα Β, η οποία προϋπήρχε του Γ' ΚΠΣ, με νέο ελαφρόδομο στέγαστρο και πινακίδες από ειδικά ανθεκτικά υλικά
- Διάλυση, λόγω επικινδυνότητας από διάβρωση, και απομάκρυνση του ελαφρόδομου Εργοταξιακού Χωροδικτύωματος (60 τ.μ.) στη δυτική πλευρά του Αρχαιολογικού Χώρου, εργασία που δεν συμπεριλαμβανόταν στο φυσικό αντικείμενο των προηγούμενων φάσεων. Αγορά δύο νέων προκατασκευασμένων οικίσκων (15 τ.μ. έκαστος) και κατασκευή συμπληρωματικού μεταλλικού αποθηκευτικού χώρου (30 τ.μ.), για την προστασία και φύλαξη των υλικών, των μηχανημάτων και των κάθε είδους εργαλείων του Έργου, τα οποία στεγάζονται στο Χωροδικτύωμα
- Οριστική διευθέτηση και υπογειοποίηση των δικτύων υδροδότησης και ηλεκτροδότησης

Στόχος της Πράξης ήταν η προστασία, συντήρηση, διαμόρφωση και ανάδειξη του προϊστορικού οικισμού Παλαμαρίου Σκύρου με την ολοκλήρωση και της γ' φάσης και

η παράδοση του στο κοινό (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση των μνημείων και την τελική φάση – ολοκλήρωσή τους.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.2.10 «Ανάπλαση, ανάδειξη και συντήρηση αρχαιολογικών χώρων Ακρόπολης Ερέτριας»

Το έργο αφορούσε στην ανάδειξη και συντήρηση τριών αρχαιολογικών χώρων στη Νότια Κλιτύ της Ακρόπολης της Ερέτριας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 700.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 699.997,40 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 699.217,40 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 14-09-2010 και ολοκληρώθηκε στις 30-06-2014, με φορέα υλοποίησης την πρώην ΙΑ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2016).

Το φυσικό αντικείμενο της Πράξης αποτελούσε η ανάπλαση, ανάδειξη και συντήρηση των τριών αρχαιολογικών χώρων που βρίσκονται στη Νότια Κλιτύ της Ακρόπολης της Ερέτριας, το Άνω Γυμνάσιο, το οικόπεδο του τομέα F5 και το οικόπεδο στο Ο.Τ. 740 (ανασκαφή Θέμελη) με τη διενέργεια των εξής εργασιών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Καθαρισμοί και αποψιλώσεις, αποχρωματώσεις απομάκρυνση ή επανατοποθέτηση των εγκατάσπαρτων αρχιτεκτονικών μελών από το εσωτερικό των δωματίων
- Καθαρισμός των αρμών της τοιχοποιίας όλων των τοίχων των δωματίων, αρμολόγημα, σφράγιση των αρμών με κονίαμα συμβατό με το αρχαίο, συντήρηση των δαπέδων, των λουτήρων και όποιων άλλων αρχιτεκτονικών μελών κρίθηκε αναγκαίο
- Επανατοποθέτηση των πεσμένων λίθων, όπου αυτό ήταν δυνατόν, καταμέτρηση και φωτογραφική τεκμηρίωση των διάσπαρτων αρχιτεκτονικών μελών, τοποθέτηση σε στέγαστρο επιλεγμένων μελών
- Διαμόρφωση και αποκατάσταση στάθμης των δαπέδων
- Αποξήλωση της παλιάς περίφραξης και οριοθέτηση του χώρου με τοίχιο από οπλισμένο σκυρόδεμα και κατασκευή νέας περίφραξης με μεταλλικό κιγκλίδωμα και ελαφρού τύπου περίφραξη κατά περίπτωση.
- Διαμόρφωση και διάστρωση διαδρομών
- Τοποθέτηση ενημερωτικών πινακίδων και παραγωγή εποπτικού υλικού.

Στόχος της πράξης ήταν η αποκατάσταση των φθορών στα μνημεία, η λήψη μόνιμων μέτρων προστασίας τους, η απόδοση συγκεκριμένων χώρων σε σύγχρονη χρήση και η

εξασφάλιση επισκεψιμότητας στους συγκεκριμένους χώρους, οι οποίοι ήταν κλειστοί στο ευρύ κοινό (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση των μνημείων, τη διενέργεια εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή τους.

- Άνω Γυμνάσιο

- το οικόπεδο στο Ο.Τ. 740 (ανασκαφή Θέμελη)

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.2.11 «Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών»

Το έργο αφορούσε στην ανάδειξη, ανάπλαση, συντήρηση του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών, και συγκεκριμένα του ιερού του Απόλλωνος, του ιερού της Αθηνάς Προναίας, του Γυμνασίου και της Κασταλίας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 600.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 541.724,36 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 541.574,86 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 08-02-2013 και ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο του 2015, με φορέα υλοποίησης την πρώην Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Φωκίδος (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

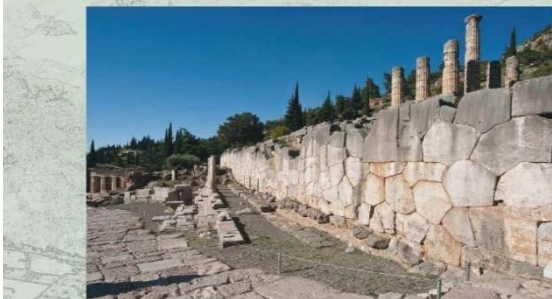
Φυσικό αντικείμενο της Πράξης ήταν η ανάδειξη, ανάπλαση, συντήρηση του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών, και συγκεκριμένα του ιερού του Απόλλωνος, του ιερού της Αθηνάς Προναίας, του Γυμνασίου και της Κασταλίας, ενός από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας, που ανήκει στα μνημεία τα οποία προστατεύονται από την Unesco, με την κήρυξη του το 1987 ως μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, με τη διενέργεια των εξής εργασιών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

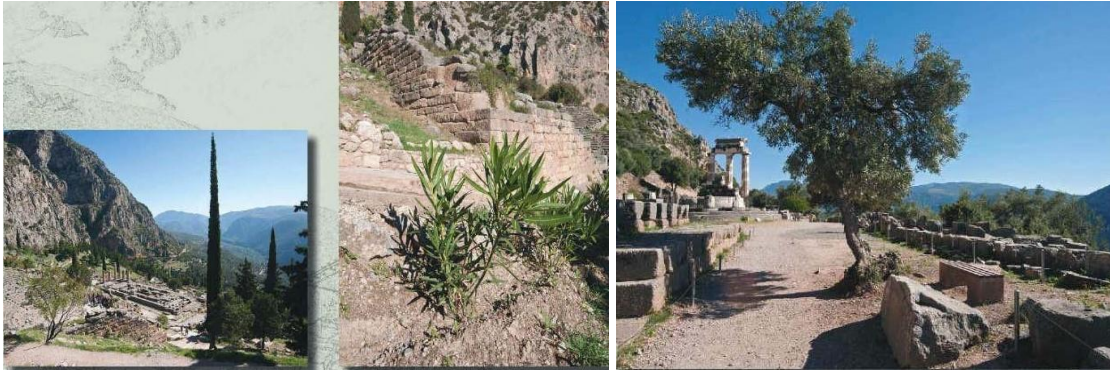
- Τοπογράφηση των ορίων του τεμένους του Απόλλωνα και της περιοχής του Μουσείου
- Λεπτομερής καθαρισμός και αποψίλωση από τη βλάστηση σε όλη την έκταση του υπό ανάδειξη χώρου και επιφανειακός καθαρισμός των μνημείων από τις φυσικές επιχώσεις και τη βλάστηση
- Δημιουργία δικτύου διαδρομών επισκεπτών και ΑμεΑ
- Διαμόρφωση χώρων θέασης – ανάπαυσης και τακτοποίηση των διάσπαρτων αρχιτεκτονικών μελών

- Νέα περιχοίνιση των μνημείων με κινητά μεταλλικά στοιχεία
- Εγκατάσταση πινακίδων σήμανσης και πληροφόρησης και για άτομα με αδυναμία στην όραση
- Επίστρωση του άμεσου χώρου ή του εσωτερικού αρχαίων μνημείων με ειδικό εδαφικό υλικό (καβριάς)
- Βελτίωση και αξιοποίηση του υπάρχοντος δικτύου αποστράγγισης όμβριων υδάτων
- Υλοποίηση μέρους της φυτοτεχνικής μελέτης
- Αντικατάσταση της παλαιάς περίφραξης και στην κατασκευή νέας,
- Εγκατάσταση φωτισμού ασφαλείας,
- Συντήρηση ψηφιδωτών δαπέδων – καθαρισμός και στερέωση επιφανειών μνημείων
- Κατασκευή και τοποθέτηση του αντιγράφου του ορειχάλκινου στηρίγματος του τρίποδα των Πλαταιών
- Υλοποίηση ημερίδας πληροφόρησης του κοινού και εκπαιδευτικού προγράμματος.

Στόχος της Πράξης ήταν, με την ολοκλήρωση του έργου, η ανάδειξη, ανάπλαση, συντήρηση του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών, και συγκεκριμένα του ιερού του Απόλλωνος, του ιερού της Αθηνάς Προναίας, του Γυμνασίου και της Κασταλίας και ουσιαστικά η αναβάθμιση του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών και η βελτίωση της προσβασιμότητας των επισκεπτών με στόχο την αύξηση της λειτουργικότητας και της επισκεψιμότητας του μνημείου (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση των μνημείων, και την τελική φάση – ολοκλήρωσή τους, όπως αποτυπώνονται στο έντυπο που είχε παραχθεί στο πλαίσιο του έργου «Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών».

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Φωκίδος, 2015

3.2.12 «Αναβάθμιση και επέκταση υπάρχοντος συστήματος πυρόσβεσης Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών»

Το έργο αφορούσε στην αναβάθμιση και επέκταση του υπάρχοντος συστήματος πυρόσβεσης του Αρχαιολογικού Χώρου των Δελφών. Ο συνολικός προϋπολογισμού ανερχόταν στο 1.946.676,27 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 1.857.800,98 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 1.844.347,86 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 07-12-2010 και ολοκληρώθηκε στις 11-11-2016, με φορέα υλοποίησης την Διεύθυνση Εκτελέσεως Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτιρίων του Υπουργείου Πολιτισμού (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Το έργο «Αναβάθμιση και επέκταση υπάρχοντος συστήματος πυρόσβεσης Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών» διακρινόταν σε δύο υποέργα. Το υποέργο 1 είχε ως φυσικό αντικείμενο την επέκταση και αναβάθμιση του υφιστάμενου συστήματος κατάσβεσης του Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών με τη διενέργεια των εξής εργασιών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).:

- Κατασκευή νέας δεξαμενής
- Ανάπτυξη του τροφοδοτικού δικτύου κατά μήκος της Εθνικής Οδού Αραχώβης - Δελφών, στα όρια του Αρχαιολογικού Χώρου, το οποίο θα τροφοδοτείται μέσω νέας γραμμής βαρύτητας από τη νέα Δεξαμενή, η οποία θα συνδεθεί με τη δεξαμενή Δελφών
- Ενισχύσεις και ανακατατάξεις βελτιστοποίησης του υφιστάμενου συστήματος
- Εξοπλισμός του τροφοδοτικού δικτύου με τις προβλεπόμενες ελεγχόμενες εξόδους, εκτοξευτήρες, πυροσβεστικούς κρουνοί και πυροσβεστικές φωλιές

Το υποέργο 2 είχε ως φυσικό αντικείμενο τη διενέργεια των εξής εργασιών:

- Καθαρισμός - αποχωμάτωση ταφικού συνόλου κατά μήκος της Ε.Ο Άμφισσας - Λιβαδειάς στο ύψος του Μουσείου Δελφών
- Μετακίνηση αρχιτεκτονικών μελών και καλύμματος σαρκοφάγου και επανατοποθέτηση
- Στερέωση - συντήρηση τοιχωμάτων πόρινης σαρκοφάγου και πλινθόκτιστου τάφου
- Λεπτομερής φωτογράφιση κινητών και μη, ευρημάτων
- Λεπτομερής σχεδιαστική αποτύπωση και τοπογράφιση ευρημάτων
- Επιχωμάτωση με γεωύφασμα και θραυστό υλικό ανασκαφικών ορυγμάτων
- Αποκατάσταση πρανούς φύτευσης και δικτύου ύδρευσης
- Κατασκευή ενημερωτικής πινακίδας με εποπτικό υλικό σχετικά με τα ευρήματα που αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια του έργου.

Στόχος της Πράξης ήταν η ολοκληρωμένη παρέμβαση των υποέργων και ουσιαστικά η αναβάθμιση και επέκταση του υπάρχοντος συστήματος πυρόσβεσης του Αρχαιολογικού Χώρου των Δελφών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Σε επικοινωνία με την Δ/ση Εκτελέσεως Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτιρίων προκειμένου να μου δοθεί φωτογραφικό υλικό που αφορούσε στη διενέργεια των εργασιών του 1^{ου} υποέργου, μου δόθηκαν οι δύο κάτωθι φωτογραφίες και η τρίτη είναι από σχετική αναζήτηση στο διαδίκτυο.

3.2.13 «Εξασφάλιση αρχαιολογικού χώρου Δελφών και κατασκευή μεταλλικού τοίχου ανάσχεσης»

Το έργο αφορούσε στην εξασφάλιση και προστασία του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών από καταπτώσεις βραχωδών πρανών και την κατασκευή μεταλλικού τοίχου ανάσχεσης. Ο συνολικός προϋπολογισμός ανερχόταν στις 468.613,62 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 293.166,81 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 293.166,81 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 18-04-2011 και ολοκληρώθηκε στις 07-02-2017, με φορέα υλοποίησης την Διεύθυνση Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Φυσικό αντικείμενο του έργου αποτελούσε η κατασκευή νέου μεταλλικού τοίχου ανάσχεσης μήκους 70,00 μέτρων πάνω από το αρχαίο στάδιο σε μέση απόσταση 18,00 μέτρων από την βάση του κατακόρυφου πρανούς, αποτελούμενος από μεταλλικά στοιχεία – πλαίσια και ο οποίος θα συμπλήρωνε την προστασία του αρχαίου σταδίου από τυχόν καταπτώσεις βράχων, σε συνέχεια παρομοίου έργου, το οποίο κατασκευάστηκε το 2004.

Στόχος της πράξης ήταν η εξασφάλιση του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών και η προστασία του από τυχόν καταπτώσεις βράχων με την κατασκευή μεταλλικού τοίχου ανάσχεσης (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

3.2.14 «Αποκατάσταση και ανάδειξη του Μεσαιωνικού Κάστρου Υπάτης Νομού Φθιώτιδας»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση του Μεσαιωνικού Κάστρου Υπάτης στο Νομό Φθιώτιδας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στο 1.000.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 993.882,18 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 990.395,37 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 08-10-2010 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης την πρώην 24^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Το κάστρο της Υπάτης βρίσκεται στα νότια της πόλης σε υψόμετρο 700 μ. περίπου και περιβάλλεται από χαράδρες, το οποίο το καθιστούν απόρθητο. Πρόκειται για το σημαντικότερο βυζαντινό μνημείο της Δυτικής Φθιώτιδας, το οποίο άκμασε ιδιαίτερα

στην υστεροβυζαντινή περίοδο (13^{ος} – 14^{ος} αιώνας) (Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας).

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Καθαρισμός, αποψιλώσεις, εκριζώσεις και απομάκρυνση μπαζών των κρημνισμάτων χειρωνακτικά, εντός και περίξ του Κάστρου
- Εργασίες αποχωμάτωσης στην ακρόπολη που αποκάλυψαν μεγάλο μέρος της μεσαιωνικής πύλης, τον πυθμένα της υδατοδεξαμενής I, τοίχους και χώρους εντός των τειχών, την κινστέρνα II και μια αναλημματική κατασκευή περιμετρικά της μεσαιωνικής πύλης,
- Εργασίες άρσης ετοιμορροπίας, στερέωσης, αρμολόγησης και ανάκτησης τμημάτων τριών σωζόμενων τμημάτων της οχύρωσης της ακρόπολης (βόρειο τείχος, ανατολικό τείχος και κυκλικός πύργος)
- Τοποθέτηση μεταλλικών κριωμάτων στα τμήματα της οχύρωσης που στερεώθηκαν
- Εργασίες συντήρησης των τοιχωμάτων των κινστερνών I και II,
- Προμήθεια και μεταφορά οικίσκου και δεξαμενής νερού στο εργοτάξιο
- Κατασκευή διαδρόμου επισκεπτών από πατημένο χώμα εντός και περίξ του Κάστρου
- Κατασκευή αντιολισθητικού διαδρόμου πρόσβασης ΑμεΑ, από την είσοδο του αρχαιολογικού χώρου του Κάστρου μέχρι το πλάτωμα θέασης (info-kiosk),
- Κατασκευή ενός στεγασμένου πλατώματος θέασης (info-kiosk) εκτός της ακρόπολης, με τα απαραίτητα καθιστικά
- Κατασκευή δύο πλατωμάτων στάσης – θέασης και υπαίθριων καθιστικών εντός της ακρόπολης
- Κατασκευή μεταλλικού κλιμακοστασίου εισόδου στην ακρόπολη
- Κατασκευή προστατευτικών μεταλλικών κιγκλιδωμάτων εντός και περίξ της ακρόπολης
- Τοποθέτηση τριών πληροφοριακών πινακίδων εντός και περίξ του Κάστρου
- Εκπόνηση μελέτης φωτισμού και υλοποίησή της
- Εκπόνηση Μελέτης οριστικής αποκατάστασης, διαμορφώσεων και εξασφάλισης επισκεψιμότητας του Κάστρου

- Τοποθέτηση τηλεσκοπίου και πληροφοριακής πινακίδας στον προαύλειο χώρο του Βυζαντινού Μουσείου Φθιώτιδας
- Τοποθέτηση πινακίδων σήμανσης σε κατάλληλα σημεία του επαρχιακού οδικού δικτύου που οδηγεί στην Υπάτη
- Έκδοση έντυπου και ηλεκτρονικού ενημερωτικού υλικού
- Φωτογραφική και σχεδιαστική αποτύπωση των επεμβάσεων
- Σύνδεση με ΟΚΩ (ΔΕΗ)

Στόχος της Πράξης ήταν η ολοκληρωμένη παράδοση των εργασιών του φυσικού αντικείμενου για την αποκατάσταση και ανάδειξη του Μεσαιωνικού Κάστρου Υπάτης (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση του μνημείου, τη διενέργεια εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή του, όπως αποτυπώνονται στο έντυπο που είχε παραχθεί στο πλαίσιο του έργου «Αποκατάσταση και ανάδειξη του Μεσαιωνικού Κάστρου Υπάτης Νομού Φθιώτιδας»

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, 2015

3.2.15 «Συντήρηση των τοιχογραφιών του Ιερού Ναού Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο Δ.Δ. Βράχας Δήμου Φουρνά Νομού Ευρυτανίας»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση των τοιχογραφιών του Ιερού Ναού Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 350.000,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 245.333,76 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 243.795,66 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 22-10-2010 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης την πρώτην 24^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Φυσικό αντικείμενο της πράξης αποτελούσε η διενέργεια εργασιών συντήρησης και αποκατάστασης των τοιχογραφιών (συνολικής επιφάνειας 407,0 τ.μ.) του Ιερού Ναού Μεταμόρφωσης του Σωτήρος και συγκριμένα (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Αντιμετώπιση της ανερχόμενης υγρασίας στα κατώτερα τμήματα των τοίχων
- Αφαίρεση τσιμεντοκονιαμάτων, μερική απομάκρυνση ή αντικατάσταση της φθαρμένης γάζας των οπλισμών που κατασκευάστηκαν παλαιότερα για τη συγκράτηση αποκολλημένων ή ετοιμόρροπων τμημάτων τοιχογραφιών
- Τοποθέτηση νέων οπλισμών και φιζάρισμα της ζωγραφικής επιφάνειας, αφού είχε προηγηθεί απολύμανση και μικροβιολογική προστασία,
- Στερέωση και εξυγίανση του σαθρού υποστρώματος και του ζωγραφικού στρώματος των τοιχογραφιών
- Στερέωση με ενέματα του αποκολλημένου υποστρώματος των τοιχογραφιών
- Αφαίρεση νεότερων κονιαμάτων και επιχρισμάτων με χρήση μηχανικών μέσων και αποιονισμένου νερού. Πριν την αφαίρεσή τους, διενέργεια εργασιών οπλισμού της ζωγραφικής επιφάνειας που έρχεται σε επαφή με νεότερο κονίαμα
- Καθαρισμός της ζωγραφικής επιφάνειας από αιθάλη, επικαθίσεις, άλατα με χρήση μηχανικών μέσων, οργανικών διαλυτών, ουδέτερων σαπουνιών και χημικών αντιδραστηρίων
- Αισθητική αποκατάσταση των τοιχογραφιών σε μικρή έκταση και μόνο σε επιλεγμένα σημεία.
- Προμήθεια δύο (2) αυτόνομων ηλεκτρονικών αισθητήρων μέτρησης της σχετικής υγρασίας και της θερμοκρασίας περιβάλλοντος για τη μελέτη και αξιολόγηση των συνθηκών μικροκλίματος του μνημείου, ώστε να εξασφαλίζεται η καλή διατήρηση των τοιχογραφιών (περιβαλλοντικός έλεγχος),

- Προμήθεια και μεταφορά μίας μεταλλικής πινακίδας για την εκκίνηση του έργου, μίας αναμνηστικής μετά το πέρας του και μίας πινακίδας πληροφόρησης
- Έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου-οδηγού μετά το πέρας του έργου
- Μεταφορά οικίσκου για την εξυπηρέτηση του προσωπικού στον περιβάλλοντα χώρο του ναού
- Προμήθεια προκάτ καμπίνας wc
- Φωτογραφική και περιγραφική τεκμηρίωση των επεμβάσεων.

Στόχος της Πράξης ήταν να συντηρηθούν και να αποδοθούν: α) 407,0 τ.μ. συντηρημένων τοιχογραφιών, β) δύο πινακίδες με πληροφοριακό υλικό, και γ) εποπτικό υλικό (οδηγός, φυλλάδια), έτσι ώστε η εξυπηρέτηση των επισκεπτών του μνημείου να είναι πλήρης. Οι επισκέπτες να μπορούν να περιηγηθούν ή να ασκήσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα απρόσκοπτα εντός του ναού και να πληροφορούνται για την ιστορία του μνημείου και τις επεμβάσεις που δέχτηκε (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από τη διενέργεια των εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή τους, όπως αποτυπώνονται στο φυλλάδιο, το οποίο παράχθηκε στο πλαίσιο του έργου.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, 2015

3.2.16 «Συντήρηση τειχών Κάστρου Λάμιας - αποκατάσταση του Ν.Α. τμήματος του Κάστρου και της νότιας πύλης του»

Το έργο αφορούσε στη συντήρηση των τειχών του Κάστρου Λαμίας και στην αποκατάσταση του Ν.Α. τμήματος του. Ο συνολικός προϋπολογισμός ανερχόταν στις 529.059,00 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 529.059,55 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 527.277,90 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 21-09-2012 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης τον Δήμο Λαμιέων σε συνεργασία με την πρώην 24^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, με τη σύναψη Προγραμματικής Σύμβασης Πολιτισμικής Ανάπτυξης μεταξύ του Δήμου Λαμιέων και του Υπουργείου Πολιτισμού (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Στον απότομο λόφο που δεσπόζει πάνω από την πόλη της Λαμίας στέκεται το ομώνυμο κάστρο, σχήματος ακανόνιστου τραπεζίου σε κάτοψη με γενικές διαστάσεις 177 x 157μ. και αποτελεί το σημαντικότερο μνημείο της Λαμίας. Το τμήμα των τειχών που συντηρήθηκε και αποκαταστάθηκε, μέσω του ΕΣΠΑ 2207 – 2013, τοποθετείται χρονολογικά σε διάφορες φάσεις, από τους μεσοβυζαντινούς ως τους οθωνικούς χρόνους (Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας).

Φυσικό αντικείμενο της πράξης ήταν η αποκατάσταση και συντήρηση του ΝΑ τμήματος του Κάστρου συνολικού μήκους 125μ. και της Νότιας πύλης του. Το ανατολικό τμήμα εκτείνεται σε μήκος 50μ. ακολουθώντας την κλίση του λόφου, ενώ το νότιο μήκος 75μ. επεκτείνεται σε οριζόντια σχεδόν στάθμη (περιοχή έργου). Οι εργασίες προέβλεπαν επεμβάσεις για την αποστράγγιση του εσωτερικού του Τείχους και στην περιοχή θεμελίωσης του, οι οποίες έγιναν μετά από αποχωματώσεις υπό

μορφή ανασκαφικής έρευνας υπό την καθοδήγηση της πρώην 24^{ης} ΕΒΑ, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας.

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Εκθαμνώσεις, καθαρισμοί, αποχρωματώσεις, καθαιρέσεις και αντιστηρίξεις ετοιμόρροπων λιθοδόμων τείχους
- Εφαρμογή αρμολογημάτων
- Τοπικές ανακτήσεις – συμπληρώσεις
- Λίθινα κλειδιά συρραφής
- Εφαρμογή ενεμάτων
- Εξασφάλιση περιοχών κύρτωσης
- Υποθεμελιώσεις – πλήρωση υποσκαφών
- Συμπληρώσεις στέψεων λιθοδομών για διαμόρφωση στάθμης περιδρόμου
- Αποκατάσταση επάλξεων με συμπληρώσεις λιθοδομών
- Αποκατάσταση ράμπας
- Αποστράγγιση
- Επανεπιχώσεις
- Ξύλινη πόρτα πύλης – πλαίσιο ανάρτησης

Στόχος της Πράξης ήταν η αποκατάσταση του ΝΑ τμήματος του Κάστρου και της Νότιας Πύλης του (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό, στο οποίο παρουσιάζεται αποκατεστημένο το Κάστρο, μετά την ολοκλήρωση των εργασιών.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, 2021

3.2.17 «Επισκευή και μετατροπή του κτηρίου "Αρέθουσα" στη Χαλκίδα σε Διαχρονικό Μουσείο»

Το έργο αφορούσε στην επισκευή του εργοστασίου οινοπνευματοποιίας «Αρέθουσα» των αρχών του 20ου αιώνα, μνημείου βιομηχανικής κληρονομιάς στη Χαλκίδα, και τη μετατροπή αυτού σε διαχρονικό Μουσείο. Ο συνολικός προϋπολογισμός της Πράξης ανερχόταν σε 5.834.293,95 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 1.127.460,52 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 751.942,66 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 14-11-2012 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης την Διεύθυνση Εκτελέσεως Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτιρίων του Υπουργείου Πολιτισμού (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Το έργο της αποκατάστασης του μνημείου υλοποιήθηκε από τη Διεύθυνση Μελετών και Εκτέλεσης Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτηρίων, ενώ η ΕΦΑ Ευβοίας (Πρώην 23^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και Πρώην ΙΑ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων) ολοκλήρωσε με αυτεπιστασία τη μελέτη και τμήμα της έκθεσης. Η νέα έκθεση αναφέρεται στο παρελθόν της Εύβοιας και της Σκύρου από την προϊστορία έως τη δημιουργία του νέου Ελληνικού Κράτους, αξιοποιώντας τα διαθέσιμα υλικά τεκμήρια και εστιάζοντας σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες.

Η Πράξη διακρινόταν σε πέντε υποέργα και αφορούσε στην επισκευή και ενίσχυση του κτηρίου "Αρέθουσα", ώστε να αποκατασταθεί στην αρχική μορφή του και να λειτουργήσει ως Μουσείο και την κατασκευή νέου κτηρίου στη νότια (πίσω) πλευρά του οικοπέδου, παράλληλα με το διατηρητέο κτήριο καθώς και 2 ελαφρά στεγασμένοι χώρων που θα συνέδεαν τα 2 κτήρια.

- Στο φυσικό αντικείμενο του υποέργου 1 προβλεπόταν η διενέργεια των εξής εργασιών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2012):
 1. Επίσκεψη του κτηρίου "Αρέθουσα" ώστε να λειτουργήσει ως Μουσείο, καθώς και η διενέργεια εργασιών αντικατάστασης στεγών, καλύψεων, βελτιώσεων του στατικού συστήματος, ενισχύσεων με ενέματα και Η/Μ εγκαταστάσεων
 2. Δημιουργία νέου κτηρίου και εργασίες σκυροδεμάτων, επιχρισμάτων, μεταλλικών κατασκευών και Η/Μ εγκαταστάσεων
 3. Δημιουργία στο παλαιό κτήριο εκθεσιακών χώρων εξυπηρέτησης κοινού (εκδοτήριο εισιτηρίων, βεστιάριο, W.C., εκπαιδευτικά προγράμματα) και στο νέο κτίριο χώρων εξυπηρέτησης προσωπικού, γραφεία διοίκησης, αρχεία βιβλιοθήκη
 4. Δημιουργία διαδρομών περιπάτου στον περιβάλλοντα χώρο καθώς και διαμόρφωση υπαίθριου και ημιυπαίθριου χώρου για έκθεση
- Στο φυσικό αντικείμενο του υποέργου 2 προβλεπόταν η σύνδεση του κτιρίου με Ο.Κ.Ω.
- Στο φυσικό αντικείμενο του υποέργου 3 με φορέα υλοποίησης την ΙΑ' ΕΠΚΑ, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας, προβλεπόταν η διενέργεια των εξής εργασιών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2012):
 1. Καταγραφή, επιλογή, τεκμηρίωση (βιβλιογραφική και φωτογραφική) των προς έκθεση αρχαίων από τα προϊστορικά έως τα ρωμαϊκά χρόνια
 2. Εκπόνηση μουσειολογικού προγράμματος και γενικός μουσειογραφικός σχεδιασμός
 3. Εκπόνηση μουσειολογικής – μουσειογραφικής μελέτης και όλων των υποστηρικτικών αυτής εργασιών (μουσειογραφικός σχεδιασμός, σκηνογραφική πρόταση φωτισμού κ.λπ.)
 4. Εκθεσιακές κατασκευές για την εισαγωγική, περιοδική έκθεση και για την τεκμηρίωση του μνημείου
- Στο φυσικό αντικείμενο του υποέργου 4 με φορέα υλοποίησης την 23η ΕΒΑ, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας, προβλεπόταν η διενέργεια των εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2012):
 1. Καταγραφή, επιλογή, τεκμηρίωση (βιβλιογραφική και φωτογραφική) των προς έκθεση αρχαίων από τα υστερορωμαϊκά έως τα μεταβυζαντινά χρόνια

2. Υποστήριξη μουσειολογικού προγράμματος και μουσειολογικής – μουσειογραφικής μελέτης σε ότι αφορά στις βυζαντινές και μεταβυζαντινές αρχαιότητες (ψηφιοποίηση εκθεμάτων κ.λπ.)
 3. Σχεδιασμός και παραγωγή εποπτικού υλικού για το μνημείο και την εισαγωγική, περιοδική έκθεση
 4. Σχεδιασμός και παραγωγή εκπαιδευτικού φακέλου
- Στο υπόεργο 5 ανήκει ο έλεγχος του έργου από ελεγκτές δόμησης στο πλαίσιο της Νομοθεσίας ελεγκτών δόμησης του Ν. 4030/2011.

Στόχος της Πράξης ήταν η αποκατάσταση του κτηρίου "Αρέθουσα", ώστε να λειτουργήσει ως Μουσείο και η κατασκευή του νέου κτηρίου. Με το έργο αυτό δημιουργήθηκε ένα Μουσείο συνολικού εμβαδού 3.500 τ.μ. σε οικόπεδο 7,5 στρεμμάτων και το νέο κτήριο στο οποίο στεγάστηκε η Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας. Και τα δύο κτήρια κατασκευάστηκαν με τις κατάλληλες υποδομές προκειμένου η πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες να είναι δυνατή σε όλους τους χώρους τους (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2012).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση του μνημείου, τη διενέργεια εργασιών και την τελική φάση – ολοκλήρωσή του.

Πηγή: Δ/ση Εκτελέσεως Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτιρίων, Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.2.18 «Β΄ φάση επανέκθεσης προϊστορικών - κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας»

Το έργο αφορούσε στην υλοποίηση της Β΄ φάσης επανέκθεσης προϊστορικών - κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στα 5,834,293.95 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 4.109.018,38 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 4.080.870,27 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 23-09-2010 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης την πρώην Θ΄ ΕΠΚΑ, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Βοιωτίας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Το έργο «Β΄ φάση επανέκθεσης προϊστορικών - κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας» διακρινόταν σε επτά υποέργα (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010). Όλα τα υποέργα υλοποιήθηκαν από την πρώην Θ΄ ΕΠΚΑ, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Βοιωτίας, εκτός από το υποέργο 2, το οποίο υλοποιήθηκε από την πρώην 23^η ΕΒΑ, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας.

- Το υποέργο 1 αφορούσε στην επανέκθεση προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων του Μουσείου Θήβας και περιελάμβανε τα εξής:
 1. Συντηρήσεις προϊστορικών & κλασικών εκθεμάτων
 2. Μεταφορές και τοποθετήσεις αρχαιοτήτων
 3. Έρευνα, τεκμηρίωση, πληροφόρηση και τη δημιουργία πληροφοριακού υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή
 4. Διαμορφώσεις εκθεσιακών χώρων
 5. Εξοπλισμός εκθεσιακών χώρων

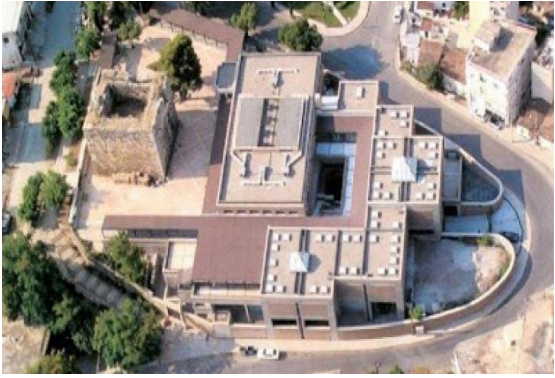
6. Λοιπές μελέτες

7. Λοιπές δαπάνες για την οργάνωση του εργοταξίου καθώς και την παρακολούθηση και λειτουργία του έργου

- Το υπόεργο 2 αφορούσε στην Επανεκθεση Αρχαιοτήτων Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών χρόνων στο Μουσείο Θήβας και περιελάμβανε τα εξής:
 1. Συντηρήσεις βυζαντινών & μεταβυζαντινών εκθεμάτων
 2. Μεταφορές και τοποθετήσεις αρχαιοτήτων
 3. Έρευνα, τεκμηρίωση και πληροφόρηση
- Το υπόεργο 3 αφορούσε στην προμήθεια και εγκατάσταση 215 προθηκών - ειδικών κατασκευών έκθεσης αρχαιολογικών αντικειμένων, βάθρων και εκθεσιακών ταμπλό καθώς και την προμήθεια των φωτιστικών των προθηκών.
- Το υπόεργο 4 αφορούσε στην προμήθεια, εγκατάσταση και ρύθμιση ειδικού συμπληρωματικού φωτισμού του εσωτερικού και εξωτερικού χώρου για όλους τους εκθεσιακούς χώρους (περίπου 1.112 φωτιστικά).
- Το υπόεργο 5 αφορούσε στον γραφιστικό σχεδιασμό και την παραγωγή και τοποθέτηση του εποπτικού ενημερωτικού υλικού (2 λάβαρα, επίτοιχα κείμενα & πινακίδες, χάρτες, πινακίδες, ταυτότητες αντικειμένων κλπ) για όλους τους εκθεσιακούς χώρους (αίθουσες, στέγαστρα στον αύλειο χώρο, υπόγειος αρχαιολογικός χώρος Μουσείου).
- Το υπόεργο 6 αφορούσε στην προμήθεια και εγκατάσταση ελαφρού στεγάστρου και αναρτώμενου διαδρόμου επισκεπτών στο πλαίσιο προστασίας και ανάδειξης των διατηρούμενων αρχαίων στο υπόγειο και στο αίθριο του Μουσείου Θήβας.
- Το υπόεργο 7 αφορούσε στην ανάθεση υπηρεσιών σε νομικό, για άμεση παροχή νομικής υποστήριξης στα πλαίσια διενέργειας των διεθνών διαγωνισμών και συμβάσεων και σε περίπτωση που προκύψει έκτακτη ανάγκη για παροχή νομικών συμβουλών.

Στόχος της πράξης ήταν, μέσω των επτά υποέργων, η ολοκλήρωση της επανεκθεσης προϊστορικών - κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας και η παράδοσή του στο κοινό (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2012).

Σήμερα, το Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό, διεθνούς εμβέλειας Μουσείο, που συμβάλλει στην προβολή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Πηγή: Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας, 2021

3.3 Έργα υλοποιηθέντα από άλλους Δημόσιους Φορείς και χρηματοδοτηθέντα από το ΕΣΠΑ 2007 - 2013

Στην Αναπτυξιακή Ενότητα «Πολιτισμός», Άξονας Προτεραιότητας 5: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής, προτεραιότητα 58 - Προστασία και διατήρηση της

πολιτιστικής κληρονομιάς, είχαν ενταχθεί και ολοκληρωθεί δύο ακόμη έργα τα οποία δεν συνιστούν αρχαία μνημεία αλλά νεώτερα και ως εκ τούτου δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής αλλά θα αναφερθούν συνοπτικά. Τα έργα αυτά είναι: 1) «Αναπαλαίωση πρώην οικίας και παρελκόμενων κτισμάτων Κριεζώτη στο ΤΚ Τριάδας του Δήμου Διφυών - Μεσσαπίων» και 2) «Αναστήλωση κτιρίου «ΚΥΜΑ» στα Λουτρά Αιδηψού»

3.3.1 «Αναπαλαίωση πρώην οικίας και παρελκόμενων κτισμάτων Κριεζώτη στο ΤΚ Τριάδας του Δήμου Διφυών - Μεσσαπίων»

Το έργο αφορούσε στην αναπαλαίωση πρώην οικίας και παρελκόμενων κτισμάτων Κριεζώτη, Οπλαρχηγού του 1821 στο ΤΚ Τριάδας του Δήμου Διφυών – Μεσσαπίων. Το έργο είχε συνολικό προϋπολογισμό 2.125.239,87 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη τα 1.162.246,78 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 1.162.246,78 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 06-11-2012 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης τον Δήμο Διφυών – Μεσσαπίων (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Το νεοκλασικό κτίριο, το οποίο βρίσκεται στην κεντρική πλατεία της Κοινότητας Τριάδας της Ευβοίας, είναι από τα λίγα έργα τέχνης που έχουν απομείνει στην Εύβοια. Πρόκειται για ένα λιθόκτιστο διώροφο κτίριο με σύνθεση μιας τετράριχτης, δύο δίριχτων και μιας οριζόντιας ξύλινης στέγης. Στον περιβάλλοντα χώρο υπάρχουν τέσσερα επιπλέον βοηθητικά μονώροφα κτήρια, κτήριο φυλάκων, αποθήκες – στάβλοι, περιστερώνας και αποθήκη. Σύμφωνα με την κτιριακή του επιγραφή, το κτίριο κτίστηκε το 1898, σχεδίου και δαπάνης Σπύρου Κριεζώτη (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2012).

Φυσικό αντικείμενο και στόχο της Πράξης αποτελούσε η πλήρης αναπαλαίωση του κτιρίου και των παρελκομένων κτισμάτων Κριεζώτη μαζί με τον περιβάλλοντα σ' αυτόν χώρο.

Οι κάτωθι φωτογραφίες δείχνουν την εικόνα του κτηρίου πριν και μετά την ολοκλήρωση της Πράξης.

Πηγή: Psaxna.gr, 2021

3.3.2 «Αναστήλωση κτιρίου «ΚΥΜΑ» στα Λουτρά Αιδηψού»

Το έργο αφορούσε στην αναστήλωση του κτιρίου «ΚΥΜΑ» στα Λουτρά Αιδηψού, συνολικού προϋπολογισμού 497.163,30 ευρώ, με τελική Συνολική Δημόσια Δαπάνη 484.165,32 ευρώ (Συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη 484.165,32 ευρώ, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Το έργο εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 31-01-2013 και ολοκληρώθηκε στις 09-02-2017, με φορέα υλοποίησης την Περιφερειακή Ενότητα Ευβοίας και δικαιούχου της Πράξης την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Το κτήριο «Κύμα» ήταν ένα ξύλινο κτίριο οκταγωνικού περιγράμματος, κατασκευασμένο το 1933, πάνω σε εξέδρα μέσα στη θάλασσα. Φυσικό αντικείμενο του έργου ήταν η διενέργεια εργασιών για την αναστήλωση του διατηρητέου κτιρίου «Κύμα», καθώς και την ανακατασκευή και επέκταση της υπάρχουσας εξέδρας επί της οποίας εδράζεται η ξύλινη κατασκευή του αναψυκτηρίου, που διαμορφώθηκε σύμφωνα με την εγκεκριμένη μελέτη του Υπουργείου Πολιτισμού (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2013).

Στόχος της Πράξης ήταν η αποκατάσταση του κτιρίου, που έχει χαρακτηριστεί «διατηρητέο μνημείο».

Οι κάτωθι φωτογραφίες δείχνουν την εικόνα του κτηρίου πριν και μετά την ολοκλήρωση της Πράξης.

Πηγή: Ευβοϊκή Γνώμη online, 2021 και Εταιρία Vasartis, 2021

3.4 Έργα υλοποιηθέντα από το Υπουργείο Πολιτισμού και απενταχθέντα από το ΕΣΠΑ 2007 - 2013

Στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013 είχαν ενταχθεί και υλοποιηθεί από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας (πρώην 23^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και πρώην ΙΑ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων) τρία ακόμη έργα, «Αποκατάσταση ναού Αγίου Νικολάου των Ριτζάνων στον Οξύλιθο Ευβοίας», «Αποκατάσταση μεσαιωνικού πύργου στα Πολιτικά Ευβοίας» και «Ανάπλαση - Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Ρωμαϊκής παλαίστρας στη Χαλκίδα», τα οποία μετά την ολοκλήρωσή τους, απεντάχθηκαν από το ΕΣΠΑ 2007 – 2013, λόγω υπερκάλυψής του ποσού και χρηματοδοτήθηκαν τελικά από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Εθνικοί Πόροι) της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017).

Τα έργα αυτά αφορούν σε αποκατάσταση και ανάδειξη αρχαίων μνημείων και ως εκ τούτου θεωρήθηκε ότι θα πρέπει να αναφερθούν και να γίνει μία συνοπτική παρουσίασή τους.

3.4.1 «Αποκατάσταση ναού Αγίου Νικολάου των Ριτζάνων στον Οξύλιθο Ευβοίας»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση του βυζαντινού ναού του Αγίου Νικολάου των Ριτζάνων και του τοιχογραφικού του διακόσμου, συνολικού προϋπολογισμού 250.000,00 ευρώ. Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013, την 01-09-2010 και ολοκληρώθηκε στις 31-12-2013, με φορέα υλοποίησης την πρώην 23η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Ευβοίας.

Ο ναός του Αγίου Νικολάου των Ριτζάνων βρίσκεται στις νοτιοδυτικές παρυφές του οικισμού του Οξυλίθου Ευβοίας. Πρόκειται για μικρών διαστάσεων σταυρεπίστεγο ναό με μεταγενέστερο νάρθηκα. Ο αρχικός ναός χρονολογείται βάση επιγραφής τουλάχιστον από το 1304 μ.Χ και είχε χαρακτηριστεί με Β.Δ. στις 19-4-1921 ως «προέχων βυζαντινό μνημείο». Στο εσωτερικό του ναού, πριν την έναρξη του έργου, διατηρούνταν μικρό τμήμα του τοιχογραφικού διακόσμου, σημαντικής όμως αρχαιολογικής και καλλιτεχνικής αξίας (Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας, 2013)

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Κατασκευή αποστραγγιστικής τάφρου
- Καθαίρεση των νεωτερικών και σαθρών επιχρισμάτων και κονιαμάτων
- Τοποθέτηση ελκυστήρων για την στήριξη της θολοδομίας
- Αρμολογήματα των τοιχοποιιών και αντιμετώπιση στατικών προβλημάτων με λιθοσυρραφές, τοπικές ανακτήσεις και πιθανόν ενέματα
- Καθαίρεση των σύγχρονων ενισχυτικών τόξων από οπλισμένο σκυρόδεμα στο εσωτερικό
- Αντικατάσταση στέγης κυρίως ναού (αφαίρεση νεωτερικής στέγης, καθαρισμός εξωραχίων, στεγανοποίηση, ανακεράμωση)
- Επισκευή ξύλινης στέγης νάρθηκα
- Καθαίρεση σύγχρονου δαπέδου από σκυρόδεμα και κατασκευή νέου από πήλινες πλάκες
- Άμεσα στερεωτικά μέτρα για τη στερέωση των τοιχογραφιών πριν την έναρξη των εργασιών, εκπόνηση μελέτης συντήρησης και εφαρμογή της μετά την ολοκλήρωση των οικοδομικών εργασιών
- Αντικατάσταση του ξύλινου στεγάστρου στα δυτικά του ναού
- Αντικατάσταση κουφωμάτων
- Εγκατάσταση Η/Μ εξοπλισμού
- Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου
- Επιστημονική τεκμηρίωση – δημοσίευση των ευρημάτων

Στόχος της Πράξης ήταν, με την ολοκλήρωση του έργου, το μνημείο να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και πάλι για τις λατρευτικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και παράλληλα να είναι επισκέψιμο από μεγάλο αριθμό διερχόμενων τουριστών (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση του μνημείου και από την τελική, την φάση ολοκλήρωσης της Πράξης.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.4.2 «Αποκατάσταση μεσαιωνικού πύργου στα Πολιτικά Ευβοίας»

Το έργο αφορούσε στην αποκατάσταση του μεσαιωνικού Πύργου στα Πολιτικά Ευβοίας, συνολικού προϋπολογισμού 400.000,00 ευρώ. Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 09-03-2011 και ολοκληρώθηκε στις 31-07-2014, με φορέα υλοποίησης την πρώτην 23η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας.

Ο Πύργος των Πολιτικών είναι ένα τετραώροφο κτίσμα τετράγωνης κάτοψης 6,0 x 6,0μ. και ύψους 18,50μ. και χρονολογείται στην εποχή της Ενετοκρατίας. Οικοδομήθηκε και συντηρήθηκε ή συμπληρώθηκε κατά την περίοδο της φραγκοκρατίας (στην Εύβοια 1204-1470) και ανήκε σε ένα σύνολο αρκετά όμοιων σε μορφή και λειτουργία πύργων, χρήσιμων για την άμυνα των φεουδαρχών και για την διατήρηση της ασφάλειας των κύριων δρόμων που διέσχιζαν το νησί. Η θύρα εισόδου ανοιγόταν στον δεύτερο όροφο και πρόσβαση σ' αυτήν γινόταν μέσω εξωτερικής ξύλινης ανασυρόμενης κλίμακας. Τη δεκαετία του '60 ανοίχτηκε ισόγεια είσοδος, ενώ περίπου μια δεκαετία αργότερα, το 1973, πραγματοποιήθηκαν εργασίες αποκατάστασης των ζημιών που προκλήθηκαν από την παραπάνω ενέργεια, καθώς και γενικότερης αναστήλωσης του μνημείου, που όμως δεν ολοκληρώθηκαν (Εφορεία Αρχαιοτήτων

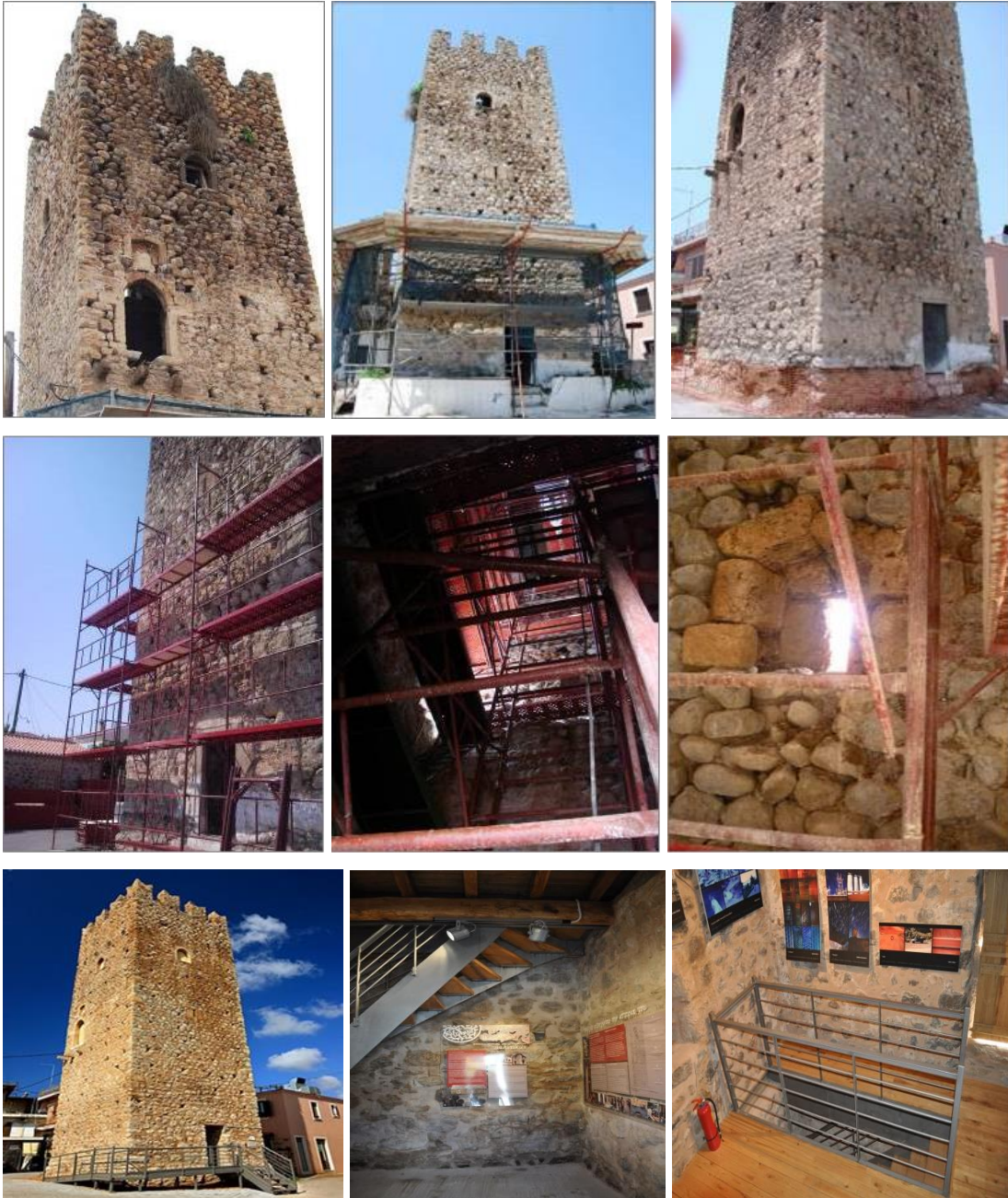
Εύβοιας, 2015)

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Τοποθέτηση σκαλωσιάς και περιίδεση του κτηρίου
- Απομάκρυνση περιμετρικών επιχώσεων και αφαίρεση του περιμετρικού τοιχίου από σκυρόδεμα
- Αφαίρεση ασβεστοχρίσματος και ακαθαρσιών από τη βάση του πύργου, αντικατάσταση νεωτερικών επιχρισμάτων
- Συμπληρώσεις της τοιχοποιίας, βαθύ αρμολόγημα, ενέματα, λιθοσυραφές
- Συμπλήρωση και αρμολόγηση περιθυρωμάτων θύρας και παραθύρων
- Συντήρηση του τζακιού και των λίθινων φουρυσιών
- Εκπόνηση και εφαρμογή μελέτης για την ανακατασκευή των δαπέδων του πύργου στις αρχικές τους στάθμες και την πρόσβαση σε αυτούς (κατασκευή κλιμακοστασίου,
- Ανάκτηση των τμημάτων του θόλου που είχαν καταρρεύσει, λιθοσυρραφή των ρωγμών, εφαρμογή ενεμάτων, περίσφιξη θόλου, τοποθέτηση ελκυστήρων, στεγάνωση,
- Η/Μ εγκαταστάσεις
- Επιστημονική τεκμηρίωση και δημοσίευση του υλικού

Στόχος της Πράξης ήταν, με την ολοκλήρωση του έργου, να εξαλειφθεί ο κίνδυνος κατάρρευσης υλικού από τον πύργο ώστε η προσέγγιση και επίσκεψη σε αυτόν να γίνεται με ασφάλεια και το μνημείο να αποδοθεί στην τοπική κοινωνία. Επιπλέον με τον απόδοση του έργου να βελτιωθεί η αναγνωσιμότητά του μνημείου τόσο για την τοπική κοινωνία και τους επισκέπτες, όσο και για την επιστημονική κοινότητα (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010) .

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση του μνημείου, τη φάση υλοποίησης – διενέργειας εργασιών και τέλος ολοκλήρωση του μνημείου.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.4.3 «Ανάπλαση - Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Ρωμαϊκής παλαίστρας στη Χαλκίδα»

Το έργο αφορούσε στην ανάπλαση και ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου της Ρωμαϊκής παλαίστρας, που βρίσκεται επί της οδού Αρεθούσης στη Χαλκίδα. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανερχόταν στις 350.000,00 ευρώ. Εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 το 2010 και ολοκληρώθηκε το 2015, με φορέα υλοποίησης την ΙΑ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας.

Οι εργασίες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης και αποτελούσαν το φυσικό αντικείμενο της, ήταν οι εξής (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010):

- Συντήρηση των ψηφιδωτών δαπέδων με παραστάσεις πυγμάχων και αγωνοθέτη και η ανάδειξή τους
- Αποκατάσταση των οικοδομικών λειψάνων της λεγόμενης Ρωμαϊκής Παλαίστρας
- Αποξήλωση της παλιάς περίφραξης και κατασκευή νέας περίφραξης 38μ. βαρέως τύπου με μεταλλικά κιγκλιδώματα
- Ανύψωση του μαντρότοιχου που καθορίζει το χώρο κατά 1,60μ
- Πλήρωση του ανοίγματος στο κλιμακοστάσιο με πλινθοδομή στο κτίριο που βρίσκεται δεξιά της εισόδου (μαρμαράδικο) και επίχριση με κονίαμα γήινου υπόλευκου χρώματος στη συνολική του επιφάνεια προς τον αρχαιολογικό χώρο
- Ανύψωση του μαντρότοιχου που ακολουθεί αμέσως μετά το κτίριο (μαρμαράδικο) σε ύψος 3,50μ. με λιθοδομή και επίχριση αυτού με κονίαμα γήινου υπόλευκου χρώματος με μικρή περιεκτικότητα σε κίτρινη όχρα
- Κατασκευή ηχομονωτικών πετασμάτων 47,74 m² και ύψος περίπου 6,20μ
- Εργασίες αποψιλώσεων, καθαρισμών και φυτεύσεις με αναρριχητικά και θαμνώδη φυτά με βραχύ ριζικό σύστημα για την κάλυψη των μαντρότοιχων και των τοίχων των όμορων βιοτεχνικών.

Στόχος της Πράξης ήταν, με την ολοκλήρωση του έργου ανάπλασης, ανάδειξης και συντήρησης του αρχαιολογικού χώρου της Ρωμαϊκής Παλαίστρας, να είναι ανοιχτός ο αρχαιολογικός χώρος στο ευρύ κοινό και προσβάσιμος και στα ΑμεΑ. Επιπλέον, μέσω συνεργασίας με την εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα, να γίνει ευαισθητοποίηση των μαθητών και ενημέρωσή τους γύρω από την ιστορία του χώρου που εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πεδίο της αρχαίας πόλης (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010).

Ακολουθεί φωτογραφικό υλικό από την αρχική κατάσταση του μνημείου, τη φάση υλοποίησης – διενέργειας εργασιών και τέλος ολοκλήρωση του μνημείου.

Πηγή: Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας

3.5 Ανακεφαλαίωση

Τα έργα, τα οποία υλοποιήθηκαν μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, εντάχθηκαν στην Αναπτυξιακή Ενότητα «Πολιτισμός» με στόχο τη στερέωση, την αποκατάσταση και την ανάδειξη των μνημείων αυτών, ώστε μετά την ολοκλήρωσή τους να καταστούν επισκέψιμα και λειτουργικά. Ο ευρύτερος σκοπός των ενταγμένων Πράξεων ήταν να χρησιμοποιηθούν από την τοπική κοινωνία, ικανοποιώντας τις λατρευτικές της ανάγκες στην περίπτωση των ναών και εν γένει να αποτελέσουν πόλο έλξης επισκεπτών, στοχεύοντας στην τόνωση του τουρισμού και της τοπικής ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

4.1 Εισαγωγή

Στο παρόν Κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η ερευνητική μεθοδολογία της εργασίας. Θα παρουσιαστούν δηλαδή ο σκοπός της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, η ερευνητική μέθοδος, η ερευνητική διαδικασία, το ερωτηματολόγιο και η μέθοδος ανάλυσης.

4.2 Σκοπός έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Η έρευνα είχε σαν αντικείμενο την αξιολόγηση, από το επιστημονικό προσωπικό των Εφορειών Αρχαιοτήτων, του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 όσον αφορά στην προστασία και ανάδειξη των αρχαίων μνημείων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, την παρουσίαση τόσο των προβλημάτων που ενδεχομένως ανέκυψαν κατά την υλοποίηση των έργων όσο και την παρούσα κατάσταση των μνημείων.

Με την παρούσα έρευνα έγινε προσπάθεια προσέγγισης των κάτωθι ερευνητικών ερωτημάτων:

- Ποια η αποτελεσματικότητα του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 στην προστασία και ανάδειξη μνημείων;
- Με ποιο κριτήριο επελέγησαν τα έργα αυτά;
- Ήταν επαρκής η χρηματοδότηση για την προστασία του κάθε μνημείου ή απαιτήθηκαν και συμπληρωματικές χρηματοδοτήσεις;
- Υπήρχαν προβλήματα κατά την υλοποίηση του προγράμματος και αν ναι, ποια ήταν αυτά;
- Τα έργα αυτά συνέβαλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας και αν ναι με ποιο τρόπο;
- Τα έργα, τα οποία ολοκληρώθηκαν, είναι σήμερα ανοιχτά και προσβάσιμα σε επισκέπτες και αν όχι γιατί;

4.3 Ερευνητική μέθοδος

Η ερευνητική μέθοδος αποτελεί την τεχνική συλλογής δεδομένων. Μπορεί να περιλαμβάνει κάποιο συγκεκριμένο εργαλείο έρευνας – όπως ερωτηματολόγιο ατομικής συμπλήρωσης ή δομημένες συνεντεύξεις – ή συμμετοχική παρατήρηση, όπου ο ερευνητής ακούει και παρατηρεί άλλα άτομα (Αϊδίνης, 2021).

Για την παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική προσέγγιση με τη χρήση ερωτηματολογίου με ερωτήσεις κλειστού τύπου, ώστε να διασφαλιστούν τα ακριβή ποσοτικά δεδομένα. Επειδή όμως αποτελεί μελέτη περίπτωσης, δηλαδή την υλοποίηση

έργων προστασίας και ανάδειξης αρχαίων μνημείων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, και με τον περιορισμό ότι απευθύνεται στο επιστημονικό προσωπικό των Εφορειών Αρχαιοτήτων της Περιφέρειας Στερεάς, διενεργήθηκε και μία εν είδη ποιοτική έρευνα - συνέντευξη στην πρώην Προϊστάμενη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Εύβοιας, με στόχο να ληφθούν πιο εξειδικευμένες πληροφορίες όσον αφορά στην ένταξη και την υλοποίηση των έργων στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013, από την οπτική του Προϊσταμένου, πληροφορίες οι οποίες ενδεχομένως να μην μπορούσαν να ληφθούν από το επιστημονικό προσωπικό, το οποίο συμμετείχε στην ποσοτική έρευνα. Η συνέντευξη δεν ήταν εφικτό να πραγματοποιηθεί δια ζώσης λόγω της νέας θέσης της συνεντευξιαζόμενης στο Εθνικό Μουσείο του Κατάρ και πραγματοποιήθηκε μέσω Skype. Οι ερωτήσεις, οι οποίες τέθηκαν είναι παρόμοιες με τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, ώστε να υπάρχει μια συνάφεια και συνέχεια στην ανάλυση.

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε μέσω της εφαρμογής Google Forms και εστάλη μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις αρμόδιες ΕΦΑ, προκειμένου να διαβιβαστεί στο επιστημονικό προσωπικό τους.

4.4 Ερευνητική διαδικασία

Η έρευνα απευθύνθηκε στο επιστημονικό προσωπικό (αρχαιολόγοι, αρχιτέκτονες, συντηρητές, διοικητικό προσωπικό), μόνιμοι υπάλληλοι και υπάλληλοι με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου των Εφορειών Αρχαιοτήτων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Η έρευνα περιορίστηκε στο προσωπικό των συγκεκριμένων ειδικοτήτων, ως τους πιο κατάλληλους, λόγω της άμεσης επαγγελματικής ενασχόλησής τους, να μας απαντήσουν τα ερωτήματα ενδιαφέροντος. Οι ερωτηθέντες ανήκουν σε διαφορετικά επίπεδα ως προς την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, καθώς και τον χρόνο εργασίας τους στις Εφορείες Αρχαιοτήτων.

Το προσωπικό των ΕΦΑ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανερχόταν στα 80 άτομα, σύμφωνα με το έγγραφο τοποθέτησης υπαλλήλων, το οποίο είχε εκδοθεί το 2018 από το Υπουργείο Πολιτισμού. Στη συνέχεια έγινε προσπάθεια, με αλληπάλληλες τηλεφωνικές επικοινωνίες με τις εν λόγω ΕΦΑ, να επιβεβαιωθεί αυτός ο αριθμός, ο οποίος κατά προσέγγιση, ανέρχεται στα 60 άτομα, λόγω συνταξιοδοτήσεων, αποσπάσεων και μετατάξεων.

4.5 Ερωτηματολόγιο

Το ερευνητικό εργαλείο (ερωτηματολόγιο) που χρησιμοποιήθηκε στην ποσοτική έρευνα περιελάμβανε ερωτήσεις κλειστού τύπου, διαμορφωμένες με βάση την κλίμακα Likert και μία ερώτηση ανοιχτού τύπου.

Αποτελείται από ερωτήσεις γενικής φύσεως, όπως το φύλο, η ηλικία, το επίπεδο μόρφωσης κ.α., και ερωτήσεις που αφορούν στην άποψη των ερωτηθέντων, σύμφωνα με την εμπειρία τους στη διαχείριση έργων ΕΣΠΑ, για την ένταξη των έργων, τα προβλήματα που προέκυψαν, την αποτελεσματικότητα του ΕΣΠΑ κ.α.

4.6 Μέθοδος ανάλυσης

Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS. Καταχωρήθηκαν τα δεδομένα, με τη χρήση των κατάλληλων μεταβλητών, έγινε η παραμετροποίηση τους και τέλος η στατιστική ανάλυση όπως θα παρουσιαστεί παρακάτω. Χρησιμοποιήθηκαν μέτρα περιγραφικής στατιστικής καθώς και επαγωγικής στατιστικής για την ανάλυση των συσχετίσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

5.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της έρευνας. Στην πρώτη ενότητα θα αναλυθούν τα δημογραφικά δεδομένα των συμμετεχόντων, οι απαντήσεις τους σχετικά με την αξιολόγηση του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, τα προβλήματα που προέκυψαν κατά την υλοποίηση των έργων, καθώς και οι απόψεις τους αναφορικά με τα ολοκληρωμένα έργα μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013. Οι αναλύσεις της πρώτης ενότητας θα γίνουν μέσω μέτρων περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής. Στην δεύτερη ενότητα του Κεφαλαίου θα παρουσιαστούν οι απαντήσεις που δόθηκαν από την πρώην Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ευβοίας στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας.

5.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ποσοτικής έρευνας μέσω μέτρων περιγραφικής στατιστικής

5.2.1 Δημογραφικά στοιχεία

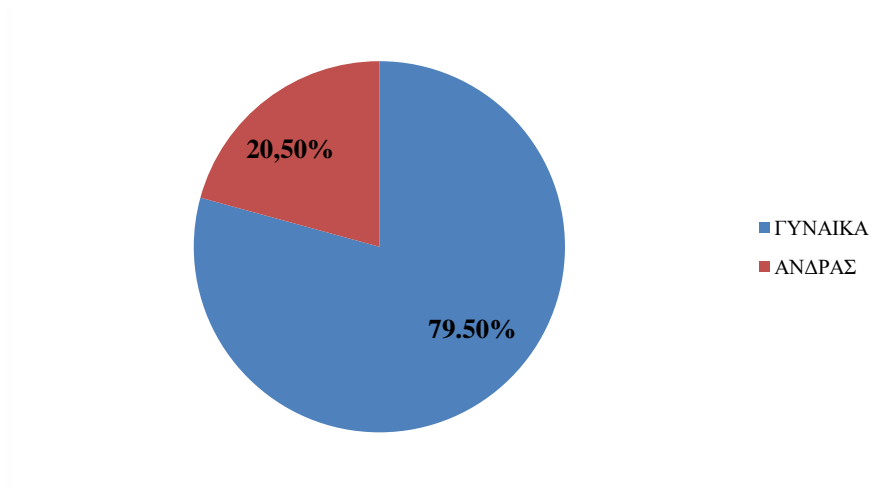
➤ Φύλο

Στην έρευνα που διενεργήθηκε, έλαβαν μέρος 39 άτομα, εκ των οποίων το 79,50% ήταν γυναίκες (συχνότητα: 31) και το υπόλοιπο 20,50% (συχνότητα: 8) ήταν άνδρες.

Πίνακας 5.1
Φύλο συμμετεχόντων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Γυναίκα	31	79,5	79,5	79,5
Άνδρας	8	20,5	20,5	100,0
Total	39	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.1
Φύλο συμμετεχόντων

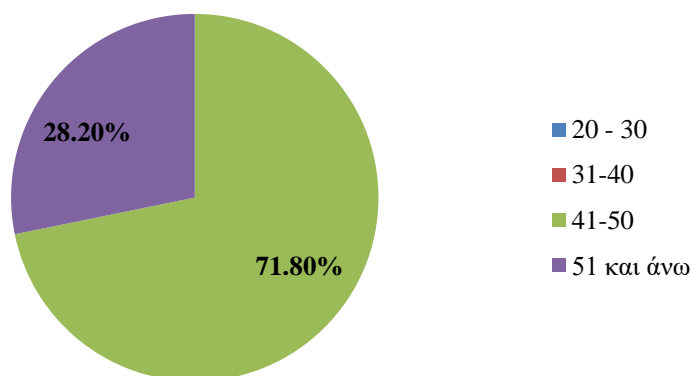
➤ **Ηλικία**

Αναφορικά με την ηλικία των συμμετεχόντων, το 71,80% ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία των 41 – 50 ετών (συχνότητα: 28) και το 28,20% στην κατηγορία των 51 ετών και άνω (συχνότητα: 11). Δεν υπάρχει κανένας συμμετέχοντας στις ηλικιακές κατηγορίες 20 – 30 ετών και 31 – 40 ετών.

Πίνακας 5.2
Ηλικία συμμετεχόντων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 41-50 ετών	28	71,8	71,8	71,8
Valid 51 και άνω	11	28,2	28,2	100,0
Total	39	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.2

Ηλικία συμμετεχόντων

➤ Επίπεδο Εκπαίδευσης

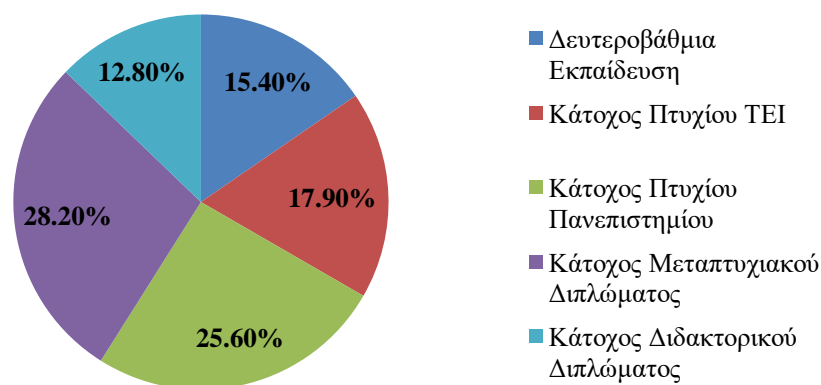
Σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των συμμετεχόντων, το 28,20% ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος, το 25,60% κάτοχοι πτυχίου Πανεπιστημίου, το 17,90% κάτοχοι πτυχίου ΤΕΙ, το 15,40% απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τέλος το 12,80% κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος.

Πίνακας 5.3

Επίπεδο εκπαίδευσης συμμετεχόντων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	6	15,4	15,4	15,4
Κάτοχος Πτυχίου ΤΕΙ	7	17,9	17,9	33,3
Κάτοχος Πτυχίου Πανεπιστημίου	10	25,6	25,6	59,0
Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος	11	28,2	28,2	87,2
Κάτοχος Διδακτορικού Διπλώματος	5	12,8	12,8	100,0
Total	39	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.3

Επίπεδο εκπαίδευσης συμμετεχόντων

➤ **Κύρια Απασχόληση**

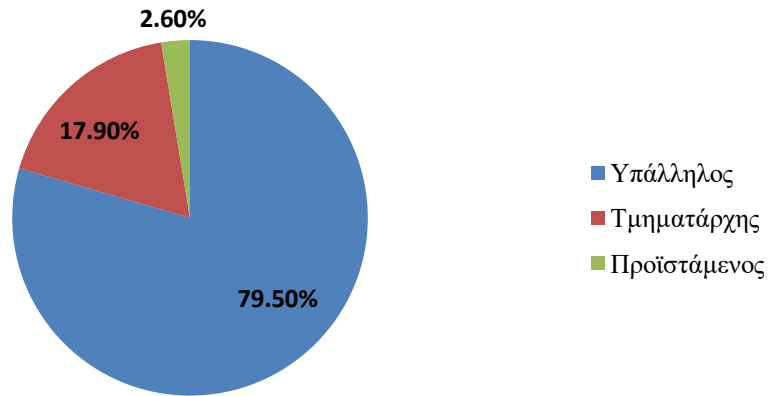
Σύμφωνα με τον Πίνακα 5.4, το 79,50% των συμμετεχόντων ήταν υπάλληλοι (συχνότητα: 31), το 17,90% Τμηματάρχες (συχνότητα: 7) και 1 συμμετέχοντας, με ποσοστό 2,60%, ήταν Προϊστάμενος σε Εφορεία Αρχαιοτήτων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Πίνακας 5.4

Κύρια απασχόληση συμμετεχόντων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Υπάλληλος	31	79,5	79,5	79,5
Τμηματάρχης	7	17,9	17,9	97,4
Προϊστάμενος	1	2,6	2,6	100,0
Total	39	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.4
Κόρια απασχόληση συμμετεχόντων

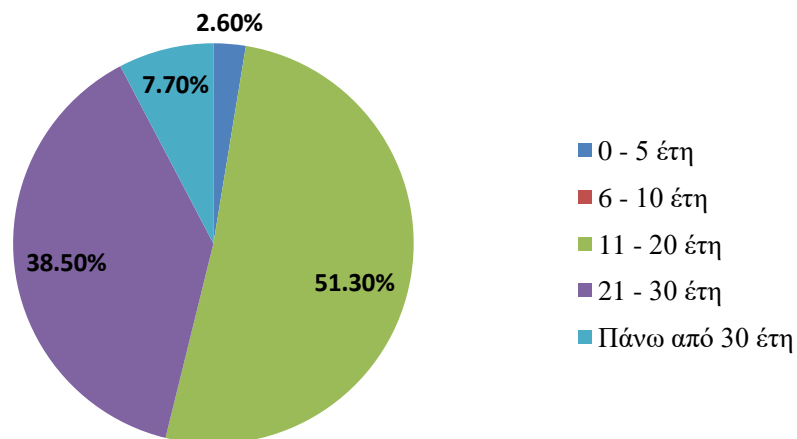
➤ **Έτη Προϋπηρεσίας**

Αναφορικά με τα έτη προϋπηρεσίας των συμμετεχόντων, το 51,30% των συμμετεχόντων έχει 11-20 έτη προϋπηρεσίας (συχνότητα: 20), το 38,50% έχει 21 – 30 έτη προϋπηρεσίας (συχνότητα: 15), το 7,70% έχει πάνω από 30 έτη προϋπηρεσίας (συχνότητα: 3) και μόλις ένας συμμετέχοντας, με ποσοστό 2,60% έχει 0 – 5 έτη προϋπηρεσίας.

Πίνακας 5.5
Έτη Προϋπηρεσίας συμμετεχόντων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
0 - 5 έτη	1	2,6	2,6	2,6
11 - 20 έτη	20	51,3	51,3	53,8
Valid 21 – 30 έτη	15	38,5	38,5	92,3
Πάνω από 30 έτη	3	7,7	7,7	100,0
Total	39	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.5

Έτη Προϋπηρεσίας συμμετεχόντων

➤ **Σχέση εργασίας**

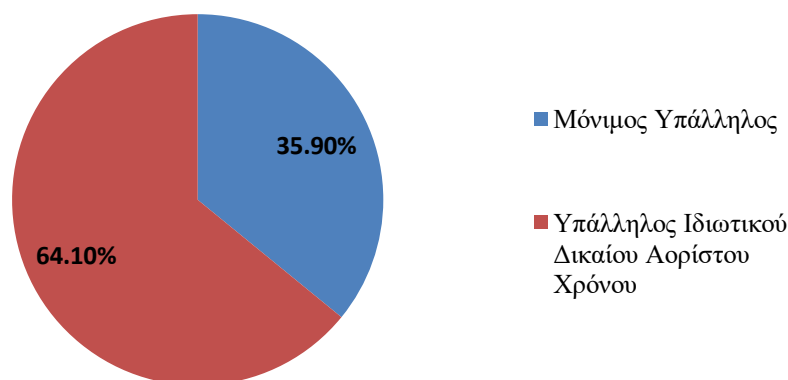
Το 64,10% των συμμετεχόντων είναι υπάλληλοι Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου (συχνότητα: 25) και το 35,90% μόνιμοι υπάλληλοι (συχνότητα: 14).

Πίνακας 5.6

Σχέση εργασίας συμμετεχόντων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Μόνιμος υπάλληλος	14	35,9	35,9	35,9
Υπάλληλος Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου	25	64,1	64,1	100,0
Total	39	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.6

Σχέση εργασίας συμμετεχόντων

➤ **Ειδικότητα απασχόλησης**

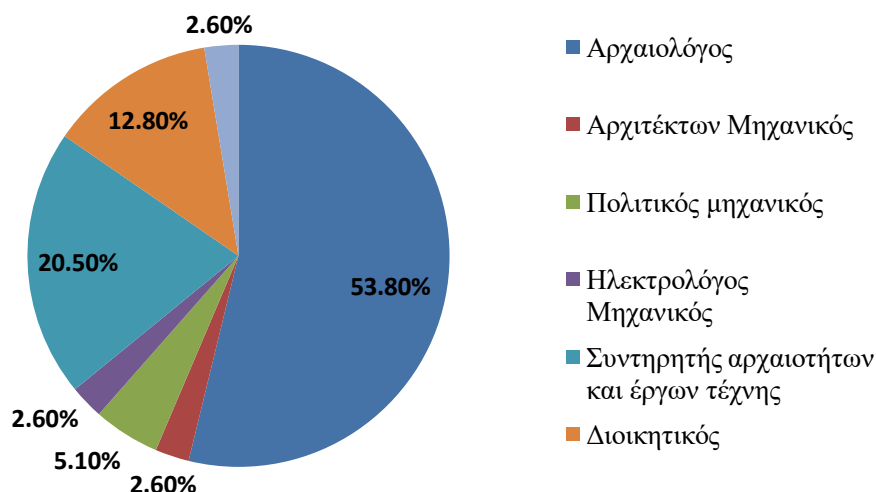
Ως προς την ειδικότητα απασχόλησης, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι Αρχαιολόγοι με ποσοστό 53,80% (συχνότητα: 21), το 20,50% είναι Συντηρητές αρχαιοτήτων και έργων τέχνης (συχνότητα: 8), το 12,80% είναι Διοικητικοί Υπάλληλοι (συχνότητα: 5), το 5,10% είναι Πολιτικοί Μηχανικοί (συχνότητα: 2), ένας Ηλεκτρολόγος Μηχανικός με ποσοστό 2,60%, ένας Αρχιτέκτων Μηχανικός με ποσοστό 2,60% και ένας Λογιστής με ποσοστό 2,60%.

Πίνακας 5.7

Ειδικότητα απασχόλησης συμμετεχόντων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Αρχαιολόγος	21	53,8	53,8	53,8
Συντηρητής αρχαιοτήτων και έργων τέχνης	8	20,5	20,5	74,4
Πολιτικός Μηχανικός	2	5,1	5,1	79,5
Valid Αρχιτέκτων Μηχανικός	1	2,6	2,6	82,1
Ηλεκ/γος Μηχανικός	1	2,6	2,6	84,6
Λογίστρια	1	2,6	2,6	87,2
Διοικητικός Υπάλληλος	5	12,8	12,8	100,0
Total	39	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.7

Ειδικότητα απασχόλησης συμμετεχόντων

5.2.2 Ερωτήσεις που αφορούν στην αξιολόγηση του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και στα προβλήματα που προέκυψαν

➤ Έχετε απασχοληθεί σε διαχείριση – υλοποίηση έργου ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, με στόχο την προστασία και ανάδειξη μνημείων (θεματική ενότητα 58);

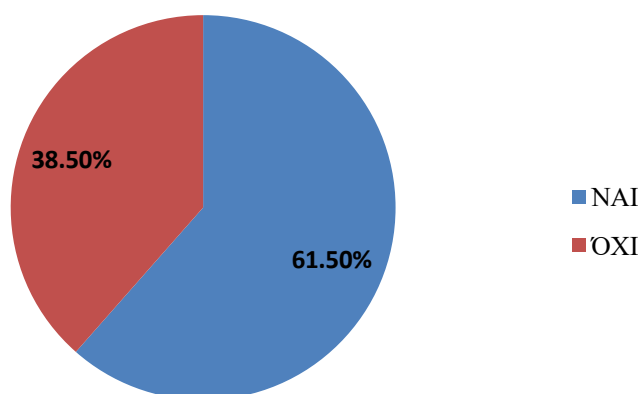
Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα, με ποσοστό 61,50% έχει απασχοληθεί σε έργο ΕΣΠΑ (συχνότητα: 24), ενώ δεν έχουν απασχοληθεί σε διαχείριση - υλοποίηση έργου ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 το 38,50% (συχνότητα:15)

Πίνακας 5.8

Απασχόληση συμμετεχόντων σε ΕΣΠΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Ναι	24	61,5	61,5	61,5
Όχι	15	38,5	38,5	100,0
Total	39	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.8

Απασχόληση συμμετεχόντων σε ΕΣΠΑ

➤ **Εάν ναι, σε πόσα έργα έχετε απασχοληθεί;**

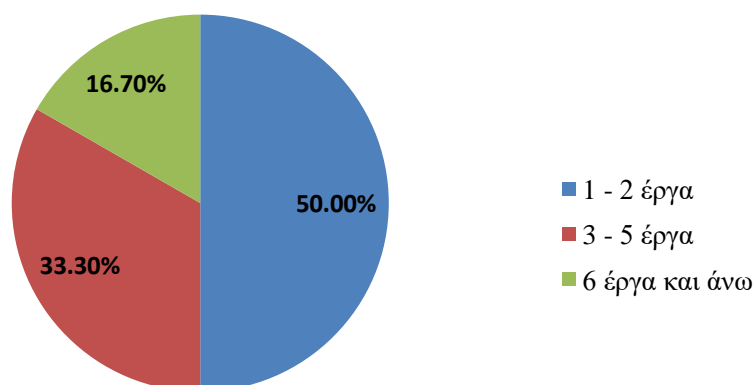
Από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, σε σύνολο 39 ατόμων, απασχολήθηκαν στη διαχείριση και υλοποίηση έργων στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013, 24 άτομα, όπως προέκυψε και από την προηγούμενη ερώτηση. Το 50% των ατόμων αυτών απασχολήθηκε σε 1 – 2 έργα (συχνότητα:12), το 33,30% σε 3 – 5 έργα (συχνότητα: 8) και το 16,70% σε 6 έργα και άνω (συχνότητα: 4)

Πίνακας 5.9

Αριθμός εκτελούμενων έργων ΕΣΠΑ συμμετεχόντων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 - 2	12	50,0	50,0	50,0
3 - 5	8	33,3	33,3	83,3
6 και άνω	4	16,7	16,7	100,0
Total	24	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.9

Αριθμός εκτελούμενων έργων ΕΣΠΑ συμμετεχόντων

➤ Ήταν σαφής η διαδικασία επιλογής των προς ένταξη έργων;

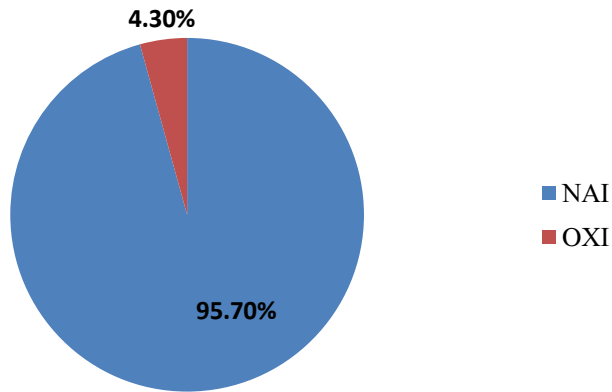
Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες σε υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ, με ποσοστό 95,70%, πιστεύουν ότι ήταν σαφής η διαδικασία ένταξης των έργων (συχνότητα: 22). Το 4,30%, δηλαδή ένας συμμετέχοντας θεωρεί ότι δεν ήταν σαφής η διαδικασία. Στη συγκεκριμένη ερώτηση δεν απάντησε ένας εκ των συμμετεχόντων σε διαχείριση – υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ.

Πίνακας 5.10

Σαφής διαδικασία ένταξης έργων στο ΕΣΠΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Ναι	22	91,7	95,7	95,7
Όχι	1	4,2	4,3	100,0
Total	23	95,8	100,0	
Missing				
System	1	4,2		
Total	24	100,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.10

Σαφής διαδικασία ένταξης έργων στο ΕΣΠΑ

➤ Σύμφωνα με τη δική σας εμπειρία, ιεραρχείστε ανάλογα με τη σημαντικότητα που είχαν τα παρακάτω κριτήρια ένταξης στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013 στα έργα στα οποία απασχοληθήκατε. [Ιεραρχείστε τα παρακάτω από το 1 έως το 5. (Όπου 5: το πλέον σημαντικό, 4: πολύ σημαντικό, 3: αρκετά σημαντικό, 2: λίγο σημαντικό, 1: καθόλου σημαντικό)]

Στη συγκεκριμένη ερώτηση ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην διαχείριση και υλοποίηση έργων μέσω του ΕΣΠΑ να ιεραρχήσουν την σημαντικότητα των δοθέντων κριτηρίων ένταξης για το έργο στο οποίο απασχολήθηκαν. Ένας εκ των συμμετεχόντων δεν απάντησε καθόλου.

Πίνακας 5.11

Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ

Ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης (πληρότητα φακέλου, μελέτες κ.λπ.)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Λίγο σημαντικό	2	8,3	8,7	8,7
Αρκετά σημαντικό	3	12,5	13,0	21,7
Πολύ σημαντικό	7	29,2	30,4	52,2
Το πλέον σημαντικό	11	45,8	47,8	100,0
Total	23	95,8	100,0	
Missing System	1	4,2		
Total	24	100,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.12**Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ****Σημαντικότητα – μοναδικότητα μνημείου**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Λίγο σημαντικό	1	4,2	4,3	4,3
Αρκετά σημαντικό	5	20,8	21,7	26,1
Πολύ σημαντικό	6	25,0	26,1	52,2
Το πλέον σημαντικό	11	45,8	47,8	100,0
Total	23	95,8	100,0	
Missing System	1	4,2		
Total	24	100,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.13**Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ****Μνημείο-Τοπική Ανάπτυξη**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Λίγο σημαντικό	2	8,3	8,7	8,7
Αρκετά σημαντικό	8	33,3	34,8	43,5
Πολύ σημαντικό	8	33,3	34,8	78,3
Το πλέον σημαντικό	5	20,8	21,7	100,0
Total	23	95,8	100,0	
Missing System	1	4,2		
Total	24	100,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.14**Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ****Αιτήματα φορέων τοπικής κοινωνίας**

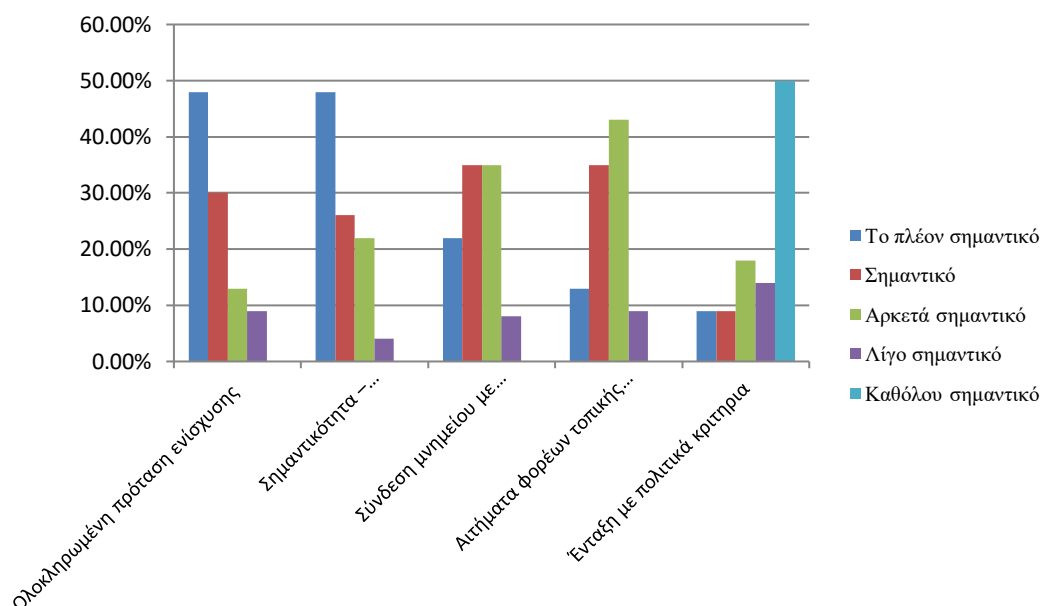
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Λίγο σημαντικό	2	8,3	8,7	8,7
Αρκετά σημαντικό	10	41,7	43,5	52,2
Valid Πολύ σημαντικό	8	33,3	34,8	87,0
Το πλέον σημαντικό	3	12,5	13,0	100,0
Total	23	95,8	100,0	
Missing System	1	4,2		
Total	24	100,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.15**Ιεράρχηση κριτηρίου ένταξης στο ΕΣΠΑ****Ένταξη με πολιτικά κριτήρια**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Καθόλου σημαντικό	11	45,8	50,0	50,0
Λίγο σημαντικό	3	12,5	13,6	63,6
Valid Αρκετά σημαντικό	4	16,7	18,2	81,8
Πολύ σημαντικό	2	8,3	9,1	90,9
Το πλέον σημαντικό	2	8,3	9,1	100,0
Total	22	91,7	100,0	
Missing System	2	8,3		
Total	24	100,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.11

Ιεράρχηση κριτηρίων ένταξης έργων στο ΕΣΠΑ

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 5.11, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρούν ότι τα σημαντικότερα κριτήρια για την ένταξη του έργου στο ΕΣΠΑ ήταν η σημαντικότητα – μοναδικότητα του μνημείου και η ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης, ακολουθούν τα αιτήματα των φορέων της τοπικής κοινωνίας και η σύνδεση του μνημείου με την τοπική ανάπτυξη και τέλος δεν θεωρούν ότι η ένταξη του μνημείου έγινε με πολιτικά κριτήρια.

Όσον αφορά στο πρώτο κριτήριο, ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης, το 48% θεωρεί ότι είναι το πιο σημαντικό (συχνότητα: 11), το 30% σημαντικό (συχνότητα: 7), το 13% αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 3) και 9% λίγο σημαντικό (συχνότητα: 2).

Όσον αφορά στο δεύτερο κριτήριο, σημαντικότητα – μοναδικότητα του μνημείου, το 48% θεωρεί ότι είναι το πιο σημαντικό (συχνότητα: 11), το 26% σημαντικό (συχνότητα: 6), το 22% αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 5) και 4% λίγο σημαντικό (συχνότητα: 1).

Όσον αφορά στο τρίτο κριτήριο, σύνδεση του μνημείου με την τοπική ανάπτυξη, το 35% θεωρεί ότι είναι σημαντικό (συχνότητα: 8), το 35% αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 8), το 22% το πιο σημαντικό (συχνότητα: 5), και 8% λίγο σημαντικό (συχνότητα: 2).

Όσον αφορά στο τέταρτο κριτήριο, αιτήματα των φορέων της τοπικής κοινωνίας, το 43% θεωρεί ότι είναι αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 10), το 35% θεωρεί ότι είναι

σημαντικό (συχνότητα: 8), το 13% το πιο σημαντικό (συχνότητα: 3), και 9% λίγο σημαντικό (συχνότητα: 2).

Όσον αφορά στο πέμπτο κριτήριο, ένταξη του μνημείου με πολιτικά κριτήρια., το 50% θεωρεί ότι είναι καθόλου σημαντικό (συχνότητα: 11), το 18% αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 4), το 18% λίγο σημαντικό (συχνότητα: 3), το 9% το πιο σημαντικό (συχνότητα: 2) και 9% σημαντικό (συχνότητα: 2).

Αθροίζοντας τις επιλογές του πλέον σημαντικού και του σημαντικού από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, αναδεικνύεται αυτό στο οποίο αποδίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Σύμφωνα με αυτό η κατάταξη είναι η εξής: 1) ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης με ποσοστό 78%, 2) σημαντικότητα – μοναδικότητα του μνημείου με ποσοστό 74%, 3) σύνδεση του μνημείου με την τοπική ανάπτυξη με ποσοστό 57%, 4) αιτήματα των φορέων της τοπικής κοινωνίας με ποσοστό 48% και 5) ένταξη του μνημείου με πολιτικά κριτήρια με ποσοστό 18%.

➤ **Σύμφωνα με την εμπειρία σας, ήταν επαρκής η χρηματοδότηση για την προστασία και ανάδειξη του μνημείου, στο οποίο απασχοληθήκατε;**

Στην ερώτηση αυτή ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες σε υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ να απαντήσουν αν η χρηματοδότηση που τους είχαν παρασχεθεί μέσω του ΕΣΠΑ ήταν επαρκής για την προστασία και ανάδειξη του μνημείου.

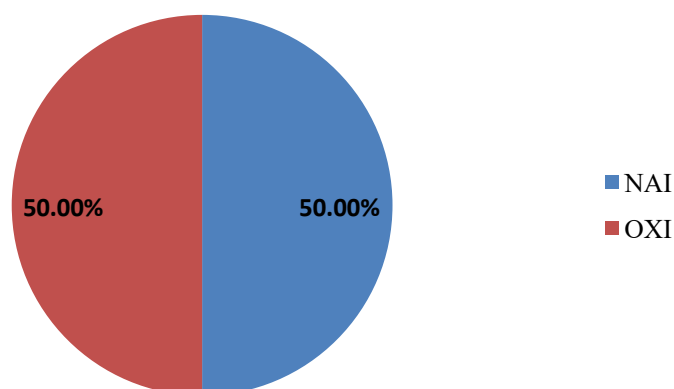
Από τις απαντήσεις που δόθηκαν δεν προκύπτει ξεκάθαρη απάντηση αναφορικά με το αν ήταν επαρκής η χρηματοδότηση στα έργα τα οποία απασχολήθηκαν οι συμμετέχοντες. Το 50% θεωρεί ότι ήταν επαρκής (συχνότητα:12) και το άλλο 50% ότι δεν ήταν επαρκής (συχνότητα: 12).

Πίνακας 5.16

Επάρκεια χρηματοδότησης των έργων ΕΣΠΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	12	50,0	50,0
	Όχι	12	50,0	100,0
	Total	24	100,0	100,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.12

Επάρκεια χρηματοδότησης των έργων ΕΣΠΑ

➤ **Αν όχι, υπήρξε συμπληρωματική χρηματοδότηση για την ολοκλήρωση των έργων και από ποια πηγή;**

Στην ερώτηση αυτή, αν υπήρξε δηλαδή συμπληρωματική χρηματοδότηση για την ολοκλήρωση των έργων και αν ναι από ποια πηγή, έπρεπε να απαντήσουν μόνο όσοι στην προηγούμενη ερώτηση απάντησαν OXI. Συνολικά οι ληφθείσες απαντήσεις ήταν 17 αλλά έγινε χρήση φίλτρου και παρακάτω παρουσιάζονται μόνο οι 12, που είχαν απαντήσει OXI.

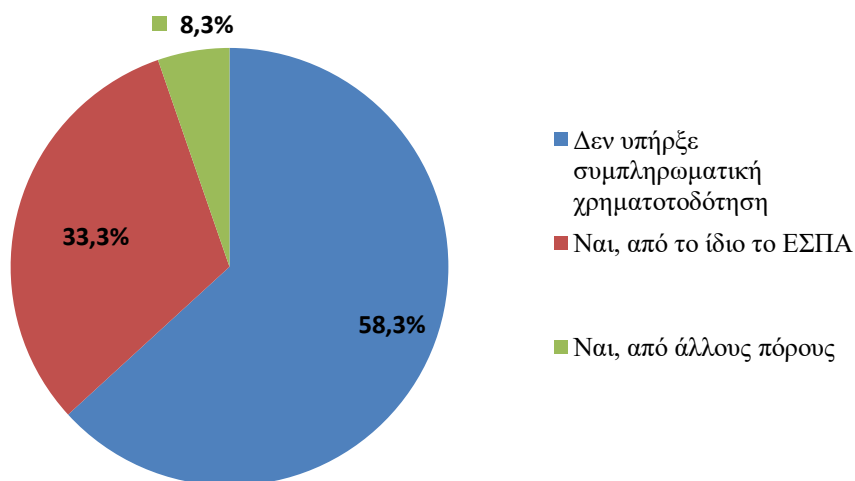
Το 58,3% απάντησε ότι δεν υπήρξε συμπληρωματική χρηματοδότηση (συχνότητα: 7), το 33,3% ότι υπήρξε συμπληρωματική χρηματοδότηση από το ίδιο το ΕΣΠΑ (συχνότητα: 4) και το 5,30% ότι υπήρξε χρηματοδότηση από άλλους πόρους (συχνότητα: 1).

Πίνακας 5.17

Συμπληρωματική χρηματοδότηση των έργων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Δεν υπήρξε συμπληρωματική χρηματοδότηση	7	58,3	58,3	58,3
Ναι, από το ίδιο το ΕΣΠΑ	4	33,3	33,3	91,7
Ναι, από άλλους πόρους	1	8,3	8,3	100,0
Total	12	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.13

Συμπληρωματική χρηματοδότηση των έργων

➤ Σύμφωνα με την εμπειρία σας, ανέκυψαν προβλήματα κατά τη διαδικασία υλοποίησης των έργων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 - 2013;

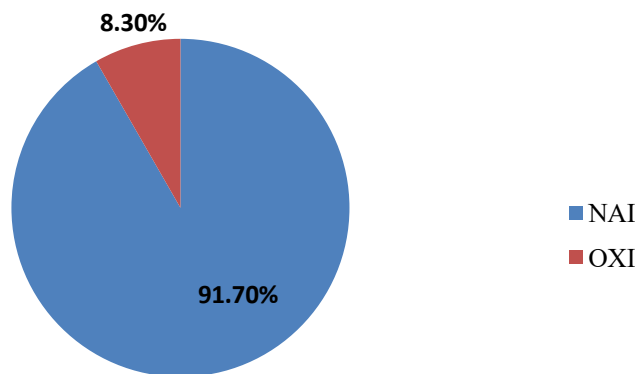
Σύμφωνα με το Διάγραμμα 5.12, το 91,70% των απασχολούμενων σε έργα ΕΣΠΑ την περίοδο 2007 - 2013 απάντησε ότι υπήρξαν προβλήματα κατά τη διαδικασία υλοποίησης των έργων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 (συχνότητα: 22), ενώ το 8,30% απάντησε ότι δεν υπήρχαν προβλήματα (συχνότητα: 2).

Πίνακας 5.18

Ύπαρξη προβλημάτων στην υλοποίηση των έργων ΕΣΠΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	22	91,7	91,7	91,7
Valid Όχι	2	8,3	8,3	100,0
Total	24	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.14

Έπαρξη προβλημάτων στην υλοποίηση των έργων ΕΣΠΑ

- Εάν ναι, ιεραρχείστε τα παρακάτω σύμφωνα με τη σημαντικότητα που θεωρείτε ότι είχαν στην πρόοδο του έργου. [Ιεραρχείστε τα παρακάτω από το 1 έως το 5. (Όπου 5: το πλέον σημαντικό, 4: σημαντικό, 3: αρκετά σημαντικό, 2: λίγο σημαντικό, 1: καθόλου σημαντικό)]

Με την ανωτέρω ερώτηση ζητήθηκε από όσους στην προηγούμενη ερώτηση απάντησαν ότι υπήρχαν προβλήματα στην υλοποίηση των έργων μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, δηλαδή 22 άτομα, να ιεραρχήσουν, με κλίμακα από το 1 έως το 5, τα προβλήματα που τους δόθηκαν, σύμφωνα με το πόσο αυτοί θεωρούν ότι επηρέασαν την πορεία υλοποίησης του έργου. Οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν 23. Έγινε όμως χρήση φίλτρου για να ληφθούν υπόψη μόνο οι σχετικές απαντήσεις.

Πίνακας 5.19

Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ -

Καθυστερήσεις κατά την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Λίγο σημαντικό	1	4,5	4,5	4,5
Αρκετά σημαντικό	9	40,9	40,9	45,5
Valid Πολύ σημαντικό	8	36,4	36,4	81,8
Το πλέον σημαντικό	4	18,2	18,2	100,0
Total	22	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.20

Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ

Σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Λίγο σημαντικό	1	4,5	4,5	4,5
Αρκετά σημαντικό	3	13,6	13,6	18,2
Πολύ σημαντικό	11	50,0	50,0	68,2
Το πλέον σημαντικό	7	31,8	31,8	100,0
Total	22	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.21

Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ

Αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο εκτέλεσης έργων – προμηθειών – υπηρεσιών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Λίγο σημαντικό	4	18,2	18,2	18,2
Αρκετά σημαντικό	6	27,3	27,3	45,5
Πολύ σημαντικό	9	40,9	40,9	86,4
Το πλέον σημαντικό	3	13,6	13,6	100,0
Total	22	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.22**Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ****Δυσχέρεια στη συνεργασία με λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς**

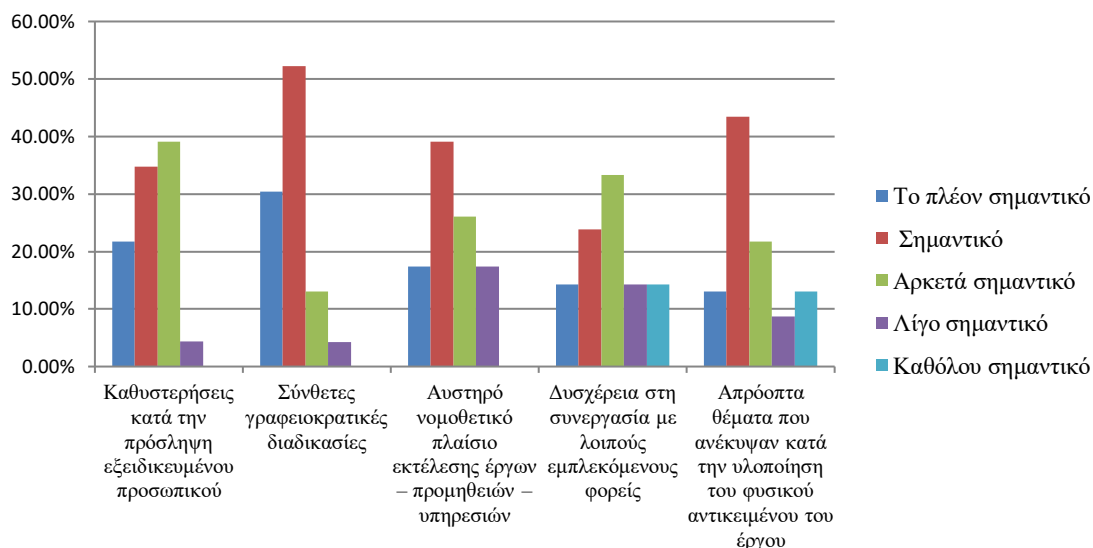
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Καθόλου σημαντικό	3	13,6	15,0	15,0
Λίγο σημαντικό	3	13,6	15,0	30,0
Αρκετά σημαντικό	6	27,3	30,0	60,0
Πολύ σημαντικό	5	22,7	25,0	85,0
Το πλέον σημαντικό	3	13,6	15,0	100,0
Total	20	90,9	100,0	
Missing System	2	9,1		
Total	22	100,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.23**Ιεράρχηση προβλημάτων στο ΕΣΠΑ****Απρόοπτα θέματα που ανέκυψαν κατά την υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου του έργου**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Καθόλου σημαντικό	3	13,6	13,6	13,6
Λίγο σημαντικό	2	9,1	9,1	22,7
Αρκετά σημαντικό	4	18,2	18,2	40,9
Πολύ σημαντικό	10	45,5	45,5	86,4
Το πλέον σημαντικό	3	13,6	13,6	100,0
Total	22	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.15

Ιεράρχηση προβλημάτων στην υλοποίηση των έργων ΕΣΠΑ

Στο πρώτο πρόβλημα, καθυστερήσεις κατά την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού, το 39,13% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ήταν αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 9), το 34,80% ότι ήταν σημαντικό (συχνότητα: 8), το 21,71% ότι ήταν το πλέον σημαντικό (συχνότητα: 5) και το 4,34% ότι ήταν λίγο σημαντικό (συχνότητα: 1).

Στο δεύτερο πρόβλημα, σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες, το 52,20% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ήταν σημαντικό (συχνότητα: 12), το 30,40% ότι ήταν το πλέον σημαντικό (συχνότητα: 7), το 13,10% ότι ήταν αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 3) και το 4,30% ότι ήταν λίγο σημαντικό.

Στο τρίτο πρόβλημα, αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο εκτέλεσης έργων – προμηθειών – υπηρεσιών, το 39,13% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ήταν σημαντικό (συχνότητα: 9), το 26,09% ότι ήταν αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 6), το 17,39% ότι ήταν το πλέον σημαντικό (συχνότητα: 4) και το 17,39% ότι ήταν λίγο σημαντικό (συχνότητα: 4).

Στο τέταρτο πρόβλημα, δυσχέρεια στη συνεργασία με λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς, το 33,33% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ήταν αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 7), το 23,80% ότι ήταν πολύ σημαντικό (συχνότητα: 5), το 14,29% ότι ήταν το πλέον σημαντικό (συχνότητα: 3), το 14,29% ότι ήταν λίγο σημαντικό (συχνότητα: 3) και το 14,29% ότι ήταν καθόλου σημαντικό (συχνότητα: 3).

Στο πέμπτο πρόβλημα, Απρόοπτα θέματα που ανέκυψαν κατά την υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου του έργου, το 43,48% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ήταν πολύ σημαντικό (συχνότητα: 10), το 21,74 % ότι ήταν πολύ αρκετά (συχνότητα: 5), το 13,04% ότι ήταν το πλέον σημαντικό (συχνότητα: 3), το 8,70% ότι ήταν λίγο σημαντικό (συχνότητα: 2) και το 13,04% ότι ήταν καθόλου σημαντικό (συχνότητα: 3).

Αθροίζοντας τις επιλογές του πλέον σημαντικού και του σημαντικού από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, αναδεικνύεται αυτό στο οποίο αποδίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Σύμφωνα με αυτό η κατάταξη είναι η εξής: 1) Σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες με ποσοστό 82,60%, 2) Καθυστερήσεις κατά την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού με ποσοστό 56,53 %, 3) Αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο εκτέλεσης έργων – προμηθειών – υπηρεσιών και Απρόοπτα θέματα που ανέκυψαν κατά την υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου του έργου με ποσοστό 56,52%, και 4) Δυσχέρεια στη συνεργασία με λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς με ποσοστό 38,09%

➤ **Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;**

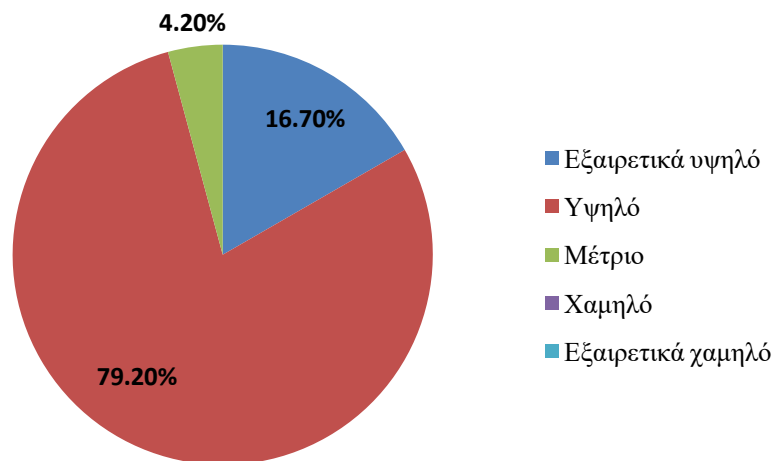
Σύμφωνα με τον Πίνακα, 5.24, το 79,20% των συμμετεχόντων θεωρεί υψηλό (συχνότητα: 19) το επίπεδο αποτελεσματικότητας του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη των μνημείων, το 16,70% εξαιρετικά υψηλό (συχνότητα: 4) και ένας συμμετέχοντας, με ποσοστό 4,20% θεωρεί ότι είναι μέτριο.

Πίνακας 5.24

Επίπεδο αποτελεσματικότητας ΕΣΠΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Μέτριο	1	4,2	4,2	4,2
Υψηλό	19	79,2	79,2	83,3
Εξαιρετικά υψηλό	4	16,7	16,7	100,0
Total	24	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.16

Επίπεδο αποτελεσματικότητας ΕΣΠΑ

➤ **Τι θα προτείνετε για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;**

Στην συγκεκριμένη ερώτηση δόθηκε η δυνατότητα στους συμμετέχοντες στη διαχείριση – υλοποίηση έργων στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013, να παραθέσουν τις προτάσεις τους αναφορικά με την βελτίωση του προγράμματος. Από τους είκοσι τέσσερις συμμετέχοντες σε έργα ΕΣΠΑ απάντησαν οι δεκαπέντε. Οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν οι εξής:

- ✚ Βελτίωση σε γραφειοκρατικά θέματα
- ✚ Καλύτερη διασφάλιση της ωριμότητας του φακέλου του προς ένταξη έργου κυρίως ως προς τους προϋπολογισμούς των προβλεπόμενων εργασιών, προμηθειών, μισθοδοσιών.
- ✚ Περισσότερη εμπιστοσύνη στους ανθρώπους που σε καθημερινή βάση ασχολούνται και νοιάζονται για τα μνημεία
- ✚ Περισσότερο ευέλικτες διαδικασίες με νέο νομοθετικό πλαίσιο και στελέχωση με έμπειρα στελέχη των Περιφερειακών Υπηρεσιών, σε ειδικότητες μηχανικών και οικονομικού διοικητικού
- ✚ Πιο ολοκληρωμένες μελέτες
- ✚ Απλοποίηση διοικητικών διαδικασιών
- ✚ Να ενισχύεται η διαδικασία ωρίμανσης των έργων με τη χρηματοδότηση των απαραίτητων μελετών. Να απλοποιηθούν οι διαδικασίες.

- ✚ Ευελιξία των διοικητικών διαδικασιών
- ✚ Βιωσιμότητα της παρέμβασης, συμπληρωματικές συντηρήσεις
- ✚ Μείωση γραφειοκρατίας, απευθείας πρόσβαση & έλεγχος από το ΥΠΠΟΑ χρηματοδοτικών εργαλείων ΕΣΠΑ, πρόσληψη μόνιμου προσωπικού για τον χειρισμό των έργων ΕΣΠΑ, ανεξάρτητα από τρίτους φορείς.
- ✚ Καλύτερη προετοιμασία
- ✚ Ποιο ευέλικτες διαδικασίες

5.2.3 Ερωτήσεις που αφορούν στα ολοκληρωμένα έργα μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013

- Τα έργα, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 - 2013, είναι σήμερα ανοιχτά και προσβάσιμα σε επισκέπτες;

Στη συγκεκριμένη ερώτηση δόθηκε η δυνατότητα σε όλους τους συμμετέχοντες, 39 άτομα, να απαντήσουν, αν τα έργα, τα οποία υλοποίησε η Υπηρεσία τους μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, είναι ανοιχτά και προσβάσιμα σε επισκέπτες. Στην ερώτηση αυτή απάντησαν 28 άτομα ενώ 11 επέλεξαν να μην απαντήσουν.

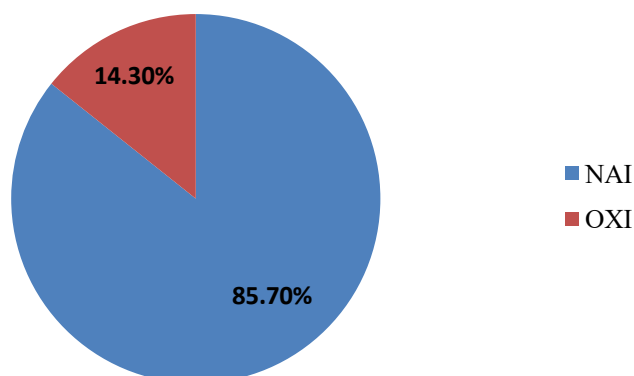
Σύμφωνα με τον Πίνακα 5.25, το 85,70% των συμμετεχόντων απάντησε ότι τα έργα τα οποία υλοποιήθηκαν μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 είναι ανοιχτά και προσβάσιμα στους επισκέπτες (συχνότητα: 24) ενώ το 14,30% απάντησε ότι δεν είναι ανοιχτά και προσβάσιμα (συχνότητα: 4).

Πίνακας 5.25

Δυνατότητα επίσκεψης και πρόσβασης στα ολοκληρωμένα έργα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	24	61,5	85,7
	Όχι	4	10,3	100,0
	Total	28	71,8	100,0
Missing	System	11	28,2	
Total		39	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.17

Δυνατότητα επίσκεψης και πρόσβασης στα ολοκληρωμένα έργα

➤ **Αν όχι, που οφείλεται αυτό κατά την άποψή σας; [Ιεραρχείστε τα παρακάτω από το 1 έως το 5. (Όπου 5: το πλέον σημαντικό, 4: σημαντικό, 3: αρκετά σημαντικό, 2: λίγο σημαντικό, 1: καθόλου σημαντικό)]**

Με την ανωτέρω ερώτηση ζητήθηκε από όσους στην προηγούμενη ερώτηση απάντησαν ότι τα έργα τα οποία υλοποιήθηκαν μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 δεν είναι ανοικτά και προσβάσιμα να ταξινομήσουν, με κλίμακα από το 1 έως το 5, σύμφωνα με την άποψή τους λόγους για τους οποίους είναι κλειστοί οι χώροι. Στην προηγούμενη ερώτηση, ΟΧΙ απάντησαν 4 άτομα. Σ' αυτή την ερώτηση απάντησαν παραπάνω άτομα και έγινε χρήση φίλτρου για να ληφθούν μόνο οι σχετικές απαντήσεις.

Πίνακας 5.26

Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων

Έλλειψη προσωπικού ειδικότητας φύλαξης – πληροφόρησης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Λίγο σημαντικό	1	25,0	25,0	25,0
Αρκετά σημαντικό	2	50,0	50,0	75,0
Το πλέον σημαντικό	1	25,0	25,0	100,0
Total	4	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.27

Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων

Έλλειψη λοιπών λειτουργικών υποδομών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Λίγο σημαντικό	1	25,0	25,0
	Αρκετά σημαντικό	3	75,0	100,0
	Total	4	100,0	100,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.28

Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων

Χαμηλή επισκεψιμότητα λόγω ανεπαρκούς προβολής του μνημείου

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Λίγο σημαντικό	2	50,0	50,0
	Αρκετά σημαντικό	1	25,0	75,0
	Πολύ σημαντικό	1	25,0	100,0
	Total	4	100,0	100,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.29

Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων

Δυσκολία στην πρόσβαση

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου σημαντικό	2	50,0	50,0
	Λίγο σημαντικό	2	50,0	100,0
	Total	4	100,0	100,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

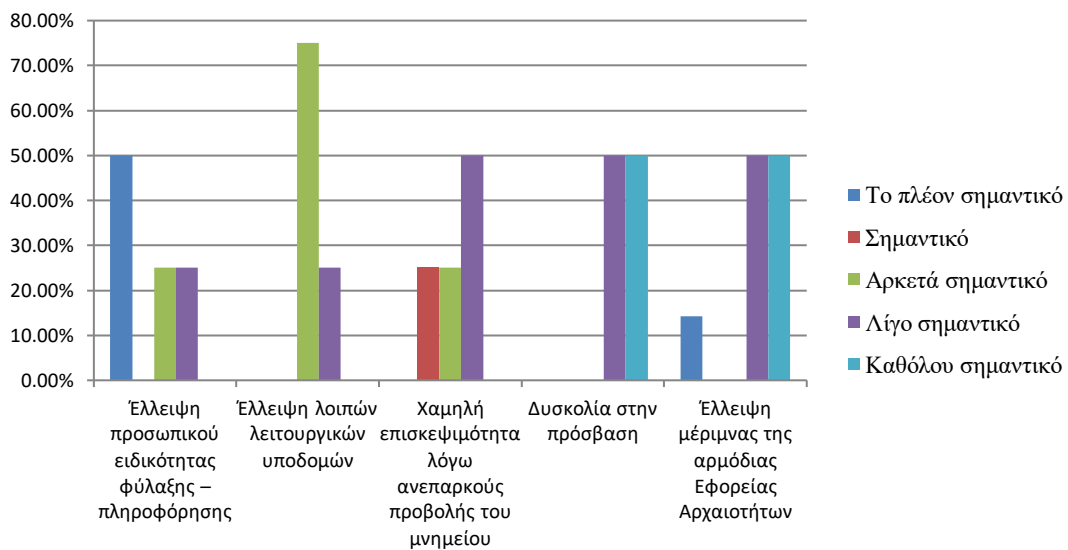
Πίνακας 5.30

Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων

Έλλειψη μέριμνας της αρμόδιας Εφορείας Αρχαιοτήτων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Λίγο σημαντικό	3	75,0	75,0
	Το πλέον σημαντικό	1	25,0	100,0
	Total	4	100,0	100,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.18

Ιεράρχηση αιτιών κλειστών και μη προσβάσιμων αρχαιολογικών χώρων

Σύμφωνα με Διάγραμμα 5.20, τα έργα τα οποία ολοκληρώθηκαν μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 δεν είναι ανοιχτά και προσβάσιμα στο κοινό λόγω έλλειψης προσωπικού ειδικότητας φύλαξης πληροφόρησης, λόγω έλλειψης λοιπών λειτουργικών υποδομών και τέλος λόγω χαμηλής επισκεψιμότητας του μνημείου, που οφείλεται στην ανεπαρκή προβολή του.

Στην πρώτη επιλογή, έλλειψη προσωπικού ειδικότητας φύλαξης – πληροφόρησης, το 50,00% των συμμετεχόντων θεωρούν ότι είναι το πιο σημαντικό (συχνότητα: 2), το 25,00% αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 1) και το 25,00% λίγο σημαντικό (συχνότητα: 1).

Στην δεύτερη επιλογή, έλλειψη λοιπών λειτουργικών υποδομών, το 75,00% των συμμετεχόντων θεωρούν ότι είναι αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 3) και το 25,00% λίγο σημαντικό (συχνότητα: 1).

Στην τρίτη επιλογή, χαμηλή επισκεψιμότητα λόγω ανεπαρκούς προβολής του μνημείου, το 50,00% των συμμετεχόντων θεωρούν ότι είναι λίγο σημαντικό (συχνότητα: 2), το 25,00% σημαντικό (συχνότητα: 1) και το 25,00% αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 1)

Στην τέταρτη επιλογή, δυσκολία στην πρόσβαση, το 50,00 % των συμμετεχόντων θεωρούν ότι είναι λίγο σημαντικό (συχνότητα: 2) και το υπόλοιπο 50,00% ότι είναι καθόλου σημαντικό (συχνότητα: 2).

Στην πέμπτη επιλογή, έλλειψη μέριμνας της αρμόδιας Εφορείας Αρχαιοτήτων, το 50,00 % των συμμετεχόντων θεωρούν ότι είναι λίγο σημαντικό (συχνότητα: 2) και το υπόλοιπο 50,00% ότι είναι καθόλου σημαντικό (συχνότητα: 2).

Αθροίζοντας τις επιλογές του πλέον σημαντικού και του σημαντικού από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, αναδεικνύεται αυτό στο οποίο αποδίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Σύμφωνα με αυτό η κατάταξη είναι η εξής: 1) Έλλειψη προσωπικού ειδικότητας φύλαξης – πληροφόρησης με ποσοστό 50,00 %, και 2) Χαμηλή επισκεψιμότητα λόγω ανεπαρκούς προβολής του μνημείου με ποσοστό 25,00 %.

➤ **Κατά την άποψή σας, τα έργα αυτά συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας – οικονομίας;**

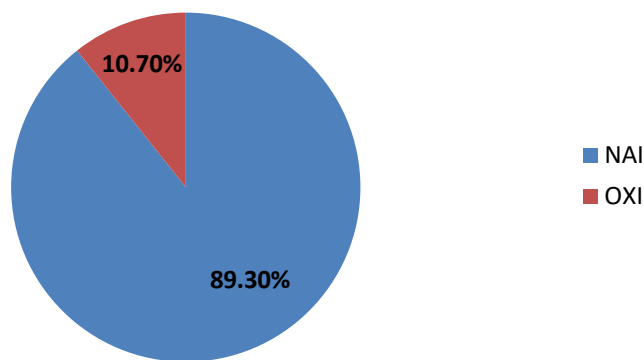
Στη συγκεκριμένη ερώτηση, όπως και στην ερώτηση που αφορά στους επισκέψιμους χώρους, δόθηκε η δυνατότητα σε όλους τους συμμετέχοντες, 39 άτομα, να απαντήσουν, αν τα έργα, τα οποία υλοποίησε η Υπηρεσία τους μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας – οικονομίας. Στην ερώτηση αυτή απάντησαν 28 άτομα ενώ 11 επέλεξαν να μην απαντήσουν.

Πίνακας 5.31

Συμβολή έργων στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	25	64,1	89,3
	Όχι	3	7,7	100,0
	Total	28	71,8	100,0
Missing	System	11	28,2	
Total		39	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.19

Συμβολή έργων στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας

Σύμφωνα με το ανωτέρω διάγραμμα, το 89,30% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι τα έργα, τα οποία υλοποιήθηκαν μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας (συχνότητα: 25) ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 10,70% θεωρεί ότι δεν συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας (συχνότητα: 3).

➤ **Εάν ναι, με ποιον τρόπο; [Ιεραρχείστε τα παρακάτω από το 1 έως το 5. (Όπου 5: το πλέον σημαντικό, 4: σημαντικό, 3: αρκετά σημαντικό, 2: λίγο σημαντικό, 1: καθόλου σημαντικό)]**

Με την συγκεκριμένη ερώτηση ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ιεραρχήσουν τα 5 δοθέντα σενάρια σύμφωνα με το κατά πόσο θεωρούν ότι βοήθησαν τα έργα αυτά στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας.

Στην προηγούμενη ερώτηση, η οποία είναι σε συνάρτηση με την παρούσα, απάντησαν ΝΑΙ 25 άτομα. Σε κάποια από τα σενάρια επέλεξαν να μην απαντήσουν όλοι οι συμμετέχοντες.

Πίνακας 5.32**Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας****Ικανοποίηση πολιτιστικών – λατρευτικών αναγκών τοπικής κοινωνίας**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου σημαντικό	4	16,0	16,7
	Λίγο σημαντικό	2	8,0	8,3
	Αρκετά σημαντικό	11	44,0	45,8
	Πολύ σημαντικό	4	16,0	16,7
	Το πλέον σημαντικό	3	12,0	12,5
Total	24	96,0	100,0	
Missing System	1	4,0		
Total	25	100,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.33**Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας****Πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Λίγο σημαντικό	2	8,0	8,0
	Αρκετά σημαντικό	7	28,0	28,0
	Πολύ σημαντικό	7	28,0	28,0
	Το πλέον σημαντικό	9	36,0	36,0
	Total	25	100,0	100,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.34**Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας****Βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών πέριξ του έργου**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου σημαντικό	1	4,0	4,5
	Λίγο σημαντικό	4	16,0	22,7
	Αρκετά σημαντικό	10	40,0	68,2
	Πολύ σημαντικό	7	28,0	100,0
	Total	22	88,0	100,0
Missing	System	3	12,0	
Total		25	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.35**Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας****Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου σημαντικό	2	8,0	8,3
	Λίγο σημαντικό	1	4,0	12,5
	Αρκετά σημαντικό	4	16,0	29,2
	Πολύ σημαντικό	6	24,0	54,2
	Το πλέον σημαντικό	11	44,0	100,0
	Total	24	96,0	100,0
Missing	System	1	4,0	
Total		25	100,0	

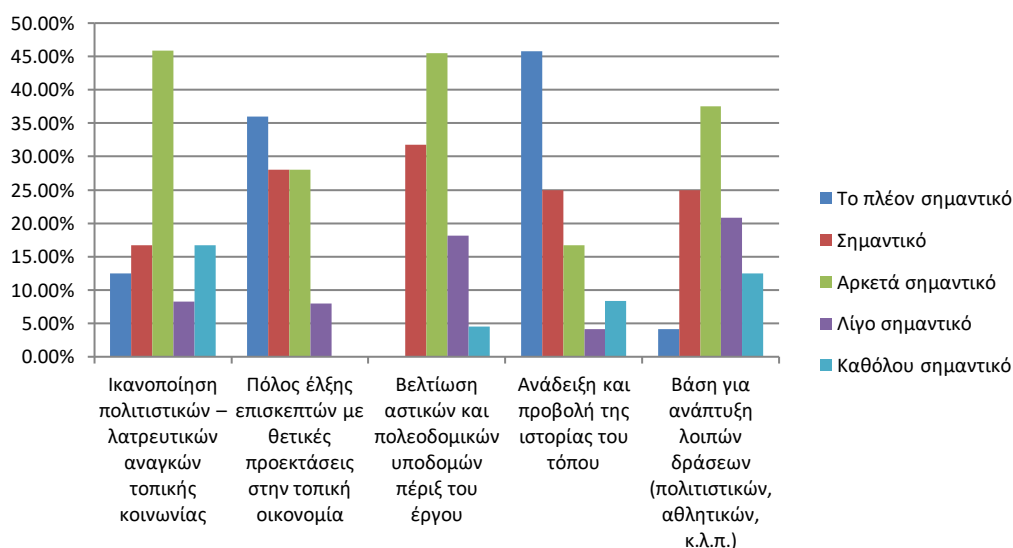
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πίνακας 5.36

**Ιεράρχηση τρόπων συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας
για ανάπτυξη λοιπών δράσεων (πολιτιστικών, αθλητικών, κ.λπ.)**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου σημαντικό	3	12,0	12,5
	Λίγο σημαντικό	5	20,0	33,3
	Αρκετά σημαντικό	9	36,0	70,8
	Πολύ σημαντικό	6	24,0	95,8
	Το πλέον σημαντικό	1	4,0	100,0
Total	24	96,0	100,0	
Missing System	1	4,0		
Total	25	100,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.20

Τρόποι συμβολής στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 5.21, τα έργα, τα οποία υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας διότι πρωτίστως ανέδειξαν και προέβαλαν την ιστορία του τόπου, έπειτα αποτέλεσαν πόλο έλξης επισκεπτών, ικανοποίησαν επίσης τις πολιτιστικές – λατρευτικές ανάγκες της

τοπικής κοινωνίας και βελτίωσαν τις αστικές και πολεοδομικές υποδομές περίξ του έργου και τέλος αποτέλεσαν βάση για την ανάπτυξη λοιπών δράσεων.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο σενάριο, ικανοποίηση πολιτιστικών – λατρευτικών αναγκών τοπικής κοινωνίας, το 12,50% πιστεύει ότι είναι το πλέον σημαντικό (συχνότητα: 3), το 16,68% ότι είναι σημαντικό (συχνότητα: 4), το 45,84% ότι είναι αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 11), το 8,30% ότι είναι λίγο σημαντικό (συχνότητα: 2) και το 16,68% ότι είναι καθόλου σημαντικό (συχνότητα: 4).

Στο δεύτερο σενάριο, πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία, το 36 % πιστεύει ότι είναι το πλέον σημαντικό (συχνότητα: 9), το 28 % ότι είναι σημαντικό (συχνότητα: 7), το 28 % ότι είναι αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 7), το 8 % ότι είναι λίγο σημαντικό (συχνότητα: 2).

Στο τρίτο σενάριο, βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών περίξ του έργου, το 31,82 % πιστεύει ότι είναι σημαντικό (συχνότητα: 7), το 45,45% ότι είναι αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 10), το 18,18% ότι είναι λίγο σημαντικό (συχνότητα: 4) και το 4,55% ότι είναι καθόλου σημαντικό (συχνότητα: 4).

Στο τέταρτο σενάριο, ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου, το 45,83 % πιστεύει ότι είναι το πλέον σημαντικό (συχνότητα: 11), το 25% ότι είναι σημαντικό (συχνότητα: 6), το 16,67 % ότι είναι αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 14), το 4,17% ότι είναι λίγο σημαντικό (συχνότητα: 1) και το 8,33% ότι είναι καθόλου σημαντικό (συχνότητα: 2).

Στο πέμπτο σενάριο, βάση για ανάπτυξη λοιπών δράσεων (πολιτιστικών, αθλητικών, κ.λπ.), το 4,17 % πιστεύει ότι είναι το πλέον σημαντικό (συχνότητα: 1), το 25% ότι είναι σημαντικό (συχνότητα: 6), το 37,50 % ότι είναι αρκετά σημαντικό (συχνότητα: 9), το 20,83 % ότι είναι λίγο σημαντικό (συχνότητα: 5) και το 12,50 % ότι είναι καθόλου σημαντικό (συχνότητα: 3).

Αθροίζοντας τις επιλογές του πλέον σημαντικού και του σημαντικού από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, αναδεικνύεται αυτό στο οποίο αποδίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Σύμφωνα με αυτό, η κατάταξη είναι η εξής: 1) Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου με ποσοστό 70,83%, 2) Πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία με ποσοστό 64%.

➤ **Ποια είναι η παρούσα κατάσταση των μνημείων, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013 και στα οποία απασχοληθήκατε;**

Αναφορικά με την παρούσα κατάσταση των μνημείων, το 62,5% πιστεύει ότι είναι πολύ καλή (συχνότητα: 15), το 12,5% ότι είναι εξαιρετική (συχνότητα: 3), επίσης το

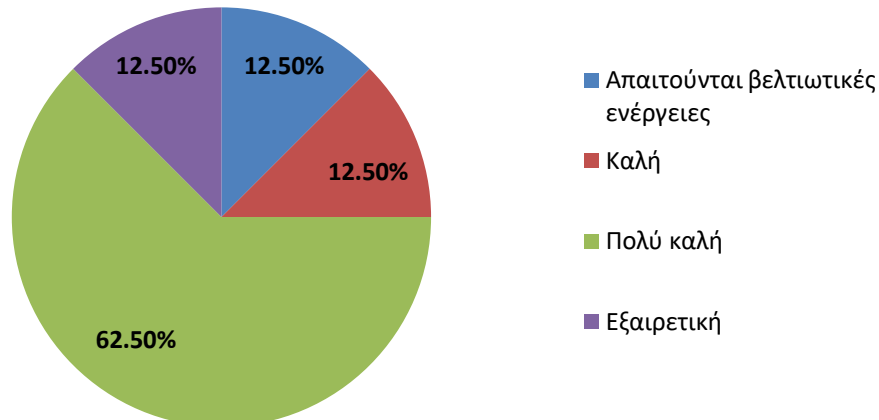
12% ότι είναι καλή (συχνότητα: 3), ενώ υπάρχει και ένα ποσοστό 12,5%, το οποίο πιστεύει ότι απαιτούνται βελτιωτικές ενέργειες (συχνότητα: 3). Συνεπώς η πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφωνεί ότι τα μνημεία, σχεδόν 15 χρόνια μετά την ολοκλήρωσή τους, βρίσκονται τουλάχιστον σε πολύ καλή κατάσταση.

Πίνακας 5.37

Παρούσα κατάσταση μνημείων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Απαιτούνται βελτιωτικές ενέργειες	3	12,5	12,5	12,5
Καλή	3	12,5	12,5	25,0
Πολύ καλή	15	62,5	62,5	87,5
Εξαιρετική	3	12,5	12,5	100,0
Total	24	100,0	100,0	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Διάγραμμα 5.21

Παρούσα κατάσταση μνημείων

5.3 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ποσοτικής έρευνας μέσω μέτρων επαγωγικής στατιστικής

Για τον έλεγχο συσχετίσεων χρησιμοποιήθηκε στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS, ο συντελεστής συσχέτισης (correlation coefficient) Pearson r, ο οποίος θεωρείται ως ο σημαντικότερος συντελεστής συσχέτισης μεταξύ ποσοτικών μεταβλητών. Δεν έχει

μονάδες μέτρησης και λαμβάνει τιμές μεταξύ του -1 και του $+1$. Στο -1 και στο $+1$ υπάρχει τέλεια γραμμική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών, ενώ στο 0 δεν υπάρχει καθόλου συσχέτιση. Θετικός συντελεστής συσχέτισης σημαίνει ότι οι δύο μεταβλητές είναι θετικά συσχετιζόμενες και οι τιμές τους μεταβάλλονται προς την ίδια κατεύθυνση, δηλαδή όταν μεγαλώνουν οι τιμές της μίας μεταβλητής μεγαλώνουν και οι τιμές της άλλης μεταβλητής και το αντίστροφο, ενώ Αρνητικός συντελεστής συσχέτισης σημαίνει αρνητική σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών, δηλαδή όταν αυξάνουν οι τιμές της μίας μεταβλητής μειώνονται οι τιμές της άλλης (Ηλιοπούλου, 2015).

Συσχετίσεις πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των δημογραφικών δεδομένων με όλες τις ερωτήσεις και επιλεκτικά κάποιες ερωτήσεις μεταξύ τους, διότι ο αριθμός των πιθανών συσχετίσεων είναι πολύ μεγάλος. Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιαστούν οι συσχετίσεις, οι οποίες είχαν σημαντική συσχέτιση και αυτές που είχαν ήπια συσχέτιση. Οι υπόλοιπες, οι οποίες διενεργήθηκαν και δεν παρουσιάζουν σημαντικότητα, υπάρχουν στο παράρτημα της διπλωματικής εργασίας.

5.3.1 Συσχετίσεις ως προς τα δημογραφικά δεδομένα

Ως προς τα δημογραφικά δεδομένα, συσχετίσεις υπήρξαν μεταξύ του φύλου (8), της ηλικίας (3), του επιπέδου εκπαίδευσης (1) και της ειδικότητας απασχόλησης (2).

Ως προς το Φύλο

- ❖ Με την ερώτηση αναφορικά με την ταξινόμηση των κριτηρίων ένταξης έργων στο ΕΣΠΑ και συγκεκριμένα το κριτήριο «Ένταξη με πολιτικά κριτήρια» ($r=0,560$), το οποίο συνεπάγεται ότι οι άνδρες τείνουν να ταξινομούν πιο υψηλά, μέσος όρος 4, από τις γυναίκες, μέσος όρος 1,6, το συγκεκριμένο κριτήριο.
- ❖ Με το επίπεδο αποτελεσματικότητας ΕΣΠΑ 2007 – 2013 στην προστασία και ανάδειξη μνημείων ($r = 0,637$), το οποίο συνεπάγεται ότι οι άνδρες αξιολογούν θετικότερα το επίπεδο αποτελεσματικότητας του ΕΣΠΑ σε σχέση με τις γυναίκες.
- ❖ Με την ερώτηση σχετικά με το αν τα έργα, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 - 2013, είναι σήμερα ανοιχτά και προσβάσιμα σε επισκέπτες ($r = 0,845$). Οι άνδρες απάντησαν ότι είναι ανοιχτά και προσβάσιμα.
- ❖ Αρνητική σημαντική συσχέτιση υπάρχει ως προς την ερώτηση που ζητούσε ταξινόμηση των τρόπων συμβολής στην τοπική ανάπτυξη και συγκεκριμένα του «Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου» ($r = -0,588$). Οι άνδρες δεν

θεωρούν ότι τα έργα αυτά συμβάλουν στην τοπική ανάπτυξη με την «Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου», έχοντας μέσο όρο βαθμολόγησης 1,6 ενώ οι γυναίκες το αντίθετο, με μέσο όρο 4,1.

- ❖ Με τους τρόπους συμβολής στην τοπική ανάπτυξη και συγκεκριμένα: α) «Πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία» ($r = -0,496$) και β) «Βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών πέριξ του έργου» ($r = -0,484$). Εξηγείται ομοίως με την παραπάνω συσχέτιση.
- ❖ Με την ερώτηση αναφορικά με την ταξινόμηση προβλημάτων υλοποίησης έργων στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και συγκεκριμένα του προβλήματος «Σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες» ($r = -0,495$). Η ήπια αρνητική συσχέτιση συνεπάγεται ότι οι άνδρες αξιολογούν χαμηλότερα το συγκεκριμένο πρόβλημα σε σχέση με τις γυναίκες.

Πίνακας 5.38

Συσχετίσεις ως προς το Φύλο

		Φύλο	11. Κριτήρια ένταξης έργων στο ΕΣΠΑ. Ένταξη με πολιτικά κριτήρια
Φύλο	Pearson Correlation	1	,560**
	Sig. (2-tailed)		0,007
	N	24	22
11. Ένταξη με πολιτικά κριτήρια	Pearson Correlation	,560**	1
	Sig. (2-tailed)	0,007	
	N	22	22
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			
		Φύλο	16. Επίπεδο αποτελεσματικότητας ΕΣΠΑ 2007 – 2013 στην προστασία και ανάδειξη μνημείων
Φύλο	Pearson Correlation	1	,637**
	Sig. (2-tailed)		0,001
	N	24	24
16. Επίπεδο αποτελεσματικότητας ΕΣΠΑ 2007 – 2013 στην προστασία και ανάδειξη μνημείων	Pearson Correlation	,637**	1
	Sig. (2-tailed)	0,001	
	N	24	24
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

		Φύλο	18. Τα έργα, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 - 2013, είναι σήμερα ανοιχτά και προσβάσιμα σε επισκέπτες;
Φύλο	Pearson Correlation	1	,845**
	Sig. (2-tailed)		0
	N	24	24
18. Τα έργα, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 - 2013, είναι σήμερα ανοιχτά και προσβάσιμα σε επισκέπτες;	Pearson Correlation	,845**	1
	Sig. (2-tailed)	0	
	N	24	24
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			
		Φύλο	20. Συμβολή έργων στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας – οικονομίας
Φύλο	Pearson Correlation	1	,674**
	Sig. (2-tailed)		0
	N	24	24
20. Συμβολή έργων στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας – οικονομίας	Pearson Correlation	,674**	1
	Sig. (2-tailed)	0	
	N	24	24
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			
		Φύλο	21. Τρόποι συμβολής στην τοπική ανάπτυξη. Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου
Φύλο	Pearson Correlation	1	-,588**
	Sig. (2-tailed)		0,004
	N	24	22
21. Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου	Pearson Correlation	-,588**	1
	Sig. (2-tailed)	0,004	
	N	22	22
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

		Φύλο	15. Προβλήματα στο ΕΣΠΑ. Σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες
Φύλο	Pearson Correlation	1	-,495*
	Sig. (2-tailed)		0,016
	N	24	23
15. Σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες	Pearson Correlation	-,495*	1
	Sig. (2-tailed)	0,016	
	N	23	23
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			
		Φύλο	21. Τρόποι συμβολής στην τοπική ανάπτυξη. Πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία
Φύλο	Pearson Correlation	1	-,496*
	Sig. (2-tailed)		0,019
	N	24	22
21. Πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία	Pearson Correlation	-,496*	1
	Sig. (2-tailed)	0,019	
	N	22	22
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			
		Φύλο	21. Τρόποι συμβολής στην τοπική ανάπτυξη. Βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών περίξ του έργου
Φύλο	Pearson Correlation	1	-,484*
	Sig. (2-tailed)		0,031
	N	24	20
21. Βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών περίξ του έργου	Pearson Correlation	-,484*	1
	Sig. (2-tailed)	0,031	
	N	20	20
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Ως προς την ηλικία

Όσον αφορά στην ηλικία, υπήρχε αρνητική συσχέτιση με τους τρόπους συμβολής στην τοπική ανάπτυξη και συγκεκριμένα ότι αποτελεί α) «Πόλο έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία» ($r = -0,703$) και β) «Βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών πέριξ του έργου» ($r = -0,537$). Αυτή η αρνητική συσχέτιση σημαίνει ότι τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα (κατηγορία: 51 ετών και άνω) ταξινομούν χαμηλότερα τον συγκεκριμένο τρόπο συμβολής στην τοπική ανάπτυξη σε σχέση με τα νεότερα (κατηγορία: 41 – 50 ετών)

Πίνακας 5.39

Συσχετίσεις ως προς την Ηλικία

		Ηλικία	21. Τρόποι συμβολής στην τοπική ανάπτυξη Πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία
Ηλικία	Pearson Correlation	1	-,703**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	24	22
21. Πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία	Pearson Correlation	-,703**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	22	22
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			
		Ηλικία	21. Τρόποι συμβολής στην τοπική ανάπτυξη. Βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών πέριξ του έργου
Ηλικία	Pearson Correlation	1	-,537*
	Sig. (2-tailed)		,015
	N	24	20
21. Βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών πέριξ του έργου	Pearson Correlation	-,537*	1
	Sig. (2-tailed)	,015	
	N	20	20
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Ως προς το Επίπεδο εκπαίδευσης

Όσον αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης υπάρχει σημαντική αρνητική συσχέτιση με την ερώτηση 8, αναφορικά με τον αν έχουν απασχοληθεί με την διαχείριση – υλοποίηση έργου ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, με στόχο την προστασία και ανάδειξη μνημείων ($r = -0,409$). Αυτό σημαίνει ότι όσο μεγαλύτερο το επίπεδο εκπαίδευσης έχουν, τόσο λιγότερη η συμμετοχή σε έργα ΕΣΠΑ.

Πίνακας 5.40

Συσχετίσεις ως προς το Επίπεδο εκπαίδευσης

		Επίπεδο Εκπαίδευσης	8. Έχετε απασχοληθεί σε διαχείριση – υλοποίηση έργου ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, με στόχο την προστασία και ανάδειξη μνημείων (θεματική ενότητα 58);
Επίπεδο Εκπαίδευσης	Pearson Correlation	1	-,409**
	Sig. (2-tailed)		,010
	N	39	39
8. Έχετε απασχοληθεί σε διαχείριση – υλοποίηση έργου ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, με στόχο την προστασία και ανάδειξη μνημείων (θεματική ενότητα 58);	Pearson Correlation	-,409**	1
	Sig. (2-tailed)	,010	
	N	39	39

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

Ως προς την Ειδικότητα απασχόλησης

- ❖ Με την ερώτηση 8, αναφορικά με τον αν έχουν απασχοληθεί με την διαχείριση - υλοποίηση έργου ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, με στόχο την προστασία και ανάδειξη μνημείων ($r = 0,333$), υπάρχει ήπια συσχέτιση.
- ❖ Με την ερώτηση 15 σχετικά με την ταξινόμηση των προβλημάτων στην υλοποίηση των έργων και συγκεκριμένα στο «Αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο

εκτέλεσης έργων – προμηθειών - υπηρεσιών» ($r = 0,449$). Αυτή η ήπια συσχέτιση δείχνει μία τάση περισσότερο των Αρχαιολόγων να αξιολογούν ως σημαντικότερο το συγκεκριμένο πρόβλημα.

Πίνακας 5.41
Συσχετίσεις ως προς την Ειδικότητα

		Ειδικότητα απασχόλησης	8. Έχετε απασχοληθεί σε διαχείριση – υλοποίηση έργου ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, με στόχο την προστασία και ανάδειξη μνημείων;
Ειδικότητα απασχόλησης	Pearson Correlation	1	,333*
	Sig. (2-tailed)		,038
	N	39	39
8. Έχετε απασχοληθεί σε διαχείριση – υλοποίηση έργου ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, με στόχο την προστασία και ανάδειξη μνημείων (θεματική ενότητα 58);	Pearson Correlation	,333*	1
	Sig. (2-tailed)	,038	
	N	39	39
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			
		7. Ειδικότητα απασχόλησης	15. Αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο εκτέλεσης έργων – προμηθειών – υπηρεσιών
7. Ειδικότητα απασχόλησης	Pearson Correlation	1	,449*
	Sig. (2-tailed)		,032
	N	24	23
15. Αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο εκτέλεσης έργων – προμηθειών – υπηρεσιών	Pearson Correlation	,449*	1
	Sig. (2-tailed)	,032	
	N	23	23
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

5.3.2 Λοιπές συσχετίσεις

Στην παρούσα υποενότητα θα παρουσιαστούν ορισμένες συσχετίσεις, οι οποίες προέκυψαν μεταξύ των υπολοίπων ερωτήσεων και απαντήσεων της έρευνας, πέραν των δημογραφικών, και οι οποίες εμφανίζουν σημαντική ή ήπια συσχέτιση.

- ❖ Μεταξύ της ερώτησης 10 «Ήταν σαφής η διαδικασία επιλογής των προς ένταξη έργων;» με την ερώτηση 16 «Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;» παρουσιάζεται μία σημαντική αρνητική συσχέτιση, $r = -0,568$. Αυτοί που απάντησαν αρνητικά ως προς την σαφήνεια της διαδικασίας ένταξης των έργων, τείνουν να αξιολογούν πιο θετικά την αποτελεσματικότητα του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη των μνημείων, σε σχέση με αυτούς που απάντησαν θετικά.
- ❖ Μεταξύ της ερώτησης 16 «Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;» με την ερώτηση 20 «Κατά την άποψή σας, τα έργα αυτά συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας – οικονομίας;» εμφανίζεται σημαντική συσχέτιση, $r = 0,601$. Αυτό σημαίνει ότι αυτοί που θεωρούν ότι τα έργα δεν συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας τείνουν να αξιολογούν χαμηλότερα το επίπεδο αποτελεσματικότητας του ΕΣΠΑ, σε σχέση με αυτούς που θεωρούν ότι συνέβαλλαν.
- ❖ Μεταξύ της ερώτησης 10 «Ήταν σαφής η διαδικασία επιλογής των προς ένταξη έργων;» με την ερώτηση 22 «Ποια είναι η παρούσα κατάσταση των μνημείων, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013 και στα οποία απασχοληθήκατε;» υπάρχει ήπια αρνητική συσχέτιση, $r = -0,450$. Αυτό συνεπάγεται ότι αυτοί που θεωρούν ότι δεν ήταν σαφής η διαδικασία επιλογής των προς ένταξη έργων τείνουν να αξιολογούν αρνητικότερα την παρούσα κατάσταση των μνημείων σε σχέση με αυτούς που θεωρούσαν ότι ήταν σαφής.
- ❖ Μεταξύ του κριτηρίου ένταξης στην ερώτηση 11, «Ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης (πληρότητα φακέλου, μελέτες κ.λπ.)» με την ερώτηση 16 «Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;», υπάρχει ήπια συσχέτιση, $r = 0,452$. Σύμφωνα με αυτή τη συσχέτιση, όσοι ιεραρχούν υψηλά το συγκεκριμένο κριτήριο τείνουν να αξιολογούν υψηλότερα το επίπεδο αποτελεσματικότητας του ΕΣΠΑ.

- ❖ Μεταξύ του κριτηρίου ένταξης στην ερώτηση 11 «Σημαντικότητα – μοναδικότητα μνημείου» με τον τρόπο συμβολής στην ανάπτυξης της κοινωνίας στην ερώτηση 21 «Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου», υπάρχει ήπια συσχέτιση $r = 0,455$. Αυτό συνεπάγεται ότι αυτοί που ιεραρχούν υψηλά το συγκεκριμένο κριτήριο ένταξης, τείνουν να ταξινομούν υψηλότερα το ότι τα έργα συμβάλουν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας με την «Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου».

Πίνακας 5.42

Λοιπών συσχετίσεων

		10. Ήταν σαφής η διαδικασία επιλογής των προς ένταξη έργων;	16. Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;
10. Ήταν σαφής η διαδικασία επιλογής των προς ένταξη έργων;	Pearson Correlation	1	-,568**
	Sig. (2-tailed)		,005
	N	23	23
16. Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;	Pearson Correlation	-,568**	1
	Sig. (2-tailed)	,005	
	N	23	24
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

		16. Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;	20. Κατά την άποψή σας, τα έργα αυτά συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας – οικονομίας;
16. Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;	Pearson Correlation	1	,601**
	Sig. (2-tailed)		,002
	N	24	24
20. Κατά την άποψή σας, τα έργα αυτά συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας – οικονομίας;	Pearson Correlation	,601**	1
	Sig. (2-tailed)	,002	
	N	24	24
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			
		10. Ήταν σαφής η διαδικασία επιλογής των προς ένταξη έργων;	22. Ποια είναι η παρούσα κατάσταση των μνημείων, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013 και στα οποία απασχοληθήκατε;
10. Ήταν σαφής η διαδικασία επιλογής των προς ένταξη έργων;	Pearson Correlation	1	-,450*
	Sig. (2-tailed)		,031
	N	23	23
22. Ποια είναι η παρούσα κατάσταση των μνημείων, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013 και στα οποία απασχοληθήκατε;	Pearson Correlation	-,450*	1
	Sig. (2-tailed)	,031	
	N	23	24
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			

		11.Ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης (πληρότητα φακέλου, μελέτες κ.λπ.)	16. Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;
11.Ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης (πληρότητα φακέλου, μελέτες κ.λπ.)	Pearson Correlation	1	,452*
	Sig. (2-tailed)		,030
	N	23	23
16. Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;	Pearson Correlation	,452*	1
	Sig. (2-tailed)	,030	
	N	23	24
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			
		11.Σημαντικότητα – μοναδικότητα μνημείου	21.Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου
11.Σημαντικότητα – μοναδικότητα μνημείου	Pearson Correlation	1	,455*
	Sig. (2-tailed)		,038
	N	23	21
21.Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου	Pearson Correlation	,455*	1
	Sig. (2-tailed)	,038	
	N	21	22
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).			

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ίδιας έρευνας

5.4 Παρουσίαση ποιοτικής έρευνας

Στην παρούσα ενότητα θα παρατεθούν οι απαντήσεις που δόθηκαν, στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας, από την δρ. Παρή Καλαμαρά, πρώην Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Εύβοιας και νυν Προϊσταμένη της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων.

Η δρ Παρή Καλαμαρά εργαζόταν στο Υπουργείο Πολιτισμού από το 1988, στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Από το 2010 διατέλεσε Προϊσταμένη της 23ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, η οποία είχε χωρική αρμοδιότητα στο Νομό Ευβοίας και Βοιωτίας και Αναπληρώτρια Προϊσταμένη

ελλείποντος Προϊσταμένου της ΙΑ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων, η οποία είχε χωρική αρμοδιότητα στο Νομό Ευβοίας. Οι δύο αυτές Εφορείες συγχωνεύθηκαν το 2014, με το 104 Π.Δ. (ΦΕΚ 171/Α/29.08.2014) και δημιουργήθηκε η Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας, στην οποία παρέμεινε ως Προϊσταμένη μέχρι το 2018. Από το 2018 έως και σήμερα διατελεί Προϊστάμενη της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων. Το τελευταίο διάστημα έχει λάβει ετήσια άδεια άνευ αποδοχών και εργάζεται ως Deputy Director of Collections στο Εθνικό Μουσείο του Κατάρ. Επιπλέον, είναι σύμβουλος καθηγήτρια στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο στο τμήμα Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων.

Η κυρία Καλαμαρά υπήρξε Προϊσταμένη, μέχρι και τον Ιανουάριο του 2018, της Εφορείας που υλοποίησε τα περισσότερα έργα προστασίας και ανάδειξης αρχαίων μνημείων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Ως εκ τούτου, θεωρήθηκε ότι είναι απαραίτητο να καταγραφούν οι απόψεις της σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και τα προβλήματα που ενδεχομένως να αντιμετώπισε κατά τη διάρκεια υλοποίησης των έργων.

Ακολουθούν οι ερωτήσεις που τέθηκαν και οι σχετικές απαντήσεις από την κυρία Παρή Καλαμαρά.

1. Ως Προϊσταμένη της 23^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και ως Αναπληρώτρια Προϊσταμένη ελλείποντος Προϊσταμένου της ΙΑ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων υλοποιήσατε στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, τα περισσότερα έργα προστασίας και ανάδειξης αρχαίων μνημείων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Θεωρείτε ότι η διαδικασία ένταξης των έργων ήταν σαφής;

Ναι ήταν σαφής η διαδικασία ένταξης. Κάθε διαδικασία ένταξης είναι σαφής. Γίνεται η πρόσκληση, υποβάλλουν οι φορείς, ανάλογα με την ωριμότητα των μελετών που έχουν, μέσα σε συγκεκριμένες προθεσμίες ή με βάση προτεραιότητα κατάθεσής φακέλου, και με βάση αυτά προκρίνονται κάποια έργα. Συνεπώς ναι ήταν σαφής. Υπήρχαν συγκεκριμένα, τυποποιημένα στάδια από τη στιγμή υποβολής ενός φακέλου για χρηματοδότηση μέχρι τη στιγμή που μία Πράξη εντασσόταν. Από την Πρόσκληση ήξεραν ήδη τι θα έπρεπε να υποβάλλουν οι Υπηρεσίες. Υπήρχαν βέβαια και κάποιοι περιορισμοί. Οι περιορισμοί αυτοί αφορούσαν στο έργο, στο ιδιοκτησιακό καθεστώς του μνημείου, στη διαχειριστική επάρκεια της Υπηρεσίας.

2. Ποια θεωρείτε ότι ενδεχομένως να ήταν τα σημαντικότερα κριτήρια ένταξης στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013; Υπήρχαν πολιτικά κριτήρια;

Τα κριτήρια ένταξης, κατά τη γνώμη μου είναι πολυεπίπεδα. Είναι πολλά και διαφορετικής υφής. Ένα κομμάτι, ένα σημαντικό κριτήριο ένταξης, είναι η αναγκαιότητα του έργου, η οποία προκύπτει από επιστημονικά δεδομένα, και η δυνατότητα της Υπηρεσία που αναλαμβάνει να το εκτελέσει, να μπορεί να το εκτελέσει, δηλαδή η διαχειριστική της επάρκεια αλλά και η τεχνική της επάρκεια. Ένα άλλο κομμάτι, το οποίο είναι προέχον πολλές φορές, είναι οι πολιτικές επιλογές. Η κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου και η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου ήταν σε επαφή με τις Περιφέρειες για την ένταξη των έργων. Το Υπουργείο έδινε το στίγμα των έργων που προτιμούσε να ενταχθούν. Δεν μπορούσα εγώ, ως Περιφερειακή Υπηρεσία, να υποβάλλω έργο, το οποίο δεν είχε λάβει την έγκριση της Γενικής Γραμματέως, της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου. Υπήρχε δηλαδή η αναγκαιότητα για τα έργα, η οποία ήταν διαπιστωμένη από την Υπηρεσία, η απόφαση όμως για το τι θα ενταχθεί κατά προτεραιότητα συνδιαμορφωνόταν και από άλλους παράγοντες. Δεν αρκούσε ένα Μνημείο να έχει διαπιστωμένα προβλήματα. Έπρεπε να συντρέχουν και παράγοντες, όπως η απαίτηση κοινωνικών φορέων, η αναγκαιότητα της παρέμβασης, η ωριμότητα του έργου. Σ' αυτό το σημείο ερχόταν η πολιτική ηγεσία, η οποία έπρεπε να εγκρίνει ή να προτεραιοποιήσει έργα. Στην πολιτική απόφαση προτεραιοποίησης, εκτός από την αναγκαιότητα, που την δηλώνει η Εφορεία και από την ωριμότητα, την οποία όφειλε να την καλλιεργήσει η τοπική Εφορεία, συνυπολογίζονταν και κριτήρια άλλου τύπου που έχουν να κάνουν, μεταξύ άλλων, με τη χρηματοδότηση και την κατανομή των ποσών ανά Περιφερειακή Ενότητα, περιοχή. Έργα με μικρότερο προϋπολογισμό μπορούσαν να μοιραστούν σε περισσότερες περιοχές, έπαιξε ρόλο και αυτό. Για παράδειγμα τα Βυζαντινά έργα ήταν μικρότερου προϋπολογισμού σε σχέση με τα Κλασσικά. Αυτό σήμαινε ότι σε μια μικρή αγροτική κοινότητα μπορούσε να κατανείμεις ένα μέρος της χρηματοδότησης. Συνοψίζοντας, η πολιτική παρέμβαση ανταποκρινόταν και σε κοινωνικά αιτήματα, όφειλε να λάβει υπόψη της περισσότερο απ' ότι μια τοπική Εφορεία, και το κόστος των έργων σε σχέση με το πόσοι ωφελούνταν και με το πώς χωρικά μοιραζόταν αυτή η ωφέλεια. Έτσι εκτιμώ εγώ ότι υπήρχε η πολιτική παρέμβαση, με την έννοια δηλαδή του ευρύτερου σχεδιασμού. Υπάρχουν βέβαια, επίσης, οι πιέσεις των τοπικών κοινωνιών, των εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι συσχετισμοί δυνάμεων ανάλογα με τα πολιτικά δεδομένα της στιγμής, αλλά υπάρχουν και άλλοι λόγοι που οδηγούν την πολιτική

ηγεσία σε μία επιλογή και προτεραιοποίηση και αυτό συνήθως έχει να κάνει και με την χρηματοδότηση. Οπότε αν δεν υπάρχει επαρκής χρηματοδότηση, κάποια έργα μένουν εκτός.

3. Ήταν επαρκής η χρηματοδότηση που προήλθε από το ΕΣΠΑ 2007 – 2013 για την προστασία και ανάδειξη των μνημείων αυτών ή απαιτήθηκε και συμπληρωματική χρηματοδότηση;

Στα έργα που υλοποιήσαμε εμείς, ο αρχικός προϋπολογισμός των έργων στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν επαρκής μέχρι τέλους, με πολύ μικρές, όπου υπήρξαν, έκτακτες αυξήσεις, οι οποίες συσχετιζόνταν με αντίστοιχη μικρή αύξηση, αυστηρά αιτιολογημένη, του φυσικού αντικειμένου. Τα έργα αυτά δηλαδή κινήθηκαν μέσα στον αρχικό προϋπολογισμό τους, με τον οποίο εντάχθηκαν, ο οποίος κατά βάση ήταν ρεαλιστικός. Βέβαια, επειδή σε κάποια έργα οι προϋπολογισμοί ήταν περιορισμένοι, δεν επέτρεψαν τον εμπλουτισμό της ομάδας με περισσότερες ειδικότητες, ώστε το έργο να κινείται αυτόνομα. Η κάλυψη των ειδικοτήτων αυτών γινόταν από το μόνιμο προσωπικό της Εφορείας. Αν υπήρχαν δηλαδή λίγο μεγαλύτεροι προϋπολογισμοί και αυτοτέλεια προσωπικού σε κάποια έργα, οι Εφορείες δεν θα χρειαζόταν να αφιέρωναν πάγιους πόρους στο έργο, στο βαθμό που αφιέρωσαν, και το μόνιμο προσωπικό θα κατευθυνόταν σε άλλες δράσεις και ενέργειες.

4. Υπήρξαν προβλήματα κατά τη διαδικασία υλοποίησης των έργων; Και αν ναι, ποια θεωρείτε ότι ήταν τα σημαντικότερα; Επηρέασαν την πορεία υλοποίησης των έργων;

Υπήρξαν προβλήματα στα έργα, τα οποία σχετίζονταν πολλές φορές και με το χώρο, όπου βρίσκονταν τα έργα. Ένα μεγάλο ζήτημα ήταν η εξεύρεση εξειδικευμένου προσωπικού, είτε επιστημονικού είτε εργατοτεχνικού, σε απομακρυσμένες περιοχές, το οποίο πολλές φορές οδηγούσε σε καθυστερήσεις έναρξης των έργων, τις οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις τις απορροφήσαμε στην πορεία. Δηλαδή τα δικά μας έργα τελείωσαν εντός χρονοδιαγράμματος, με μία μικρή παράταση εξαμήνου σε κάποια.

Προβλήματα υπήρξαν και στη ροή χρηματοδότησης, κυρίως με τα μεγάλα προβλήματα που δημιουργήθηκαν το 2015 με τα *capital controls*. Έργα που ήταν τότε σε εξέλιξη και σε δύσκολο στάδιο, όπως η οικία Βαΐλου στη Χαλκίδα, χρειάστηκε στην ουσία να διακοπούν διότι δεν δόθηκε εγκαίρως η αιτιολογημένη μικρή αύξηση προϋπολογισμού που είχε ζητηθεί, εξαιτίας των *capital controls*. Προβλήματα στη ροή της χρηματοδότησης υπήρξαν και σε άλλες στιγμές των έργων, μικρές καθυστερήσεις στην πληρωμή του προσωπικού, που σε μια περίπτωση οδήγησε και σε επίσχεση

εργασίας, η οποία βέβαια άρθηκε γρήγορα. Αυτές είναι κρίσεις, τις οποίες καλείτο η ηγεσία του έργου να τις απορροφήσει και να συνεχιστεί το έργο απρόσκοπτα, ώστε να φτάσουμε στο αποτέλεσμα να τηρηθεί ο προϋπολογισμός και το χρονοδιάγραμμα και να γίνει το φυσικό αντικείμενο στο σύνολό του. Υλοποιήθηκε το φυσικό αντικείμενο στο σύνολό του σε όλα τα έργα. Και έχω να πω ότι σε μερικά έργα το ποιοτικό κλείσιμο, το πώς αυτά ολοκληρώθηκαν και αποδόθηκαν στο κοινό, με μικρές συνήθως εκθεσιακές παρεμβάσεις στο εσωτερικό των μνημείων, μπορεί να θεωρηθεί ότι επιτεύχθη με το παραπάνω. Στο θέμα δηλαδή της τεκμηρίωσης των μνημείων, η Εφορεία με τις δυνάμεις της κατόρθωσε να πετύχει ένα πολύ καλό επίπεδο.

Άλλες δυσκολίες των έργων, που μπορούν να προταχθούν κιόλας, έχουν να κάνουν με την αποκάλυψη νέων αρχαιολογικών δεδομένων. Τα αρχαιολογικά έργα από τη φύση τους -εξου και εφαρμόζεται σ' αυτά η αρχαιολογική αυτεπιστασία- ενέχουν την ευκαιρία και τον κίνδυνο να αποκαλύψουν πολλά καινούρια δεδομένα, τα οποία συνεπάγονται τροποποιήσεις μελετών, συμπληρώσεις μελετών, τις οποίες η Εφορεία με το προσωπικό της το μόνιμο και με το προσωπικό που είχε προσλάβει, μπόρεσε να τις φέρει σε πέρας εγκαίρως, ώστε να συνεχίσουν τα έργα και να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα. Υπήρξαν περιπτώσεις, που μέσω των εργασιών που έγιναν, αποκαλύφθηκαν νέες πτυχές των μνημείων, οι οποίες επηρέασαν τις μελέτες. Είναι έργα που δεν έχουν πολύ περιγεγραμμένες από την αρχή όλες τους τις πτυχές. Το να έχεις το υλικό, το ανθρώπινο δυναμικό που να μπορεί να ανταποκριθεί, παίζει μεγάλο ρόλο.

Άλλες δυσκολίες είχαν να κάνουν με το ευρύτερο οικονομικοπολιτικό περιβάλλον. Κατ' αρχήν η Εφορεία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων έμεινε ακέφαλη και εγώ ως Προϊσταμένη είχα την υποχρέωση να έχω δύο Υπηρεσίες, με ότι συνεπαγόταν αυτό ως φόρτο εργασίας. Στη συνέχεια, αφού είχε πρώτα υπάρξει το σχήμα με τις εφεδρείες και τις αποχωρήσεις, λόγω των μνημονίων υπήρξε αλλαγή της δομής του Υπουργείου, που επέφερε συγχώνευση των Εφορειών ανά Περιφέρεια. Αυτό για τις δικές μας Εφορείες σήμαινε διάσπαση της 23 Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, με απόσπαση της Βοιωτίας, με έργα να τρέχουν. Αυτό βέβαια καλύφθηκε από την πολιτική ηγεσία, μετά από γνωμοδότηση του ΚΑΣ, με την οποία αποφασίστηκε να κρατήσει η συγκεκριμένη Εφορεία (Βυζαντινών) που γνώριζε τα έργα και τα υλοποιούσε και με μόνιμο προσωπικό της, μέχρι την ολοκλήρωσή τους. Διασφαλίστηκε έτσι η συνέχιση των έργων μέχρι την ολοκλήρωσή τους από τον Φορέα που είχε ξεκινήσει την υλοποίηση.

5. Οι σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες και το αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο που υπήρχε, μπορούν να θεωρηθούν προβλήματα, τα οποία επηρέασαν την πορεία υλοποίησης των έργων;

Το αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο δεν θεωρώ ότι ήταν πρόβλημα. Υπάρχει και εμείς οφείλουμε να ανταποκρινόμαστε σε αυτό. Οι διαδικασίες ήταν αρκετά περίπλοκες, αλλά κυρίως άλλαζαν στην κατεύθυνση της ψηφιοποίησης. Συνεπώς το προσωπικό και ειδικά το Λογιστήριο έπρεπε να προσαρμόζεται συνεχώς σ' αυτές. Δεν επηρέασαν όμως την υλοποίηση των έργων. Τα έργα ολοκληρώθηκαν εντός χρονοδιαγράμματος.

6. Πως αξιολογείτε το χρηματοδοτικό εργαλείο ΕΣΠΑ 2007 – 2013 σε σχέση με την προστασία και ανάδειξη των μνημείων, τα οποία εσείς υλοποιήσατε;

Όλα τα ΕΣΠΑ τα αξιολογώ πάρα πολύ θετικά. Θεωρώ ότι έδωσαν την ευκαιρία για να γίνουν αυτά τα έργα. Χωρίς αυτά δεν θα είχαν ξεκινήσει τα έργα. Ακόμη και τα έργα, τα οποία στο τέλος για διαχειριστικούς λόγους, εμφανίζονται να απεντάχθηκαν και να χρηματοδοτήθηκαν από Εθνικούς πόρους, αν δεν υπήρχε το ΕΣΠΑ δεν θα είχαν ξεκινήσει και δεν θα είχαν γίνει. Οπότε θεωρώ ότι ήταν ένα πολύ θετικό διαχειριστικό εργαλείο για να μπορέσουμε να διασώσουμε μνημεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, να δημιουργήσουμε Μουσεία και νέους χώρους πολιτισμού και να αποδώσουμε το πολιτισμικό απόθεμα στην κοινωνία.

7. Τι θα προτείνατε για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του εν λόγω προγράμματος;

Η Διαχειριστική Αρχή του Υπουργείου μεριμνά πάντα ώστε να επικαιροποιεί τις κατευθύνσεις, που δίδονται στις Περιφερειακές Υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ, και να τις προσαρμόζει στις γενικότερες ευρωπαϊκές επιταγές. Γι' αυτό και ανανεώνονται τα Εγχειρίδια Διαδικασιών της Αυτεπιστασίας που μας δίνουν τις οδηγίες για την υλοποίηση των έργων. Συνεπώς δεν έχω σ' αυτό το κομμάτι να κάνω κάποια πρόταση.

8. Μετά την ολοκλήρωση των έργων και την παράδοση των μνημείων στην τοπική κοινωνία, αντιμετωπίσατε κάποιο πρόβλημα; Και αν ναι, σε ποιους τομείς;

Δεν αντιμετωπίσαμε κανένα πρόβλημα. Τα έργα γίνανε ενθέρμως αποδεκτά από την τοπική κοινωνία.

9. Όντας Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Εύβοιας και την επόμενη προγραμματική περίοδο, ΕΣΠΑ 2014 – 2020, θεωρείτε ότι υπήρξε βελτίωση σε σχέση με το ΕΣΠΑ 2007 – 2013; (Π.χ. Σε θέματα διαδικασιών υλοποίησης έργων, τρόπου χρηματοδότησης, πρόσληψης προσωπικού, κτλ)

Εγώ ήμουν Προϊσταμένη της ΕΦΑ Ευβοίας μέχρι το 2018. Αυτό που είχε επιτευχθεί σε σχέση με την προγραμματική 2014 – 2020 ήταν η ένταξη του Μουσείου της «Αρέθουσας» με όλες τις προβλεπόμενες διαδικασίες, μεγάλη ωριμότητα σε επίπεδο μελέτης (ήταν ολοκληρωμένη η μελέτη εφαρμογής) και η προετοιμασία των Τευχών του Διεθνούς Διαγωνισμού για τις κατασκευές. Ήταν ένα έργο, το οποίο είχε ωριμάσει ήδη με την προηγούμενη προγραμματική και ολοκληρώθηκε με την νέα. Αυτό που μπόρεσα εγώ να παρακολουθήσω ως Προϊσταμένη της ΕΦΑ Ευβοίας ήταν μόνο την ένταξη και την εκκίνηση του έργου, συνεπώς δεν μπορώ να πω κάτι άλλο σε σχέση με την προγραμματική 2014 – 2020.

10. Την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 υλοποιήθηκαν μέσω ΕΣΠΑ 12 έργα, ενώ στην επόμενη προγραμματική περίοδο μόνο ένα. Θα ήθελα την προσωπική σας άποψη επί αυτού.

Στην προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 υπάγονταν στην Εφορεία, σε ό,τι αφορούσε τα βυζαντινά μνημεία, δύο Περιφερειακές Ενότητες, Εύβοια και Βοιωτία, και επίσης τα έργα τα οποία έγιναν τότε ήταν μικρότερου προϋπολογισμού. Το έργο της «Αρέθουσας» ήταν ένα έργο με μεγάλο προϋπολογισμό, σχεδόν 2.000.000,00 ευρώ. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου της «Αρέθουσας», κατ' εκτίμηση, ήταν περίπου τα 3/5 του συνολικού προϋπολογισμού των έργων της προηγούμενης προγραμματικής και των δύο Υπηρεσιών, που η μία κάλυπτε και μεγάλα έργα της Βοιωτίας.

Προτεραιοποιήθηκαν από την Περιφέρεια έργα της Εφορείας. Υπήρχαν σοβαρά έργα και μεγάλου προϋπολογισμού, τα οποία η Περιφέρεια τα προώθησε με το δικό της ΠΔΕ, όπως ήταν η αποκατάσταση και αναστύλωση του Αρχαίου θεάτρου στην Ερέτρια και η στερέωση των Βραχωδών Πρανών στη Σκύρο. Τα δύο αυτά έργα συμπληρώνουν παλαιότερες δράσεις χρηματοδοτούμενες από το ΕΣΠΑ, τόσο στην Ερέτρια όσο και στη Σκύρο. Συνεπώς αν υπήρχε μεγαλύτερη διαθέσιμη χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, θα μπορούσαν να είχαν ενταχθεί στο συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα και αυτά τα έργα. Θεωρώ δηλαδή ότι ήταν οικονομικά τα κριτήρια που χρηματοδοτήθηκαν από εθνικούς πόρους. Ήταν καθαρά δηλαδή θέμα διαχείρισης.

11. Το ΕΣΠΑ είναι ουσιαστικά ένα εργαλείο ανάπτυξης. Πώς σχολιάζετε την άποψη ότι ο πολιτισμός, μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, «εργαλειοποιήθηκε», ώστε να δώσει ώθηση στον τουρισμό;

Τα έργα τα οποία κάναμε εμείς δεν ήταν έργα με στόχευση στον τουρισμό. Ναι, μπορούν να ενισχύσουν και τον τουρισμό. Αναπτυξιακά όμως κατ' αρχήν, έδιναν

δουλειά σε ανθρώπους, διατηρούσαν τις πολιτισμικές υποδομές της χώρας, δημιουργούσαν νέες υποδομές, που ήταν τα Μουσεία, διέσωζαν το πολιτιστικό απόθεμα μέσω και των ανασκαφικών έργων (αναφέρομαι στην εποπτεία ανασκαφικών υποέργων στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων έργων τρίτων). Δεν υπήρξε δηλαδή εξαρχής άμεση και αποκλειστική σύνδεση με τον τουρισμό. Ήταν αυτονόητο ότι κάποια από αυτά τα έργα επανεντάσσονται στην κοινωνία με νέα χρήση ή με παλιά χρήση, όπως ήταν οι εκκλησίες. Αυτό έχει καταρχήν περισσότερο αντίκτυπο στην ζωή των τοπικών κοινοτήτων. Για παράδειγμα, το έργο του ανοίγματος από την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων το 2020 του πρώτου υποβρύχιου Μουσείου στην Αλόνησο, στοχεύει καταρχήν στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής γιατί απευθύνεται σε συγκεκριμένο τουριστικό κοινό, το διεθνές καταδυτικό κοινό, και έχει αυτό σαν πρώτη στόχευση, παράλληλα βέβαια με την απόδοση, το άνοιγμα ενός τέτοιου μνημείου για πρώτη φορά στην κοινωνία.

Τα έργα, τα οποία υλοποιήσαμε εμείς στο ΕΣΠΑ, δεν ήταν τέτοια έργα. Η αναπτυξιακή διάσταση των έργων αυτών βρισκόταν στην αναβάθμιση της ζωής, κατ' εμέ, των τοπικών κοινοτήτων πρωτίστως, στη συμβολή των μνημείων στην αυτοσυνειδησία των κοινοτήτων, στην κατανόηση της σχέσης τους με το παρελθόν, στην αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, στη δημιουργία χώρων πολιτισμού και επικοινωνίας, πρωτίστως για τις τοπικές κοινότητες. Δευτερευόντως, βέβαια, τα εν λόγω έργα επιδρούν και στη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος των αντίστοιχων περιοχών. Για να υπάρξει όμως τουριστική ανάπτυξη, θα πρέπει να γίνουν πολύ διαφορετικές, άλλες, ευρύτερες ενέργειες.

12. Τέλος, θα θέλετε ενδεχομένως να προσθέσετε κάτι αναφορικά με το ΕΣΠΑ 2007 – 2013;

Αυτό που θα ήθελα να αναφέρω είναι ότι είχε ένα πολύ μεγάλο αποτύπωμα στα μνημεία, και αυτά τα έργα και τα έργα τρίτων, που μέσω της ανασκαφής οδήγησαν σε εντοπισμό αρχαιοτήτων, και με την Ψηφιακή Σύγκλιση. Και πολύ μεγάλο αποτύπωμα στο θέμα της προστασίας των μνημείων και της απόδοσής τους ποικιλοτρόπως στην κοινωνία. Και αυτό ήταν αντιληπτό από την κοινωνία. Υπήρχε ανταπόκριση και από την εκπαιδευτική κοινότητα και από τις τοπικές κοινότητες, στο πλαίσιο των οποίων τα έργα αυτά έπαιρναν πάλι νέα ζωή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1 Συμπεράσματα έρευνας

Η έναρξη του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 στην Ελλάδα συνέπεσε με μια βαθιά και παρατεταμένη ύφεση, η οποία προκλήθηκε από την παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Η βαθιά και παρατεταμένη ύφεση συνοδεύτηκε από απώλειες θέσεων εργασίας, μειώσεις του ποσοστού απασχόλησης και μειώσεις στις Δημόσιες Δαπάνες, καθώς η χώρα βρισκόταν υπό καθεστώς επιτήρησης. Μια χώρα με ελλειμματικό προϋπολογισμό, η οποία δεν μπορούσε να συνεισφέρει το απαιτούμενο ποσοστό συγχρηματοδότησης για τα προγράμματα πολιτικής συνοχής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Παρόλες τις δυσόιωνες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες, η Ελλάδα κατάφερε να απορροφήσει πλήρως τους διαθέσιμους κοινοτικούς πόρους, επιτυγχάνοντας ένα πολύ υψηλό ποσοστό απορρόφησης, της τάξεως του 111,85%. Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν ανήλθαν στα 22,89 δις ευρώ, όπως αποτυπώθηκαν στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα, υπερβαίνοντας την εγκεκριμένη συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη κατά 11,8%. Υψηλό ήταν επίσης και το ποσοστό ολοκλήρωσης του φυσικού αντικείμενου των ενταγμένων πράξεων (Ελεγκτικό Συνέδριο, 2017).

Περίπου 639 εκατομμύρια ευρώ διατέθηκαν, με τη μορφή των μη επιστρεπτέων επιχορηγήσεων, για επενδύσεις στον πολιτισμό και τον τουρισμό, δύο τομείς οι οποίοι θεωρούνται αλληλένδετοι, ήδη από το έγγραφο έναρξης του ΕΣΠΑ. Στον τομέα του Πολιτισμού διατέθηκαν 534 εκατομμύρια ευρώ για την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, στοχεύοντας παράλληλα και στην ικανοποίηση του ευρύτερου στόχου για τη βελτίωση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ολοκληρώθηκαν 20 Πράξεις των θεματικών προτεραιοτήτων 58: Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και 59: Ανάπτυξη πολιτιστικής υποδομής, συνολικού ποσού 17.379.679 ευρώ.

Οι Πράξεις αυτές υλοποιήθηκαν, ως επί το πλείστον, από το επιστημονικό προσωπικό των ΕΦΑ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, ένα σημαντικό ποσοστό του οποίου συμμετείχε στην έρευνα. Στόχος της έρευνας ήταν η αξιολόγηση του επιπέδου

αποτελεσματικότητας του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 όσον αφορά στην προστασία και ανάδειξη των αρχαίων μνημείων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η παρουσίαση τόσο των προβλημάτων που ενδεχομένως ανέκυψαν κατά την υλοποίηση των έργων όσο και η παρούσα κατάσταση των μνημείων.

Από τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας διαπιστώθηκε ότι οι υπάλληλοι, που απασχολήθηκαν με την διαχείριση – υλοποίηση έργων στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013, θεωρούν, με ποσοστό 95,70%, ότι η διαδικασία ένταξης των έργων ήταν σαφής και τα βασικά κριτήρια ένταξης των έργων, στα οποία απασχολήθηκαν, ήταν η ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης (πληρότητα φακέλου, μελέτες κ.λπ.) και η σημαντικότητα – μοναδικότητα του μνημείου. Όσον αφορά δε την ένταξη ενός έργου με πολιτικά κριτήρια έλαβε πολύ μικρό ποσοστό από τους συμμετέχοντες.

Ανάλογη ήταν και η απάντηση που λήφθηκε στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας. Η κα. Καλαμαρά ανέφερε ότι η διαδικασία ένταξης ήταν σαφής, καθώς «υπήρχαν συγκεκριμένα, τυποποιημένα στάδια από τη στιγμή υποβολής ενός φακέλου για χρηματοδότηση μέχρι τη στιγμή που μία Πράξη εντασσόταν». Για τα δε κριτήρια ένταξης ανέφερε ότι είναι πολυεπίπεδα και έχουν να κάνουν με την αναγκαιότητα του ίδιου του έργου, την πληρότητα του φακέλου (ώριμο έργο από άποψη μελετών), την απαίτηση κοινωνικών φορέων καθώς και την διαχειριστική και τεχνική επάρκεια της κάθε Υπηρεσίας. Όσον αφορά στην πολιτική παρέμβαση εκτιμά ότι υπάρχει με την έννοια του ευρύτερου σχεδιασμού.

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης των έργων οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι αντιμετώπισαν προβλήματα, τα οποία έπρεπε να διαχειριστούν ως φορείς υλοποίησης. Σύμφωνα με την διενεργούμενη από αυτούς ταξινόμηση, προέκυψε ότι, βασικά προβλήματα ήταν οι σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες με ποσοστό 95,70%, και οι καθυστερήσεις κατά την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού με ποσοστό 95,66 %.

Στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας, η ληφθείσα απάντηση αναφορικά με τα ανακύπτοντα προβλήματα συνοψίζεται στα εξής: 1) δυσκολία στην εξεύρεση εξειδικευμένου προσωπικού, 2) προβλήματα στη ροή χρηματοδότησης, ειδικά το 2015 με τα capital controls, 3) αποκάλυψη νέων αρχαιολογικών δεδομένων, 4) δυσκολίες στο ευρύτερο οικονομικοπολιτικό περιβάλλον (εφεδρείες, αποχωρήσεις, μνημόνια, αλλαγή δομής ΥΠΠΟΑ).

Η ύπαρξη των προβλημάτων αυτών «επικυρώνεται» και από την ex post αξιολόγηση του 2016 που έγινε από ανεξάρτητους συμβούλους για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από το έγγραφο εκκίνησης του ΕΣΠΑ 2014 – 2020 και από την τελική έκθεση Υλοποίησης

του Ε.Π. «ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΗΠΕΙΡΟΥ 2007-2013». Στην πρώτη περίπτωση αναφέρεται ότι το σύστημα διαχείρισης και υλοποίησης των προγραμμάτων χαρακτηρίστηκε ως περίπλοκο, με περιορισμένο συντονισμό μεταξύ κεντρικών και τοπικών αρχών. Εντοπίστηκαν αδυναμίες στον προγραμματισμό, την επιλογή έργων, τη συμμόρφωση και τη δημοσιονομική διαχείριση. Αναφορικά με την επιλογή των έργων, η έλλειψη απλοποίησης των συνολικών διαδικασιών αναγνωρίστηκε ως βασική αδυναμία, με τους δικαιούχους να χαρακτηρίζουν τις διαδικασίες ως γραφειοκρατικές και χρονοβόρες. Στην δεύτερη περίπτωση ως προβλήματα που οδήγησαν σε καθυστερήσεις στην υλοποίηση των προγραμμάτων αναγνωρίζονται τα εξής: 1) πολύπλοκο και αλληλεπικαλυπτόμενο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την εκτέλεση κατασκευών, δημοσίων έργων, 2) ανεπαρκής στελέχωση και οργάνωση πολλών ενδιάμεσων φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής μέτρων πολιτικής, 3) η απουσία σχετικής τεχνογνωσίας σχεδόν στο σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων (φορείς υλοποίησης, διαχειριστικές αρχές), 4) η απουσία ώριμων έργων, λόγω της αδυναμίας έγκαιρης μελετητικής προετοιμασίας των έργων αλλά και της ελληνικής ιδιαιτερότητας του θεσμικού πλαισίου μελέτης των δημοσίων έργων που απαιτεί μεγάλο χρονικό διάστημα για την πλήρη μελετητική ωρίμανση ενός έργου. Ομοίως, στην τρίτη περίπτωση, στην Τελική Έκθεση Υλοποίησης του Ε.Π. «ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΗΠΕΙΡΟΥ 2007-2013» αναφέρεται ότι οι καθυστερήσεις στα έργα στον τομέα Πολιτισμός προκλήθηκαν από το πάγωμα πληρωμών το πρώτο εξάμηνο του 2015 και από την έλλειψη επαρκούς προσωπικού.

Ένα άλλο θέμα, το οποίο φαίνεται να αντιμετώπισε το επιστημονικό προσωπικό των ΕΦΑ στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, είχε να κάνει με την χρηματοδότηση των έργων. Το 50% απάντησε ότι ήταν επαρκής και το άλλο 50% ότι δεν ήταν επαρκής. Στην περίπτωση της ΕΦΑ Ευβοίας, η απάντηση που δόθηκε από την πρώην Προϊσταμένη ήταν ότι ο αρχικός προϋπολογισμός των έργων στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν επαρκής μέχρι τέλους, με πολύ μικρές, όπου υπήρξαν, έκτακτες αυξήσεις, οι οποίες συσχετιζόνταν με αντίστοιχη μικρή αύξηση του φυσικού αντικειμένου. Επειδή όμως οι προϋπολογισμοί ήταν περιορισμένοι, δεν επέτρεπαν τον εμπλουτισμό της ομάδας με περισσότερες ειδικότητες, ώστε το έργο να κινείται αυτόνομα.

Παρόλα όμως τα προβλήματα που αντιμετώπισαν κατά την υλοποίηση των έργων, το επίπεδο αποτελεσματικότητας του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 κρίθηκε από τους συμμετέχοντες πολύ θετικά στο πλαίσιο και των δύο ερευνών. Στην ποσοτική έρευνα

το 79,20% των συμμετεχόντων αξιολογεί το επίπεδο ως υψηλό, το 16,70% ως εξαιρετικά υψηλό και 4,20% ως μέτριο. Ανάλογα αποτελέσματα προέκυψαν και από την ποιοτική έρευνα, καθώς το ΕΣΠΑ αξιολογήθηκε ως ένα πολύ θετικό διαχειριστικό εργαλείο διάσωσης μνημείων της πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργίας Μουσείων και νέων χώρων πολιτισμού καθώς και μέσο απόδοσης του πολιτισμικού αποθέματος στην κοινωνία. Επιπλέον, κρίθηκε ότι λειτούργησε καταλυτικά στην έναρξη της υλοποίησης και ολοκλήρωσης των έργων, χωρίς την ύπαρξη του οποίου η εκτέλεση τους χαρακτηρίστηκε αμφίβολη.

Μέσω των Πράξεων που εντάχθηκαν στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013, δεν προστατεύτηκε μόνο η πολιτιστική κληρονομιά αλλά ενισχύθηκε και η ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών διότι αποτέλεσαν πόλο έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική κοινωνία – οικονομία και αναδείχθηκε και προβλήθηκε η ιστορία του τόπου.

Αυτή τη στενή συσχέτιση του πολιτισμού και του τουρισμού την είδαμε τόσο στο αρχικό κείμενο του ΕΣΠΑ όσο και στην ex post αξιολόγηση που διενεργήθηκε για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2016. Ενισχύεται όμως ακόμη περισσότερο και από το πρόγραμμα Erasmus + «InHeriT: Η πολιτιστική κληρονομιά ως πηγή βιώσιμης ανάπτυξης», όπου η πολιτιστική κληρονομιά αναγνωρίζεται ως ατμομηχανή αλλά και ως καταλύτης της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο της συνέντευξης, ερωτήθηκε η κα Καλαμαρά για την «εργαλειοποίηση» του πολιτισμού με στόχο την ανάπτυξη του τουρισμού. Επί του θέματος αυτού, η κυρία Καλαμαρά απάντησε ότι τα έργα τα οποία υλοποιήθηκαν από την ΕΦΑ Ευβοίας δεν ήταν έργα με στόχευση στον τουρισμό. Αναπτυξιακά όμως κατ' αρχήν, έδιναν δουλειά σε ανθρώπους, διατηρούσαν τις πολιτισμικές υποδομές της χώρας, δημιουργούσαν νέες υποδομές, διέσωζαν το πολιτιστικό απόθεμα αλλά δεν υπήρξε δηλαδή εξαρχής άμεση και αποκλειστική σύνδεση με τον τουρισμό. Η αναπτυξιακή διάσταση των έργων αυτών βρισκόταν στην αναβάθμιση της ζωής των τοπικών κοινοτήτων πρωτίστως, στη συμβολή των μνημείων στην αυτοσυνειδησία των κοινοτήτων, στην κατανόηση της σχέσης τους με το παρελθόν, στην αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, στη δημιουργία χώρων πολιτισμού και επικοινωνίας και δευτερευόντως, τα εν λόγω έργα επιδρούσαν και στη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος των αντίστοιχων περιοχών.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, τα μνημεία, τα οποία υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, θεωρούνται ότι είναι ανοιχτά και επισκέψιμα (85,70%) ενώ η παρούσα κατάσταση τους κρίνεται τουλάχιστον πολύ καλή. Συγκεκριμένα το 62,50% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι είναι πολύ καλή, το

12,50% εξαιρετική, το 12,50% καλή και το 12,50% ότι απαιτείται να γίνουν βελτιωτικές ενέργειες.

Μέσω της χρηματοδότησης που διατέθηκε από το ΕΣΠΑ 2007 – 2013, δόθηκε η δυνατότητα στους αρμόδιους φορείς να υλοποιήσουν έργα για την προστασία και ανάδειξη μνημείων, τα οποία αν δεν είχαν πραγματοποιηθεί αυτές οι δράσεις, λαμβάνοντας υπόψη και την υποχρηματοδότηση του πολιτισμού από εθνικούς πόρους, λόγω έλλειψης ρευστότητας, ενδεχομένως να είχαν καταστραφεί ή να κινδύνευαν να χάσουν στοιχεία της ιστορικότητάς τους.

Η υλοποίηση και η διαχείριση όμως ενός έργου στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 ήταν μια σύνθετη διεργασία. Οι διαδικασίες ήταν χρονοβόρες, περίπλοκες και στις περισσότερες περιπτώσεις απαιτούσαν εξειδικευμένες γνώσεις τόσο από τους φορείς υλοποίησης όσο από τους φορείς προγραμματισμού και ελέγχου, τις οποίες συνήθως δεν είχαν. Πέραν όμως της έλλειψης γνώσης, σε αρκετούς φορείς παρατηρήθηκε και έλλειψη του απαιτούμενου προσωπικού, το οποίο θα υλοποιούσε τα έργα αυτά, με αποτέλεσμα κάποιοι υπάλληλοι να επιφορτίζονται με την διαχείριση πέραν του ενός έργου. Παρόλο που αυτές οι δυσχέρειες αναγνωρίστηκαν μετά την ολοκλήρωση του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, εντούτοις δεν έγινε καμία ουσιαστική αλλαγή στο ΕΣΠΑ 2014 – 2020 που ακολούθησε. Τουναντίον, οι διαδικασίες έγιναν ακόμη πιο σύνθετες, με μεγαλύτερη γραφειοκρατία και λιγότερη ευελιξία.

6.2 Προτάσεις αντιμετώπισης προβλημάτων

Το ΕΣΠΑ 2007 – 2013 ξεκίνησε στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας το 2010. Οι φορείς προγραμματισμού, υλοποίησης και ελέγχου των Πράξεων δεν ήταν προετοιμασμένοι να εφαρμόσουν το εν λόγω πρόγραμμα καθώς απαιτούσε εξειδικευμένες γνώσεις και στοχοπροσήλωση. Κατά κοινή ομολογία, υπήρχε μεγάλο περιθώριο βελτίωσης τόσο των φορέων, σε διαδικασίες πριν την ένταξη των έργων, όσο και του ίδιου του προγράμματος.

Στις Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού παρατηρείται υποστελέχωση σε κάποιες ειδικότητες συναφείς και απαραίτητες για την υλοποίηση των έργων, όπως Μηχανικοί και Διοικητικό – Οικονομικό προσωπικό. Συνεπώς, πρωταρχικό μέλημα οφείλεται να αποτελεί η στελέχωση των υπηρεσιών με εξειδικευμένο και έμπειρο προσωπικό, ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή προετοιμασία και υλοποίηση ενός έργου.

Προκειμένου όμως να ενταχθεί ένα έργο στο ΕΣΠΑ θα πρέπει να διαθέτει την απαραίτητη ωριμότητα. Αρχικά, θα πρέπει να έχουν ληφθεί οι απαραίτητες αδειοδοτήσεις και να έχουν διενεργηθεί οι σχετικές μελέτες, οι οποίες θα το καταστήσουν ώριμο προς ένταξη σε ένα συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα. Αυτό απαιτεί ενέργειες τόσο από τις Περιφερειακές Υπηρεσίες όσο και από το Υπουργείο Πολιτισμού, το οποίο θα πρέπει να διασφαλίσει τους απαραίτητους πόρους χρηματοδότησης για τη διενέργεια όλων των μελετών. Στη συνέχεια, οι Περιφερειακές Υπηρεσίες οφείλουν να καταρτίσουν πληρέστερες και ρεαλιστικότερες οικονομοτεχνικές μελέτες, βάσει των οποίων θα προκύψει ο προϋπολογισμός του έργου, ο οποίος θα παρέχει τόσο οικονομική όσο και διοικητική αυτονομία και ευελιξία στο έργο.

Τα έργα προστασίας και ανάδειξης μνημείων, τα οποία υλοποιούνται μέσω Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, και συγκεκριμένα μέσω ΕΣΠΑ, δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν όπως όλα τα υπόλοιπα έργα υποδομών, μεταφορών κ.λπ. Για την υλοποίηση τους απαιτείται σε μεγαλύτερο βαθμό, σε σχέση με τα υπόλοιπα έργα, προσωπικό με εξειδικευμένη εμπειρία και γνώσεις και ικανότητες εφαρμογής ειδικών τεχνολογιών. Επιπλέον, για τη συντήρηση και αποκατάσταση των αρχαίων μνημείων, απαιτούνται προμήθειες εξειδικευμένων υλικών και πρώτων υλών, τις οποίες σε αρκετές περιπτώσεις δεν δύνανται να προμηθευτούν οι φορείς, διότι προσκρούουν στους κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών και προμηθειών, ήτοι στην επιλογή της οικονομικότερης προσφοράς. Συνεπώς, είναι απαραίτητη η τροποποίηση του ίδιου του προγράμματος και των εφαρμοζόμενων, μέσω αυτού, κανόνων επιλεξιμότητας δαπανών καθώς και να ληφθεί υπόψη η ιδιαιτερότητα των έργων. Επί της ουσίας, απαιτείται η ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών στο πλαίσιο ενίσχυσης της ευελιξίας των φορέων, κατά την υλοποίηση τέτοιων έργων.

Επιπλέον, το σύστημα διαχείρισης των προγραμμάτων έχει χαρακτηριστεί πολύπλοκο και γραφειοκρατικό καθώς εμπλέκονται πολλοί φορείς (Υπουργείο Οικονομικών, Υπουργείο Ανάπτυξης, Υπουργείο Πολιτισμού, Φορέας υλοποίησης, Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή) και υπάρχει δυσχέρεια στην επικοινωνία, η οποία προκαλεί και τις ανάλογες καθυστερήσεις στην υλοποίηση ενός έργου. Συνεπώς η απλοποίηση των διαδικασιών με νέο νομοθετικό πλαίσιο, η υπαγωγή απευθείας στο ΥΠΠΟ του ελέγχου των χρηματοδοτικών εργαλείων, ενδεχομένως να παρείχε μεγαλύτερη ευελιξία στο φορέα υλοποίησης, με τις ανάλογες θετικές επιδράσεις και στο ίδιο το μνημείο.

Η προστασία και η ανάδειξη ενός μνημείου δεν ολοκληρώνεται όμως με την ολοκλήρωση του συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος. Ο φορέας υλοποίησης οφείλει να μεριμνά για τη διενέργεια συμπληρωματικών συντηρήσεων και εργασιών καθαρισμού σε τακτά χρονικά διαστήματα, την πρόσληψη του απαραίτητου προσωπικού φύλαξης – πληροφόρησης, ώστε το μνημείο να είναι ανοικτό και επισκέψιμο και κυρίως για την προβολή του ολοκληρωμένου έργου μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ημερίδων, συνεδρίων, κ.λπ.

Δεν αρκεί όμως μόνο η μέριμνα και η επιθυμία του φορέα υλοποίησης να προβεί στις προαναφερθέντες ενέργειες, θα πρέπει και το Υπουργείο Πολιτισμού να διασφαλίζει, ως οφείλει, και τους απαραίτητους πόρους για τη διενέργειά τους. Καθώς έχει παρατηρηθεί να ολοκληρώνονται τα έργα, αλλά λόγω ανεπάρκειας πόρων από το ΥΠΠΟ, τα μνημεία να είναι κλειστά και να μην γίνονται ούτε οι απλές εργασίες καθαρισμού τους.

6.3 Περιορισμοί και συστάσεις για μελλοντική έρευνα

Βασικό περιορισμό της παρούσας έρευνας αποτέλεσε εξ αρχής ο περιορισμένος πληθυσμός της έρευνας και κατ' επέκταση το μικρό δείγμα του. Η έρευνα, όπως έχει ήδη αναφερθεί, διεξήχθη μόνο μεταξύ του επιστημονικού προσωπικού των ΕΦΑ στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας καθώς η ίδια η διπλωματική εργασία μπορεί να χαρακτηριστεί μελέτη περίπτωσης, διότι περιλαμβάνει μόνο τα έργα, τα οποία υλοποιήθηκαν στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, για την προστασία και ανάδειξη των αρχαίων μνημείων. Λαμβάνοντας βέβαια υπόψη και το καθεστώς εργασίας των δημοσίων υπαλλήλων λόγω του covid – 19 (τηλεργασία, ειδικές άδειες, κ.λπ.), η συμμετοχή των εν λόγω υπαλλήλων κατέστη ακόμα μικρότερη. Η διενέργεια συνέντευξης όμως με την πρώην Προϊσταμένη της ΕΦΑ Ευβοίας, ενίσχυσε ποιοτικά την έρευνα καθώς λήφθηκαν απαντήσεις, που δεν ήταν εφικτό να ληφθούν μέσω της ποσοτικής έρευνας. Επίσης λόγω των μέτρων πρόληψης κατά του covid 19, δεν κατέστη εφικτή η επιτόπια έρευνα στα υλοποιηθέντα έργα ώστε να υπάρχει φωτογραφική τεκμηρίωση της παρούσας κατάστασης των μνημείων.

Με την παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάστηκαν τα έργα, τα οποία υλοποιήθηκαν στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και αφορούσαν στην προστασία και ανάδειξη αρχαίων μνημείων μέσω του ΕΣΠΑ 2007 - 2013. Στο πλαίσιο περαιτέρω μελέτης, θα μπορούσαν να διερευνηθούν και να παρουσιαστούν τα κάτωθι:

1. Όλα τα έργα τα οποία υλοποιήθηκαν στον τομέα Πολιτισμός μέσω του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και ανέρχονται στα 611 έργα σε όλη τη χώρα
2. Όλα τα έργα προστασίας και ανάδειξης μνημείων, τα οποία υλοποιήθηκαν από το 2000 έως το 2017, στην εν λόγω Περιφέρεια τόσο μέσω του Γ' ΚΠΣ και Δ' ΚΠΣ, όσο και από άλλες πηγές χρηματοδότησης (π.χ. ΠΔΕ (Εθνικοί Πόροι) της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, ΔΕΗ, κ.λπ.).
3. Όλα τα αρχαιολογικά έργα, που υλοποιήθηκαν στην Περιφέρεια Στερεά Ελλάδα στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, τόσο στην θεματική ενότητα Πολιτισμός, όσο και σε άλλες ενότητες (π.χ. υποέργα σε έργα τρίτων, Ψηφιακή Σύγκλιση, κ.α.)
4. Συμβολή του ΕΣΠΑ στην τοπική οικονομική ανάπτυξη, μέσω χρηματοδότησης αρχαιολογικών έργων και ανάδειξης μνημείων στο Νομό Ευβοίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Το παρόν αποτελεί ανώνυμο ερωτηματολόγιο για ερευνητικό σκοπό στο πλαίσιο της εκπόνησης διπλωματικής εργασίας με θέμα «ΕΣΠΑ 2007 – 2013: ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ» του μεταπτυχιακού προγράμματος «Δημόσια Οικονομική και Πολιτική».

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Φύλο

- Άνδρας
 Γυναίκα

2. Ηλικία

- 20 – 30 ετών
 31 – 40 ετών
 41 – 50 ετών
 51 και άνω

3. Επίπεδο Εκπαίδευσης

(Να συμπληρώσετε την ανώτερη βαθμίδα στην οποία ανήκετε).

- Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
 Κάτοχος Πτυχίου ΤΕΙ
 Κάτοχος Πτυχίου Πανεπιστημίου
 Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
 Κάτοχος Διδακτορικού Διπλώματος

4. Κύρια Απασχόληση

- Υπάλληλος
 Τμηματάρχης
 Προϊστάμενος

5. Έτη Προϋπηρεσίας

- 0 - 5 έτη
- 6 - 10 έτη
- 11 - 20 έτη
- 21 – 30 έτη
- Πάνω από 30 έτη

6. Σχέση εργασίας

- Μόνιμος υπάλληλος
- Υπάλληλος Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου

7. Ειδικότητα απασχόλησης

- Αρχαιολόγος
- Αρχιτέκτων Μηχανικός
- Πολιτικός Μηχανικός
- Συντηρητής αρχαιοτήτων και έργων τέχνης
- Άλλο:

8. Έχετε απασχοληθεί σε διαχείριση – υλοποίηση έργου ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, με στόχο την προστασία και ανάδειξη μνημείων (θεματική ενότητα 58);

- Ναι
- Όχι

9. Εάν ναι, σε πόσα έργα έχετε απασχοληθεί;
(Απαντήστε μόνο εάν έχετε απασχοληθεί σε έργα ΕΣΠΑ)

- 1 - 2
- 3 - 5
- 6 και άνω

10. Ήταν σαφής η διαδικασία επιλογής των προς ένταξη έργων;
(Απαντήστε μόνο εάν έχετε απασχοληθεί σε έργα ΕΣΠΑ)

Ναι

Όχι

11. Σύμφωνα με τη δική σας εμπειρία, ιεραρχείστε ανάλογα με τη σημαντικότητα που είχαν τα παρακάτω κριτήρια ένταξης στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013 στα έργα στα οποία απασχοληθήκατε.;

[Ιεραρχείστε τα παρακάτω από το 1 έως το 5. (Όπου 5 = το πλέον σημαντικό, 4 = σημαντικό, 3 = αρκετά σημαντικό, 2 = λίγο σημαντικό, 1 = καθόλου σημαντικό)]

(Απαντήστε μόνο εάν έχετε απασχοληθεί σε έργα ΕΣΠΑ)

	1	2	3	4	5
Ολοκληρωμένη πρόταση ενίσχυσης (πληρότητα φακέλου, μελέτες κ.λπ.)					
Σημαντικότητα – μοναδικότητα μνημείου					
Σύνδεση μνημείου με τοπική ανάπτυξη					
Αιτήματα φορέων τοπικής κοινωνίας					
Ένταξη με πολιτικά κριτήρια					

12. Σύμφωνα με την εμπειρία σας, ήταν επαρκής η χρηματοδότηση για την προστασία και ανάδειξη του μνημείου, στο οποίο απασχοληθήκατε;

(Απαντήστε μόνο εάν έχετε απασχοληθεί σε έργα ΕΣΠΑ)

Ναι

Όχι

13. Αν όχι, υπήρξε συμπληρωματική χρηματοδότηση για την ολοκλήρωση των έργων και από ποια πηγή;

(Απαντήστε μόνο εάν έχετε απασχοληθεί σε έργα ΕΣΠΑ)

Δεν υπήρξε συμπληρωματική χρηματοδότηση

Ναι, από το ίδιο το ΕΣΠΑ

Ναι, από άλλους πόρους

14. Σύμφωνα με την εμπειρία σας, ανέκυψαν προβλήματα κατά τη διαδικασία υλοποίησης των έργων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 - 2013;

(Απαντήστε μόνο εάν έχετε απασχοληθεί σε έργα ΕΣΠΑ)

Ναι

Όχι

15. Εάν ναι, ιεραρχείστε τα παρακάτω σύμφωνα με τη σημαντικότητα που θεωρείτε ότι είχαν στην πρόοδο του έργου.

[Ιεραρχείστε τα παρακάτω από το 1 έως το 5. (Όπου 5 = το πλέον σημαντικό, 4 = σημαντικό, 3 = αρκετά σημαντικό, 2 = λίγο σημαντικό, 1 = καθόλου σημαντικό)]

(Απαντήστε μόνο εάν έχετε απασχοληθεί σε έργα ΕΣΠΑ)

	1	2	3	4	5
Καθυστερήσεις κατά την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού					
Σύνθετες γραφειοκρατικές διαδικασίες					
Αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο εκτέλεσης έργων – προμηθειών – υπηρεσιών					
Δυσχέρεια στη συνεργασία με λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς					
Απρόοπτα θέματα που ανέκυψαν κατά την υλοποίηση του φυσικού αντικείμενου του έργου					

16. Παρακαλούμε συμπληρώστε το επίπεδο αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;

(Απαντήστε μόνο εάν έχετε απασχοληθεί σε έργα ΕΣΠΑ)

Εξαιρετικά υψηλό

Υψηλό

Μέτριο

Χαμηλό

Εξαιρετικά χαμηλό

17. Τι θα προτείνατε για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 – 2013 αναφορικά με την προστασία και ανάδειξη μνημείων;

(Απαντήστε μόνο εάν έχετε απασχοληθεί σε έργα ΕΣΠΑ)

.....

.....

.....

18. Τα έργα, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007 - 2013, είναι σήμερα ανοιχτά και προσβάσιμα σε επισκέπτες;

Ναι

Όχι

19. Αν όχι, που οφείλεται αυτό κατά την άποψή σας;

[Ιεραρχείστε τα παρακάτω από το 1 έως το 5. (Όπου 5 = το πλέον σημαντικό, 4 = σημαντικό, 3 = αρκετά σημαντικό, 2 = λίγο σημαντικό, 1 = καθόλου σημαντικό)]

	1	2	3	4	5
Έλλειψη προσωπικού ειδικότητας φύλαξης – πληροφόρησης					
Έλλειψη λοιπών λειτουργικών υποδομών					
Χαμηλή επισκεψιμότητα λόγω ανεπαρκούς προβολής του μνημείου					
Δυσκολία στην πρόσβαση					
Έλλειψη μέριμνας της αρμόδιας Εφορείας Αρχαιοτήτων					

20. Κατά την άποψή σας, τα έργα αυτά συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας – οικονομίας;

Ναι

Όχι

21. Εάν ναι, με ποιον τρόπο;

[Ιεραρχείστε τα παρακάτω από το 1 έως το 5. (Όπου 5 = το πλέον σημαντικό, 4 = σημαντικό, 3 = αρκετά σημαντικό, 2 = λίγο σημαντικό, 1 = καθόλου σημαντικό)]

	1	2	3	4	5
Ικανοποίηση πολιτιστικών – λατρευτικών αναγκών τοπικής κοινωνίας					
Πόλος έλξης επισκεπτών με θετικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία					
Βελτίωση αστικών και πολεοδομικών υποδομών πέριξ του έργου					
Ανάδειξη και προβολή της ιστορίας του τόπου					
Βάση για ανάπτυξη λοιπών δράσεων (πολιτιστικών, αθλητικών, κ.λπ.)					

22. Ποια είναι η παρούσα κατάσταση των μνημείων, τα οποία ολοκληρώθηκαν στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και στα οποία απασχοληθήκατε;

- Απαιτούνται βελτιωτικές ενέργειες
- Καλή
- Πολύ καλή
- Εξαιρετική

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2007, «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013», (http://2007-2013.espa.gr/elibrary/Eggrafo_ESPA_el.pdf)
2. Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών - «Εγχειρίδιο διαδικασιών διαχείρισης και έλεγχου πράξεων κρατικών ενισχύσεων», Μάιος 2008 (http://2007-2013.espa.gr/elibrary/Egxeiridio_Diadikasion_Kratikon_Enisxyseon.pdf)
3. Υπουργείο Εξωτερικών – «Η πορεία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (<https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/i-poreia-tis-elladas-stin-europaiki-enosi.html>)
4. Νόμος υπ' αριθ. 3614/2007 (ΦΕΚ 267/Α/3-12-2007)
5. Ελεγκτικό Συνέδριο - «Εκθεση Ελέγχου του απολογισμού ΕΣΠΑ 2007 – 2013» (<https://www.elsyn.gr/sites/default/files/6.%20CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7%20CE%95%CE%BB%CE%AD%CE%B3%CF%87%CE%BF%CF%85%20CF%84%CE%BF%CF%85%20CE%91%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D%20CE%95%CE%A3%CE%A0%CE%91%202007%20-%202013%20%28%CE%AD%CF%84%CE%BF%CF%82%20CF%83%CF%8D%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B7%CF%82%202017%29.pdf>)
6. Π.Δ. 191/2003, άρθρο 44 § 1, ΦΕΚ 146/Α'/13.6.2003, «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού»
7. Δρ. Γαλανός Γεώργιος 2019 – «Διαχείριση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων» (https://www.des.unipi.gr/wp-content/uploads/2015/06/Diacheirisi_Eurwpaikwn_Programmatwn-%CE%93%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%9D%CE%9F%CE%A3-%CE%99%CE%9F%CE%A5%CE%9D%CE%99%CE%9F%CE%A3-20151.pdf)
8. Αντωνίου Γαρυφαλλιά, 2013, Πτυχιακή εργασία: «Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς ως Μοχλός Ανάπτυξης στην Περιφέρεια της Κρήτης» (<https://apothesis.lib.teicrete.gr/>)
9. Πατσιαούρα Δήμητρα 2018, Πτυχιακή εργασία: «Η πολιτική και τα έργα στον τομέα του πολιτισμού βάσει των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του 2007-2013 και 2014-2020 (ΕΣΠΑ)» (<https://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/20884>)
10. Μιχάλης Καραμπίνης, 2013, «Υπόθεση εργασίας των οικοδομικών φάσεων της Ι.Μ. Αγ. Γεωργίου Σκύρου (με αφορμή την εύρεση τμήματος ναού παλαιότερου του υφιστάμενου)», Τριακοστό τρίτο συμπόσιο Βυζαντινής και μεταβυζαντινής αρχαιολογίας και τέχνης – Πρόγραμμα, περιλήψεις εισηγήσεων και ανακοινώσεων, Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρεία

11. Χριστίνα Ρωμανού – Σταμάτιος Μπονάτσος (2017), «Εργασίες προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης του οχυρωμένου προϊστορικού οικισμού στο Παλαμάρι της Σκύρου στο πλαίσιο των κοινωνικών συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων (Γ' ΚΠΣ και ΕΣΠΑ)», Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, Το αρχαιολογικό έργο στα νησιά του Αιγαίου, Τόμος Α, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Εφορεία Αρχαιοτήτων Λέσβου, Γενική Γραμματεία Αιγαίου και Νησιώτικης Πολίτικης
12. Υπουργείο πολιτισμού και Αθλητισμού, 2019, Αρχαιολογικό Δελτίο, Τόμος 70 (2015), Χρονικά Β' 1
13. Εφορεία Αρχαιοτήτων Εύβοιας, Έντυπο «Διαδρομές πολιτισμού στη χώρα της Σκύρου», (<https://www.efaeuv.gr/monuments/skyros/diadromespolitismou.pdf>)
14. Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, Φυλλάδιο «Ναός Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Βράχας Ευρυτανίας» (<https://drive.google.com/file/d/0B-AdqeJfNxEYX3dfTEhkVi1HLTg/view?usp=sharing>)
15. Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, Έντυπο «Κάστρο Υπάτης, Το έργο της αποκατάστασης και ανάδειξης», (<https://drive.google.com/file/d/0B-AdqeJfNxEYUzEzbWNxdVIsWUk/view?usp=sharing>)
16. Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, Φυλλάδιο «Κάστρο Υπάτης, Το έργο της αποκατάστασης και ανάδειξης», <https://drive.google.com/file/d/0B-AdqeJfNxEYbk1tS2RWLWJIWkE/view?usp=sharing>)
17. Εφορεία Αρχαιοτήτων Φωκίδος, Νοέμβριος 2015, Έντυπο έργου «Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών» https://www.academia.edu/19814158/%CE%91%CE%BD%CE%AC%CE%B4%CE%B5%CE%B9%CE%BE%CE%B7_%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%BF%CF%85_%CE%94%CE%B5%CE%BB%CF%86%CF%8E%CE%BD)
18. Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, 2014, Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014 - 2020, (<https://www.espa.gr/el/Pages/elibraryFS.aspx?item=2033>)
19. Π. Ηλιοπούλου, 2015, Κεφάλαιο 5 Ανάλυση Συσχέτισης – Παλινδρόμησης (https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/2064/3/02_chapter_05-Πιioroulou_%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%98%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%97%CE%A3%CE%97.pdf)
20. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2013, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Αποκατάσταση και μετατροπή σε επισκέψιμο χώρο των υπογείων στοών βορινής πτέρυγας Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας» (αρ. πρωτ. 727/12-02-2013)

21. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Αποκατάσταση κτηρίου Βαΐλου στη Χαλκίδα» (αρ. πρωτ. 5914/26-08-2010)
22. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση ναού Αγ. Γεωργίου στο Ακράϊφνιο Βοιωτίας» (αρ. πρωτ. 5916/26-08-2010)
23. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση ναού Αγ. Σώζοντα Ορχομενού Βοιωτίας» (αρ. πρωτ. 5919/26-08-2010)
24. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση ναών Άτταλης Ευβοίας» (αρ. πρωτ. 5918/26-08-2010)
25. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010 Απόφαση ένταξης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση πύργου Σαιντ Ομέρ στη Θήβα» , (αρ. πρωτ. 6560/16-09-2010)
26. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Αποκατάσταση Μεσαιωνικών μνημείων Κάστρου Σκύρου (Ναός Παναγίας Επισκοπής και Μεσαιωνική δεξαμενή)» (αρ. πρωτ. 6369/10-09-2010)
27. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση Νοτίου Συγκροτήματος Ιεράς Μονής Αγ. Γεωργίου στο Κάστρο Σκύρου» (αρ. πρωτ. 5801/23-09-2010)
28. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Προστασία, συντήρηση, διαμόρφωση και ανάδειξη του προϊστορικού οικισμού Παλαμαρίου Σκύρου (Γ' Φάση)» (αρ. πρωτ. 5917/26-08-2010)
29. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Ανάπλαση, ανάδειξη και συντήρηση αρχαιολογικών χώρων Ακρόπολης Ερέτριας» (αρ. πρωτ. 6488/14-09-2010)
30. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών» (αρ. πρωτ. 652/8-02-2010)
31. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Αναβάθμιση και επέκταση υπάρχοντος συστήματος πυρόσβεσης Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών» αρ. πρωτ. (9355/07-12-2010)
32. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Εξασφάλιση αρχαιολογικού χώρου Δελφών και κατασκευή μεταλλικού τοίχου ανάσχεσης» (αρ. πρωτ. 1239/18-04-2010)

33. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Αποκατάσταση και ανάδειξη του Μεσαιωνικού Κάστρου Υπάτης Νομού Φθιώτιδας» (αρ. πρωτ. 7348/8-10-2010)
34. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Συντήρηση τειχών Κάστρου Λάμιας - αποκατάσταση του Ν.Α. τμήματος του Κάστρου και της νότιας πύλης του» (αρ. πρωτ. 4318/21-09-2010)
35. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Συντήρηση των τοιχογραφιών του Ιερού Ναού Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο Δ.Δ. Βράχας Δήμου Φουρνά Νομού Ευρυτανίας» (αρ. πρωτ. 7846/22-10-2010)
36. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2012, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Αναπαλαίωση πρώην οικίας και παρελκόμενων κτισμάτων Κριεζώτη στο ΤΚ Τριάδας του Δήμου Διφυών - Μεσσαπίων» (αρ. πρωτ. 5183/06-11-2012)
37. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2013, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Αναστήλωση κτιρίου «ΚΥΜΑ» στα Λουτρά Αιδηψού» (αρ. πρωτ. 520/31-01-2013)
38. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2012, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Επισκευή και μετατροπή του κτηρίου "Αρέθουσα" στη Χαλκίδα Σε Διαχρονικό Μουσείο» (αρ. πρωτ. 5338/14-11-2012)
39. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Β' φάση επανέκθεσης προϊστορικών - κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας» (αρ. πρωτ. 6713/23-09-2010)
40. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Αποκατάσταση ναού Αγίου Νικολάου των Ριτζάνων στο Οξύλιθο Ευβοίας» (αρ. πρωτ. 5915/26-08-2010)
41. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Αποκατάσταση μεσαιωνικού πύργου στα Πολιτικά Ευβοίας» (αρ. πρωτ. 6368/10-09-2010)
42. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2010, Απόφαση ένταξης της Πράξης «Ανάπλαση - Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Ρωμαϊκής παλαίστρας στη Χαλκίδα» (αρ. πρωτ. 7680/15-10-2010)
43. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Αποκατάσταση και μετατροπή σε επισκέψιμο χώρο των υπογείων στοών βορινής πτέρυγας Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας» (αρ. πρωτ. 1251/10-02-2017)

44. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Αποκατάσταση κτηρίου Βαΐλου στη Χαλκίδα» (αρ. πρωτ. 1422/15-02-2017)
45. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση ναού Αγ. Γεωργίου στο Ακραιφνιο Βοιωτίας» (αρ. πρωτ. 1548/17-2-2017)
46. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση ναού Αγ. Σώζοντα Ορχομενού Βοιωτίας», (αρ. πρωτ. 448/26-01-2017)
47. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση ναών Ατταλης Ευβοίας» (αρ. πρωτ. 803/02-02-2017)
48. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση πύργου Σαιντ Ομέρ στη Θήβα» (αρ. πρωτ. 642/31-01-2017)
49. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Αποκατάσταση Μεσαιωνικών μνημείων Κάστρου Σκύρου (Ναός Παναγίας Επισκοπής και Μεσαιωνική δεξαμενή)» (αρ. πρωτ. 450/26-01-2017)
50. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Στερέωση και αποκατάσταση Νοτίου Συγκροτήματος Ιεράς Μονής Αγ. Γεωργίου στο Κάστρο Σκύρου» (αρ. πρωτ. 640/31-01-2017)
51. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Προστασία, συντήρηση, διαμόρφωση και ανάδειξη του προϊστορικού οικισμού Παλαμαρίου Σκύρου (Γ' Φάση)» (αρ. πρωτ. 276/23-01-2017)
52. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2016, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Ανάπλαση, ανάδειξη και συντήρηση αρχαιολογικών χώρων Ακρόπολης Ερέτριας» (αρ. πρωτ. 3265/28-09-2016)
53. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών» (αρ. πρωτ. 1382/14-02-2017)
54. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Αναβάθμιση και επέκταση υπάρχοντος συστήματος πυρόσβεσης Αρχαιολογικού Χώρου Δελφών» (αρ. πρωτ. 1419/15-02-2017)
55. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Εξασφάλιση αρχαιολογικού χώρου Δελφών και κατασκευή μεταλλικού τοίχου ανάσχεσης» (αρ. πρωτ. 1420/15-02-2017)

56. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Αποκατάσταση και ανάδειξη του Μεσαιωνικού Κάστρου Υπάτης Νομού Φθιώτιδας» (αρ. πρωτ. 1390/14-02-2017)
57. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Συντήρηση τειχών Κάστρου Λάμιας - αποκατάσταση του Ν.Α. τμήματος του Κάστρου και της νότιας πύλης του» (αρ. πρωτ. 1386/14-02-2017)
58. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Συντήρηση των τοιχογραφιών του Ιερού Ναού Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο Δ.Δ. Βράχας Δήμου Φουρνά Νομού Ευρυτανίας» (αρ. πρωτ. 1249/10-02-2017)
59. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Αναπαλαίωση πρώην οικίας και παρελκόμενων κτισμάτων Κριεζώτη στο ΤΚ Τριάδας του Δήμου Διφυών - Μεσσαπίων» (αρ. πρωτ. 1384/14-02-2017)
60. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Αναστήλωση κτιρίου «ΚΥΜΑ» στα Λουτρά Αιδηψού» (αρ. πρωτ. 1388/14-02-2017)
61. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Επισκευή και μετατροπή του κτηρίου "Αρέθουσα" στη Χαλκίδα Σε Διαχρονικό Μουσείο» (αρ. πρωτ. 1380/14-02-2017)
62. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ολοκλήρωσης της Πράξης «Β' φάση επανέκθεσης προϊστορικών - κλασικών και βυζαντινών αρχαιοτήτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θήβας» (αρ. πρωτ. 1421/15-02-2017)
63. Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, 2017, Απόφαση ανάκλησης Αποφάσεων Ένταξης των Πράξεων με κωδικούς MIS : 215343 του Άξονα Προτεραιότητας 2 (ΚΘΠ : 30), MIS : 296760, 301161, 303877, 303878 του Άξονα Προτεραιότητας 5 (ΚΘΠ : 55), MIS : 296167, 296419, 300270 του Άξονα Προτεραιότητας 5 (ΚΘΠ : 58), MIS : 295550, 295552, 295553, 300476, 379450 του Άξονα Προτεραιότητας 5 (ΚΘΠ : 59) και MIS : 217060, 301182, 341211 του Άξονα Προτεραιότητας 5 (ΚΘΠ : 79), (αρ. πρωτ. 1498/16-02-2017) ΑΔΑ: Ψ06Δ7ΛΗ-ΛΧ5
64. Γεώργιος Μέργος και Νικόλαος Πατσαβός, 2017, «Πολιτιστική Κληρονομιά και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Οικονομικά οφέλη, κοινωνικές ευκαιρίες και προκλήσεις δημόσιας πολιτικής. Περίληψη» (<http://ayla.culture.gr/cultural-heritage-and-sustainable-development-economic-benefits-social-opportunities-and-policy-challenges/>)

65. Τελική Έκθεση Υλοποίησης Του Ε.Π. «Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου 2007-2013», Μάρτιος 2017, Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (<http://2007-2013.espa.gr/el/Pages/eLibraryFS.aspx?item=2171>)
66. Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF), Task 3 Country Report Greece, September 2016, (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e9182ca7-7a40-11e6-b076-01aa75ed71a1>)

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, Οικονομικά στοιχεία ΕΣΠΑ 2007 - 2013 (<http://2013.anaptyxi.gov.gr>)
2. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών – ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ 2000-2006 (<http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=1>)
3. Ειδική έκθεση αριθ. 4/90 για τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) συνοδευόμενη από τις απαντήσεις της Επιτροπής ([https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990Y1128\(03\):EL:HTML](https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990Y1128(03):EL:HTML))
4. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή», Θεματολογικό δελτίο για την Ευρωπαϊκή Ένωση (<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/93/economic-social-and-territorial-cohesion>)
5. Ευρωπαϊκή Ένωση, Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006 Ελλάδα (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=uriserv:l60014>)
6. Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Μ.Ο.Δ. Α.Ε. (<http://www.mou.gr>)
7. Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού (<https://2007-2013.espa.gr/>)
8. Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<http://europa.eu>)
9. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (<http://espa2007-2013.stereaellada.gr>)
- 10.«ΕΣΠΑ: Μια Περίεργη, Πολύτιμη, Πολύπλοκη Ιστορία» άρθρο στο <https://www.dianeosis.org>
- 11.Εφορεία Αρχαιοτήτων Ευβοίας, (<https://www.efaeuv.gr> και <https://www.medievalroutes.gr>)
- 12.Εφορεία Αρχαιοτήτων Ευβοίας, Οικία Βαΐλου (https://www.medievalroutes.gr/el/sylloges/antikeimena/3466_el/)
- 13.Εφορεία Αρχαιοτήτων Φωκίδας – Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών (<https://delphi.culture.gr/>)
- 14.Εφορεία Αρχαιοτήτων Βοιωτίας – Αρχαιολογικό Μουσείο Θηβών (<https://www.mthv.gr/>)
- 15.ΘΗΒΑ GR, 2010, «Αναβάθμιση και επέκταση υπάρχοντος συστήματος πυρόσβεσης αρχαιολογικού χώρου Δελφών» (http://thivagr.blogspot.com/2010/12/blog-post_15.html?m=1)
- 16.Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας (<http://www.efafeu.gr/>)
- 17.Εφορεία Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, «Αρχαιολογικές έρευνες και εργασίες» στο πλαίσιο του έργου «Συντήρηση τειχών Κάστρου Λάμιας - αποκατάσταση

του Ν.Α. τμήματος του Κάστρου και της νότιας πύλης του»
<http://www.efafeu.gr/index.php/2012-06-24-10-25-31/2012-06-24-10-30-20/200-syntirisi-teixon-kastro-lamias-apokatastasi-tou-na-tmimatos-tou-kastro-kai-tis-notias-pylis-tou>

- 18.Psaxna.gr, 2016, Ολοκληρώθηκε το έργο “Αναπαλαίωση πρώην οικίας και παρελκόμενων κτισμάτων Κριεζώτη” στην Τριάδα. Δείτε πως είναι σήμερα το αρχοντικό του οπλαρχηγού της επανάστασης του 1821 Σπυριδώνα Κριεζώτη, (<https://psaxna.gr/%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CF%89%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CE%B5-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%80%CF%81%CF%89/>)
- 19.Ευβοϊκή Γνώμη online, 2014, «Εγκρίθηκε η χρηματοδότηση για το «Κύμα» και οδικό έργο στα Στύρα», https://www.egnomi.gr/article/46803/egkrithike_xrimatodotisi_gia_to_kyma_kai_odiko_ergo_sta_styra.html
- 20.Εταιρεία Vasartis, Αναστήλωση κτιρίου «ΚΥΜΑ» στα Λουτρά Αιδηψού, (<https://vasartis.com/portfolio-items/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%8D%CE%BB%CF%89%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CF%85%CE%BC%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B7%CF%88/>)